

ΕΦ. "ΠΡΩ. ΝΟΣ ΛΟΓΟΣ" 19A. 23-5-1968, ΠΤΕΡ. Ι'; ΑΡ. Φ. 887, σ.;
Αναρρομέτε.

EP. "LA RÉPUBLIQUE". ISTANBUL, 27-2-1937, XII année, no 4272 s. 2.

MORT D'UN GRAND ECRIVAIN HELLENE

Athènes, 26 (dép. part.) — L'écrivain et poète notoire hellène, M. Hristos Hris tovasilis, décéda.

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1911 ΑΡΙΘ.

Ο
"ΑΡΓΟΣ του ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

"Ιδρυτής: Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΣΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
9 ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ (ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ)
ΤΗΛΕΦ. 26-924

ΤΥΠΟΥ
'Απόκομμα

Χρονιάνια 23. ΦΕΒ. 1937

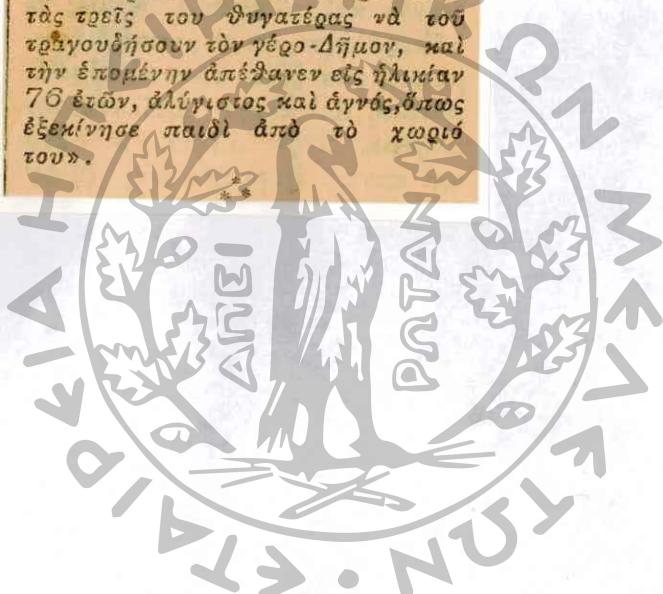
X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Γενικήν θλίψιν προεκάλεσε τὸ ἄγελμα τοῦ θανάτου ἐνὸς πραγματικῶς ἐκλεκτοῦ "Ελληνος τοῦ ἡπειρώτου Χρήστου Χρηστοβασίλη. Ο Χρηστοβασίλης ἦτο ἔνας ἀληθινὸς καὶ ἀνόθευτος "Ελλην. Ἀγωνιστής τῶν ἔθνικῶν σχώνων, δημοσιογράφος, ἐκλεκτός λόγιος, πολλάκις βουλευτής, διετήρησε μέσα του καὶ εἰς τὰς ἐκδηλώσεις του ἀγνότατον τὸν ἡπειρώτην. Ἀπὸ τὴν ἐμφάνισίν του μὲ τὸ στριμμένο ἥρωϊκὸν μουστάκι, ἔως τὴν σκέψιν, τὴν δύμιλαν, τὰς πράξεις, τὰ γραφόμενά του ἢτο δὲ ἀληθινὸς καὶ πραγματικὸς "Ελλην τῆς Ἡπείρου. Ο διαφθορεὺς κοσμοπολιτισμὸς καὶ ἡ συμβιβαστικὴ θεοκριτικῶν ἐποχῶν, τὸν ἀφῆκαν ἀθικτον. Τὰ πεζογραφήματα καὶ τὰ ποιήματά του ἥσαν ἐπίσης ἀληθινὰ καὶ ἐλληνικά. Δὲν ἐπηρεάσθησαν διόλου ἀπὸ τὰς νοοτροπίας, τὴν κολοκυθοφιλοσοφίαν ἢ τοὺς ἔξωφρενούς διαφόρων ψευδομεγάλων ἢ πρωτοπορειακῶν λογικῶν καὶ ποιητῶν. Ἡτον ἔνας γέρικος πλάτανος τῆς Ἡπείρου, καλά ριζωμένος εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἔμεινεν ἀκλόνητος ἔως τὸ τέλος. Τὴν παραμονὴν τοῦ θανάτου του παρεκάλεσε τὰς τρεῖς του θυγατέρας νά του τραγουδήσουν τὸν γέρο-Δῆμον, καὶ τὴν ἐπομένην ἀπέθανεν εἰς ἥλικιαν 76 ἔτῶν, ἀλύριστος καὶ ἀγνός, δύπως ἔξεινησε παιδί απὸ τὸ χωρίο του.

ΕΡ. 116 Η ΗΕΡΙΑ - 5

Ο «Τύπος»:

"Γενικὴν θλίψιν προεκάλεσε τὸ ἄγελμα τοῦ θανάτου ἐνὸς πραγματικῶς ἐκλεκτοῦ "Ελληνος τοῦ ἡπειρώτου Χρήστου Χρηστοβασίλη. Ο Χρηστοβασίλης ἦτο ἔνας ἀληθινὸς καὶ ἀνόθευτος "Ελλην. Ἀγωνιστής τῶν ἔθνικῶν ἀγώνων, δημοσιογράφος, ἐκλεκτός λόγιος, πολλάκις βουλευτής, διετήρησε μέσα τεν καὶ εἰ, τὰς ἐκδηλώσεις του ἀγνότατον τὸν ἡπειρώτην. Ἀπὸ τὴν ἐμφάνισίν του μὲ τὸ στριμμένο ἥρωϊκὸν μουστάκι ἔως τὴν σκέψιν, τὴν δύμιλαν, τὰς πράξεις, τὰ γραφόμενά του ἢτο δὲ ἀληθινὸς καὶ πραγματικὸς "Ελλην τῆς Ἡπείρου. Ο διαφθορεὺς ὑπερισπόλιτος καὶ ἡ συμβιβαστικὴ ἡθικὴ μερικῶν ἐποχῶν, τὸν ἀφῆκαν ἀθικτον. Τὰ πεζογραφήματα καὶ τὰ ποιήματά του ἥσαν ἐπίσης ἀληθινὰ καὶ ἐλληνικά. Δὲν ἐπηρεάσθησαν διόλου ἀπὸ τὰς νοοτροπίας, τὴν κολοκυθοφιλοσοφίαν ἢ τοὺς ἔξωφρενούς διαφόρων ψευδομεγάλων ἢ πρωτοπορειακῶν λογικῶν καὶ ποιητῶν. Ἡταν ἔνας γέρικος πλάτανος τῆς Ἡπείρου, καλὰ ριζωμένος μένος εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἔμεινεν ἀκλόνητος ἔως τὸ τέλος. Τὴν παραμονὴν τοῦ θανάτου του παρεκάλεσε τὰς τρεῖς του θυγατέρας νά του τραγουδήσουν τὸν γέρο-Δῆμον, καὶ τὴν ἐπομένην ἀπέθανεν εἰς ἥλικιαν 76 ἔτῶν, ἀλύριστος καὶ ἀγνός, δύπως ἔξεινησε παιδί απὸ τὸ χωρίο του".

† ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Απεβίωσεν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐκηδήθη τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν
οἱ ποιητὴς, διηγηματογράφος, πολιτευτής καὶ δημοσιογράφος Χρῆστος Χρηστοβασίλης, ἐπίλεκτον τῆς Ἡπείρου τέκνον καὶ διακεκριμένον τῆς πνευματικῆς οἰκογενείας μέλος.
Τὴν αὐγήσαν τὸν παρηκαλούθησαν οἱ φίλοι τοῦ. Η. Γεωργακόπουλος καὶ Νικολούδης, ὁ Διοικητὴς τοῦ Α΄ Σώματος Σιγατοῦ κ. Πιτσίκας, εἰ. κ. Ἡ. Καμπάνης, Ε. Μυρδιβῆ λης, Γ. Ἀθένας καὶ πλεῖστοι ἄλλοι λόγιοι καὶ δημοσιογράφοι, καθὼς καὶ σύσσωμος ἡ Ἀθήναις καὶ Πειραιὲ. Ἡπειρωτικὴ παροικία, προσέστη δὲ τῆς νεορωσίου ἀνοικουθῆσε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης τέως Πατραρχίας κ. Ἀθηναγόρας. Ἡ αὐγήσαν τιμῆς τιμενεν ἔγενετο δημοσίᾳ διατάγη, ἐπίσης δὲ ὁ Λῆμος Ἀθηναίων διέθεσε διωρεὰν τάφου τῆς τιμητικῆς θάσου. Ἐπιμηδίσιος διεργάτης δὲ διηγηγόρος κ. Σάντος, δικτυαρίου καὶ σύμβουλος τοῦ Βέροου, ἐκ μέρους δὲ τῆς Ἑνάσσους Συνεταιρεῶν καὶ τῆς Ἑπικράτεως Αρχοτεχνιδροῦ κ. Γ. Ἀθηναίας.

Ἡ δράσις τοῦ δειμανήστον ήτο πολυτελεῖς τοῦ συντριβατοῦ μὲ τοὺς ἀγώνας μᾶς ἐκεντρικαὶς περίπου τῆς Ἡπείρου. Γέννημα τῶν δρεινῶν συγκροτημάτων τῆς Κασσάνδρης, ἀπὸ μικρὸς ἡδητήθη τὴν λεγάν φιλόγαν τῆς ἐλευθερίας νὰ φουντιάνῃ εἰς νὰ στήθῃ τού.

Δι' αὐτὸν καὶ οἱ ἀγῶνες τοῦ συντριβατοῦ μὲ τὸ δροσερὸν φυσομάνημα τοῦ βροῆς στὰ φαράγγια τῆς Ἡπείρου. Αἱ ἰδέες τοῦ φτεροκοποῦσαν μὲ τὴν δομητικὴν πτῆσι τῶν Κιάφας καὶ τοῦ Ζαλόγγου. Τὸ αἰσθημά τοῦ ἐξόχλαζεν δπῶς οἱ καταρράχτες τοῦ Θύαμι καὶ τοῦ Λούρου ἀνάμεσα στοὺς δροῦς βράχους τῆς κοίτης των. Ἡ πέννα τοῦ εἶχε τὴν κόψι καὶ τὴν αλκυοὴν Σουλιώτικης πάλας. Ὁ λεόδος ἐνθουσιασμὸς τοῦ ήταν πηγαῖος, ἀνεξάντητος, ἀκατάσχετος. Ὁ ψυχικὸς καὶ πνευματικὸς τοῦ κόσμος ἐκνοιασχεῖτο ἀπὸ τὴν λατρεία τῆς Πατοϊδίας. Ιστορία, θρύλοι, παραδόσεις, παραδόσεις, θέματα, θήμη. Νὰ τὶ ἐγέμισεν φραΐα, πλούσια, φανετισμαγορικά τὸ Ιωατερικὸν τον οτερεύεια! Άπο αὐτὰ ξεκινοῦσε ἡ πηγὴ τῶν ἐπινεύσεών του. Άπο αὖτα πολλούς τῆς δράσεώς του. Άπο αὐτὰ προσδοκοῦσε τὴν μάνη του ἀμοιβήν καὶ ίκανοτοίσιν!

Ὁ Χρηστοβασίλης ἔζούσε μέρα σ' ἑνακόδιον. Ιδού τοῦ πατριωτικοῦ συνεχεῖς πατριωτικοῦ ἑμβοτήριο. Ὁ ποιητικὸς του οἰστρος ήταν ἐνα διδιάπτωτο. Ἐλλαδολοτρικό μένος. Ἐχάσαμε σήμερα ἐναν ἀκόμα μεγάλον πατριωτην ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τούς δύντοκα χρόνια εἶχαν κρατήσει βαθειά τὴν πίστι τοῦ ἐλληνικοῦ μεγαλείου, εἶχαν κρατήσει φηλά τὴν σημαία τοῦ ἐθνικοῦ Ιδανικοῦ. Ἀφιέρωσε τότε μὲ τὴν Σουλιώτικην αὐταπάρονησί του, μὲ τὴν πολεμόχαρη δομητικήτη του διατάσσει σὺν φιλὶ τὸ δάμον μας

Ἡ «Κραυγὴ» τῆς δικαιοσύνης διδιάπτωτος Χρηστοβασίλης ἐπὶ τὸ διάστημα, καθ' δὲ δὲ δεξερίδετο ἡ «Ἐλευθερία», ἔχοντας διατάσσειν διατάσσειν τοὺς πένθους, συλλυπεῖται ἔγκαρδίως τοὺς οἰκείους τους, διὰ δὲ τὸν δειμανήστον Χρηστοβασίλην εὗχεται διπλῶς τὸ Αττικὸν χῶμα, ποῦ τὸν σκεπάζει εἶναι ἀνάλαφρο καὶ ἡ Ἡπειρωτικὴ αὔρα μεταπέσει σὺν φιλὶ τὸ δάμον μας

«Σ. Κ.» Ὁ Διευθυντής μας ἐπρότεινεν εἰς τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον προχθὲς δύος καὶ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον ἐκδώσῃ ψηφίσματες ἐν δειξιν ἐνγνωμοσύνης ἐπὶ τῷ δανάτῳ τοῦ Μεγάλου Νεκροῦ, ποιητοῦ καὶ λογοτέχνου ἀνετέθη δὲ εἰς τὸν κ. Δ. Βλαχλεδηνή η σύνταξις τοῦ ψηφίσματος.

«Ο ἐπικήδειος τοῦ κ. Ἀθάνασης ὁ εξῆς:

«Ἐκ μέρους τῆς Ἐνώσεως τῶν Συντακτῶν τῆς Ἐλλάδος καὶ ἐκ μέρους τῆς Ἐνώσεως Ἐλλήνων Λογοτεχνῶν ἀπευθύνω τὸν θυτατὸν χαιρετισμὸν στὸν παλαιάμαχον τοῦ δημοσιογραφικοῦ στίβου ἀγωνιστὴν, στὸν ἐπίλεκτον τῆς Ἐλληνικῆς Λογοτεχνίας ἵεροφράτην.

Ο Χρῆστος Χρηστοβασίλης ὑπῆρξε πνευματικὴ φυσιογνωμία ἀδρὰ, ισχυρά, ἴδιοτυπος. Καταγόμενος ἀπὸ ήσον τῆς Σουλιώτικης οἰκογένειας, εἶχε κληρονομήσει τὴν ἀρειανέστατη φυσικὴν ἴδιοσυστασίαν τῆς γενιᾶς του. Κάτι πρωτόγονο καὶ κάτι πολεμοχαρές ἐσάλευε δυ-

νατὰ μέσα του. Ἡ ἐμπνευσίς του ἔμοιαζε μὲ τὸ δροσερὸν φυσομάνημα τοῦ βροῆς στὰ φαράγγια τῆς Ἡπείρου. Αἱ ἰδέες τοῦ φτεροκοποῦσαν μὲ τὴν δομητικὴν πτῆσι τῶν Κιάφας καὶ τοῦ Ζαλόγγου. Τὸ αἰσθημά τοῦ ἐξόχλαζεν δπῶς οἱ καταρράχτες τοῦ Θύαμι καὶ τοῦ Λούρου ἀνάμεσα στοὺς δροῦς βράχους τῆς κοίτης των. Ἡ πέννα τοῦ εἶχε τὴν κόψι καὶ τὴν αλκυοὴν Σουλιώτικης πάλας. Ὁ λεόδος ἐνθουσιασμὸς τοῦ ήταν πηγαῖος, ἀνεξάντητος, ἀκατάσχετος. Ὁ ψυχικὸς καὶ πνευματικὸς τοῦ κόσμος ἐκνοιασχεῖτο ἀπὸ τὴν λατρεία τῆς Πατοϊδίας. Ιστορία, θρύλοι, παραδόσεις, παραδόσεις, θέματα, θήμη. Νὰ τὶ ἐγέμισεν φραΐα, πλούσια, φανετισμαγορικά τὸ Ιωατερικὸν τον οτερεύεια! Άπο αὐτὰ ξεκινοῦσε ἡ πηγὴ τῶν ἐπινεύσεών του. Άπο αὖτα πολλούς τῆς δράσεώς του. Άπο αὐτὰ προσδοκοῦσε τὴν μάνη του ἀμοιβήν καὶ ίκανοτοίσιν!

Ο Χρηστοβασίλης ἔζούσε μέρα σ' ἑνακόδιον. Ιδού τοῦ πατριωτικοῦ συνεχεῖς πατριωτικοῦ ἑμβοτήριο. Ὁ ποιητικὸς του οἰστρος ήταν ἐνα διδιάπτωτο. Ἐλλαδολοτρικό μένος. Ἐχάσαμε σήμερα ἐναν ἀκόμα μεγάλον πατριωτην ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τούς δύντοκα χρόνια εἶχαν κρατήσει βαθειά τὴν πίστι τοῦ ἐλληνικοῦ μεγαλείου, εἶχαν κρατήσει φηλά τὴν σημαία τοῦ ἐθνικοῦ Ιδανικοῦ. Ἀφιέρωσε τότε μὲ τὴν Σουλιώτικην αὐταπάρονησί του, μὲ τὴν πολεμόχαρη δομητικήτη του διατάσσει σὺν φιλὶ τὸ δάμον μας

ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Υπὸ ΑΧ. BANTZOY

ἰεροῦ σπινθήρος, στὴν ἀναρροπίσι τοῦ ιεροῦ λαβάρου, στὴν προπαρασκευὴ τῆς μεγάλης ὁδος ποὺ εἶχεν ἐπὶ τέλους σημάνει τόσο θριαμβευτικά στὰ 1912.. Καὶ δέξειται νὰ παρατηρηθῇ, δέξειται νὰ σημειωθῇ, διτὶ ὁ μεγάλος Ἡπειρώντος τραγουδιστής, δι μεγάλος Ἡπειρώντος ἀγωνιστής, δι μεγάλος Ἡπειρώντος ιστορικής παρεόδωσε τὸ πνεῦμα στὸ 21 Φεβρουαρίου, τὴν ἐπέτειον ἀκριβῶς τῆς ἀλλοσεως τῶν Ἰωαννίνων, τὴν ιστορικὴν ἡμέραν τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθερώσασες τῆς Ἡπείρου!!! Θά ἔλεγε κανεὶς διτὶ ἐπέλευε τόσον καιρὸν, τόσους μῆνες μὲ τὸ Χάρο στὰ μαρμαρένια ἀλώνια τῆς δημοτικῆς ποιησεως, διτὶ γιατὶ κανέναν ἄλλο λόγο—ἄλλα για τὸ ἀφῆση τὴν πατριδολάτρισσα πνοὴ του νὰ σβύσῃ μιὰ μέρα καὶ μιὰ στιγμὴ ποὺ συμβολίζει μέσα στὸ γύρισμα τοῦ χρόνου τὸν διακαέστερο πόδον καὶ τὴ λαμπρότερη χαρὰ τῆς ζωῆς του: τὴ Λευτεριά τῶν Ἰωαννίνων, τὸ Σουλιοῦ, τῆς Ἡπείρου!!!

Σεβαστέ συνάδελφε καὶ φίλε! Ἡ τε λευταία μυστικὴ ἐπιθυμία τῆς πατοιωτικῆς σου ψυχῆς ἐξεπληρώθη! Ἐνίκησε στὸ σημεῖον αὐτὸν τὸ Χάρο! Δὲν τὸν διφθερεῖς νά σὲ πάση τότε ποὺ ἥθελε αὐτός! Μῆνες ἐπάλαιψες παλληκαρίσια μαζὶ του! Γιατὶ δὲν ἥθελες νὰ πεδάνης μιὰν διόμαντη μέρα! Ἡθελες νὰ πεδάνης τη μέρα ποὺ ἀναστήνθηκε ἡ «Ηπειρος!...» Ἡθελες νὰ πεδάνης την ἥμερη ποὺ τ' ἀγαπημένα σου Γιάννινα πανηγυρίζουν τὴν νίκη, τὸ θρίαμβο, τὴ Λευτεριά!.. Τὸ κατώρθωσες! Ὄταν γιὰ τελευταία φορὰ σὲ εἶχα Κίδη καποιο κειμωνιάτικο βράδυ νὰ παλεύῃς ἀνάμεσα στὰ βιβλία σου μὲ τὸ Χάρο η ταν ἔκει κι' διεσπότης. Τοῦ ἔσφιξες τὸ χέρι καὶ τοῦ εἰπες: «Μὴ μ' ἀφήσης ἐδῆ! Θέλω νὰ μὲ πᾶς στὰ Γιάννινα!» Τὸ θυμούμαται καὶ νοιώθω ὅτι ἡ ψυχὴ σου φτερούγιζει σήμερα ἐπάνω ἀπ' τὰ Γιάννινα καὶ μεθάει ἀπ' τὸν ἐπονράνιο ἀντέλαιο τῆς πατριωτικῆς Ἡπειρωτικῆς λογῆς!.. Κομήσου ξέγνοιαστα!..» Αν ἐπέτρωτο ἡ Ἀθηναὶ· καὶ γῆν ἀγκαλιάσῃ προσωρινὰ τὸ σῶμα τοῦ—τὸ αἰώνιο μνημεῖο τῆς πολυσεβάστου προσωπικότητός σου θὰ είναι στημένο ἔκει στὰ Γιάννινα, στὸ κέντρο τῆς Ἡπείρου, ποὺ τόσον ὀλόψυκτα τὴν ὑπηρέτησες, ποὺ τόσον ἀντάξια τὴν ἀντιποσώπευσε! Καὶ τὸ ἀδάντατο πνεῦμα κτικὸ μνημεῖο ποὺ σὺ μόνος σου ἀνύψωσες μὲ τὸ πλούσιο φιλολογικὸ σου ἔργο—αὐτὸν θὰ είναι στη μένο αἰώνια στὸν Ἐλληνικὸ Παρνασσό καὶ στὴν ψυχὴ τῶν Ἐλλήνων..»

Φεύγουν φεύγουν δειπνοὶ μετὰ τὸν ἄλλον έλλοι οἱ Ἡπειρώται, διαστιγμένοι στὴν Σουλιώτικην τῶν, τῆς μορφωτεών των, τῶν πατριωτικῶν των πράξεων, τῶν πλέοντας τοὺς μεταποτοποιήσαντας τοὺς

βίου των κατώρθωσαν νὰ μεταγγίζουν υψηλά ίδεώδη καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἔλληνας καὶ νὰ διδάξουν αὐτὸύς ὅτι ἡ ἀποστολὴ παντὸς "Ἐλληνος εἶναι νὰ συντελέσῃ διὰ τῶν πρᾶξῶν του εἰς τὴν δόξαν τῆς Πατρίδος, τὴν δόπιαν ἄλλοι πρὸς ἡμῶν διὰ τοῦ αἴματός των ἥγιασαν καὶ ἐθέξασαν.

Καὶ παρουσιάζονται πολλάκις συμπτώσεις παράδοξοι αἱ ὁποῖαι ἐμβιβλίουν εἰς σκέψεις πάντα "Ἐλληνας ἔξετάζονται τυχαῖα γεγονότα. Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακήν, ὅπερες ἡ γεραρὰ Ζωσιμάια μὲ τὴν ἀληγορούγραφον ἑκαίνην ἐστήν της ἐπὶ τῷ ἀπελευθερώσει τῆς Ἡπείρου ἀπέτισαν τὸν διάδοχον τοῦ "Ἐλληνικοῦ θρόνου, δ. "Ἐλλην λογοτέχνης δ. τερψίχορος τὴν" Ἡπείρον καὶ τὴν "Ἐλλάδα δῆλην δείμηνηστος Χ. Χριστοβασίλης, ἐκηδεύετο καθ' ἣν ἀκριβῶς ὡραν μαθητής Ιταγές Ζωσιμάιας ἀπήγγειλε τὸ ἴστορικὸν ἑκαίνο ποίημά του, «Ἐπήραμε τὰ Γιάννενα νῦν» τὸ ὅποιον τόσον ἐθέρμανε τὰς "Ἡπειρωτικὰς ψυχὰς.

Δὲν πρόκειται διὰ τῆς νεκρολογίας μας ταύτης νὰ ἀνατάξωμεν τὸν μέγαν "Ἐλληνα λογοτέχνην, τὸν ὅποιον ἀνέγνωσαν γενεαὶ δληκτηροί. "Αλλοὶ πρὸς ἡμῶν ἀπίδωκαν εἰς αὐτὸν τὴν ἐμπρέπουσαν θάσιν ἐν τῇ Ἐλλην. λογοτεχνίᾳ, ἡ δὲ Πατρίς ποικιλοτρόπως ἐτίμησεν αὐτὸν καὶ δικαίως ἐντήμειψεν τὸ ἄργον του.

"Ημεῖς τὸν ἀποθαυμάζομεν ὡς "Ἐλληνα ὡς πατριώτην. Εἰς περιστασιν καθ' ἣν ἡ 'Ἐλλὰς δῆλη μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς μικροπολιτικῆς καὶ τῶν κοινωνικῶν ἐξχυμβάλωσεων δημιουργηθεῖσαν ἡθικὴν σημεδόγα, ἐκινήθη πλέον πρὸς "Ἐθνικήν καὶ ἡθικὴν δημιουργίαν ἐπιβάλλεται νὰ ἀπονέμηται τὸ δικαιολόγειον ἐπαθλούντων εἰς τοὺς μεγάλους μας πατριώτας πὸ δε μίμησιν διὰ τοὺς ἐπιζωτας διότι, δπως σοφώτατα δ. μέγας τῆς ἀρχαιότητος πολιτικὸς Περικλῆς ἐδροντοφώνει εἰς τὸν ἀθάνατον ἐπιτάφιον του, «ὅπου ἀθλα καὶ ταὶ ἀρετῆς τὰ μέγιστα ἔκει καὶ ἀνδρες ἀριστοὶ πολιτεύουσιν».

"Ο Χριστοβασίλης ἡγάπησε τὴν "Ἐλλάδα μας καὶ ἡγάπησε πάντα "Ἐλληνα, δ. δποῖος εἰργάσθη μετ' εἰλικρινείας καὶ χρηστοῦ συνειδήτος καὶ μακρὰν συμφερόντων ὑλικῶν ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς "Ἐλλάδος, ἀπεστράφη δὲ μέχρι ἀηδίας πάντα πολιτικὸν καπηλευθύμενον τὸν πατριωτισμὸν καὶ ἐκμεταλλευθύμενον τὴν θέσιν, εἰς τὴν δποῖαν πολλάκις

τὸν ἀνύψων παρ' ἀξίαν καὶ παραδόξαν ἡ Σιμωνεία καὶ ἡ ἐπιτηδειότης.

"Ηγάπησε τὴν "Ἐλλάδα καὶ ἔπαθε δι' αὐτὴν καὶ συνέπαθε μετ' αὐτῆς καὶ ἐταλαιπωρήθη, δι' αὐτὴν τὰ δὲ πατριωτικά του ἔργα καὶ ποιήματα, κτῆμα ἔσαε τῆς "Ἐλληνικῆς νεότητος ἀποπνέουν τὸ ἄρωμα τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς λατρείας του πρὸς τὴν ὥραίν μας "Ἐλλάδα. "Ἐπεζήτησε διὰ τῶν ἔργων του τούτων νὰ ἐμψυχώσῃ τὴν δλονὲν γεκρουμένην νεολαίαν. Καὶ τὸ κατώρθωσεν, ἀλλὰ θὰ τὸ κατωρθώσῃ ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ μέλλον, διαν πλέον πᾶσα ἀρχὴ ἐκπαιδευτικὴ καὶ Διοικητικὴ καὶ Ἐκκλησιαστικὴ κατανοήση ὅτι εἶναι καιρὸς πλέον νὰ συντονίσῃ μετὰ τῆς Πολιτείας τὰς προσπαθείας τῆς δπως τὴν "Ἐλληνικούς σημψιν καὶ τὴν ἀναδιδάση εἰς τὸ ἐπίπεδον ἑκαίνο, εἰς τὸ διποίων οἱ πρόγονοι μας ἀνεβίδασκεν τὴν "Ἐλλάδα μας καὶ τὴν τρέψῃ εἰς ἀλλούς δρίζοντας, τοὺς δρίζοντας τῆς δξῆς καὶ τῆς προγονικῆς εὐκλείας. Τὰ κατορθώματα τῶν ἡρώων μας, τὰ δποῖα εἶναι ἡ ψυχὴ τῶν ἔργων καὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Χριστοβασίλη ἀποτελοῦν ὄντως τὸ ἡθικὸν κινητρὸν πρὸς ἀνάπτυξιν ἀνωτέρων ἰδεωδῶν.

"Ο λόγιος καὶ ἐπιστημονικὸς κόσμος τῆς "Ἡπείρου, ἡ σπουδάζουσα "Ἐλληνικὴ νεότης δληρίαν σήμερον μὲ ἀνθητικὴν εὐγνωμοσύνης καὶ τιμῆς τὸν νωπὸν τάφον τοῦ μεγάλου λογοτέχνου καὶ πατριώτου Χ. Χριστοβασίλη, ἡ δὲ ἀναγεννημένη Πατρίς ἐκτιμῶσα τὸ μέγα του ἔργον ἐπαξίως ἐτίμησεν αὐτόν.

"Η μνήμη του ἔστω αἰωνία.
ΑΧΙΛΛ. ΒΑΝΤΖΙΟΣ

πια πνευματική παράδοση, πού προετοίμασαν τή σημερινή συσσωμάτωσή της για τήν εμφάνιση μᾶς έντονης πνευματικής κίνησης. Σήμερα γι' αυτό τό σκοπό λειτουργεί ή «Λέσχη Διανοούμενων Ιωαννίνων», που με διαλέξεις γύρω απ' τους Ήπειρούτες λογοτέχνες ξυπνάει στους νέους τό ένδιαιρέον για τό έργο τους. «Εγανε ώς τώρα διαλέξεις γιά τών Κρωτάλλη, γιά τό Χατζῆ, τό Χρηστοβούσιλή και γιά άλλα λογοτεχνικά θέματα. Πέρσι, ή μεταφορά τής τέφρας του Α'. Πάλλη στό Νησί έδωσε μέρος μή στή Λέσχη νά δργανώσει φριλολογικό μνημόσυνο με διμιλητή τόν κ. Χρ. Συλλη. Έδω, παρενθετικά, μωσ δίνεται ή εύκαιρια νά πᾶ πώς σε περιπτιένα χρόνια, στόν ίδιο τόπο, οι διανοούμενοι τών Ιωαννίνων έκλαψαν μ' άληθινήν διαδικηγή συντριβή τόν πρώθυρα χαμένα σηματωρύτη τους, τόν γλυκόλαδο Γιωσέφ Ελιγάμ, που συνεδύαζε στά τραγούδια του τό φυλετικό θρησκευτισμό τής ράτσας του με τή νοσταλγική προσκόλλησή του στό Γιαννιώτικο τοπίο, στή λιμνούλα του. Έπισης ή Λέσχη προκηρύσσει λογοτεχνικούς διαγωνισμούς. Πέρσι βράβεψε τή συλλογή «Φλογέρο», τον κ. Γιάννη Πινδέα, ένα διήγημα τής κ. Αγαθής Νοτιδου κι' έπαινεσε μιάν άλλη σύλλογή τού κ. Γιάννη Κατσάνου. Άποτελετέστοι τήν άνωτερη πνευματικήν άρχην, που έπειτείνει τήν ύπωστήριξή της σ' όλα τά λογοτεχνικά ταλέντα τής Ήπειρου. Τό κυλοκαίρι ούμως σά v' άδηλνησε. «Έμεινε ή Λέσχη άδηλφορη μπροστά στόν πανελλήνιο γιορτασμό τών πενιγτάρχονων του Παλαμά. Μπορούσε νά δργανώσει μερικές διαλέξεις πρός τιμή τού Ποιητή, που «άγαπατει σύ λεβέντικο τραγούδι τής Ήπειρου», που έγραψε τό «Σπέρμα τής Χάμκως», τή «Χώρα, που άγιματωθήκε» και τά «Γιαννιώτικα, σμυρνιώτικα, πολίτικα τραγούδια». . . Και μου φαίνεται πώς δέν είναι άκομη άργια...»

Τελευταία, τόν περασμένο Αύγουστο, ή ήπειρωτική διανόηση άπόχτησε τό έργανό της Έξδιονται άπό τότε κάθε δεκαπενθήμερο τά «Ηπειρωτικά Φύλλα» σε σχήμα μικρής έφημερίδας. ή Διευθύνονταν άπό τόν Χρηστοβούσιλη, που ξανάχγιζε τή λογοτεχνική του δράση, δημιούρνοντας έκει δι, τι γιά καιρό είχε κλειδωμένο στά συμφάρια του, και καθερτίζουν στό σύνολό τους τίς λογοτεχνικές άναζητήσεις τών νέων. Τόν αισθητικοχριτικό στοχασμό άντιπροσωπεύει ή καθηγητής φιλόλογος κ. Τ. Σιωμόπουλος. Ή δέ κοιτική στρέφεται γύρω άπό τή λογοτεχνική παραγωγή τών νέων, που άφετηρια στήν έμπνευσή τους έχουν τήν Ήπειρωτική ζωή. Οι ξενητεμένοι μας στήν Αθήνα έκδιδουν δυό έβδομαδιατές μεγάλες έφημερίδες: «Τό Ήπειρωτικόν Βῆμα», που διευθύνει άπό τό 1926 που τό ίδρυσε ο κ. Αριστοφάνης Τζάλλας, και τό «Ηπειρωτικόν Μέλλον», που τό φροντίζει άπό πέρσι μιά φοιτητική ομάδα. Τούτο έγινε τό έργανο τών νέων Ηπειρωτῶν διανοούμενων, που ζούν στήν Αθήνα, έμπνεονται ούμως απ' τήν Ήπειρωτική ζωή και άποτεινονται στήν έπαρχια μας. Αύτοι δημιουργούν τήν κίνηση που ούνομασα «Λογοτεχνικό Νεοηπειρωτισμό» («Ηπειρωτικόν Μέλλον» 3 Απρ. 1936) με ζοηρήν άπικηση στήν έπαρχια μας. «Ως τόχα έχουν έμφανισθή : ο Πύρρος Λεκάντας με τά «Τραγούδια τής Πατρίδας μου», ο Γιάννης Πινδέας με τή «Φλογέρο», ο Αλκης Καστορίτης με τίς «Άνθρες και θυνέλλες», η Χρυσάνθη Ζιτοπαία, ο Όλιμος Περάνθης με τή λυρική του βιογραφία «Κώστας Κρυστάλλης», ο Τάκης Τσιάκος με τους «Αντιλαλούς». Μέ πρωτότυπη σύνθεση και σε διαλεκτικό Ηπειρωτικό ίδιωμα τό μηνιαίο περιοδικό «Ξενητεμένα Πουλιά» άποτελούσε άπό πρόπεδο ένα άριστο μέσο πνευματικής έπικοινωνίας μεταξύ τών λογοτεχνικῶν Ηπειρωτικῶν κύλων τής Αθήνας και τής Ηπειρωτικής έπαρχιας.

Σ' αυτό τό σημείο βρίσκεται ή πνευματική κίνηση στά Γιάννενα και γενικώτερα στήν Ήπειρο. Η Ήπειρωτική διανόηση φαίνεται πώς ώριμης. Τά νιάτα έκδηλώνονται και παράγουν. Όρμοιν, με τήν ένθυνη πώς έπωμίστηκαν τή νέαν άνθηση τών Ηπειρωτικῶν γοργαμάτων, νά φανούν άνταξια τής σημαντικής Ηπειρωτικής πνευματικής παράδοσης. Περήφανα γι' αυτή δονιεύονταν νά τήν ξαναίνωσον. Έλεναι πολύ γόνιμο τό Ηπειρωτικό πνεῦμα, σά δε φροντίζει μόνο γιά τό φωμί, που λιγοστό — πολὺ λιγοστό βράγονταν οι στοιχειωμένοι άπότομοι βράγοι τής Ηπειρωτικής γής ...

Μ' άγάπη
ΓΛΑΥΚΟΣ ΒΑΛΚΥΡΑΣ

Ο ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κ. Ν. ΒΕΗ

"Η Ἡπειρος διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀλησμονήτου φίλου Χρήστου Χρηστοβασίλη ἀπώλεσεν ἀληθῶς πολύτιμον αὐτῆς τέλον, τοῦ δούλου ἡ πολυσχεῖ ἡς δρᾶσις πρέπει νὰ γίνη ἀντικείμενον διεξοδικῆς πραγματείας. "Οσοι ἔξημιντον τῶν παλαιωτέρων παρηκμού. Θησαν τὴν ἐθνικὴν ἐργασίαν ἡ δοποία ἔχουμένου τοῦ αἰώνος τούτου διὰ τὴν "Ἡπειρον καὶ τὸν λαϊκὸν ἀλύτρωτον Ἑλληνισμὸν ὑπὸ τῆς δυνανύμου πατριωτικῆς ἐταιρείας, γνωρίζομεν καλῶς; τὸ εἰς τὴν ἐθνικὴν αὐτὴν ἐργασίαν προσέφερεν ὁ ἀπόμανος καὶ φιλογερός Χρήστος Χρηστοβασίλης. Άλλα καὶ ἡ

θέσις, τὴν δοποίαν διὰ τῶν ἔργων του πατέντησεν ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ, εἶναι ἀξιόλογος. Συνειδητὸς φίλος καὶ ἐργάτης τοῦ δημοτικοῦ λόγου ἐκαλλιέργει φιλοστόργως τὸ πάτριον Ἡπειρωτικὸν ἰδίωμα καὶ ἀνεδείχθη πατά τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας μετὰ τὸν Κρυστάλλην ὁ καλύτερος Ἡπειρώτης λογοτέχνης. Τὰ «Διηγήματα τῆς στάντης», τὰ «διηγήματα τῆς ζευγιτιᾶς», «τὰ Θεσσαλικὰ διηγήματα», «τὰ διηγήματα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ οάμπου», θέλουν ἐπικήσει καὶ ὡς ἔντεχνα λαογραφικὰ μνημεῖα τῶν βροτειτέρων Ἑλλήνων.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

Ο

ΑΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

·Ιδρυτής Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
9 ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ (ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ)

ΤΗΛΕΦ. 26-924

ΝΕΟΛΟΓΟΥΠΙΧΤΡΩΨ

·Απόκομμα

— 9 ΜΑΡ. 1937
Χρ. ΑΠΟ ΤΟ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΠΑΝΘΕΟΝ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΤΟΥ κ. ΤΑΣΟΥ ΒΙΔΟΥΡΗ

Α'.

Τὴν προπαρελθοῦσαν Κυριακὴν 21ην Φεβρουαρίου, ἐπέτειον τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ιωαννίνων, παρέδιδε τὸ πνεῦμα ἐν Ἀθήναις ἐν ἐκλεκτὸν τέκνον τῆς Εὐάνδρου Ἡπείρου, δὲ γνωστότατος ἀνὰ τὸ πανελλήνιον ποιητῆς καὶ δηγγηματογράφος Χριστος Χριστοβασίλης.

Δὲν ὑπάρχει "Ἐλληνη διελθών τῶν τάξεων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ τοῦ γυμνασίου, δὲ ποτεὶς νὰ μὴ ἔχῃ διαβάσει ἀποσπάσματα τῶν ἔργων τοῦ ἐκλιπόντος συγγραφέως.

Τὸν Χριστοβασίλην ἔθαύμαζα ἀπὸ μικρᾶς ἔτι ἡλικίας.

Τὰ διηγήματά του κυρίως, ἀπεικονίζοντα τόσον ζωτανὰ τὴν ἡπειρωτικὴν ζωὴν, ἔμπαιναν διαθεῖα στὴν ψυχὴν μου. "Ἐδέπει μέσα σ' αὐτὰ τὸ χωριό μου, τὸ σπίτι μου καὶ δλῶν τὸν μικρόσσημο τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς. Ο κόσμος τοῦ Χριστοβασίλη δὲν μοῦ ἡταν ξένος εἰχα ζυμωθῆ μ' αὐτόν εἰχα μεγαλώσει μαζί του. Κοντολογής τὸν εἰχα ζήσει, τὸν εἰχα αισθανθῆ, τὸν εἰχα ἀγαπῆσει. Καὶ γιατὶ νὰ μὴ ἔξομολογηθῶ τὶς μικρές μου τότε ἀδυναμίες; Εἰχα καὶ ἔγω ἔναν μεγάλο πόθο, μιὰ ἀκατανίκητη ἐπιθυμία νὰ γράψω καὶ ἔγω διηγήματα σὰν τὰ δικά του. Άλλα δυστυχῶς τὸ ἀπλοῦν εἶναι καὶ τὸ δυσκολότερο. Οἱ μεγαλύτεροι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς τοῦ κόσμου εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ ἔγραψαν τὰ ἀριστουργήματά τους ἀπλὰ καὶ φυσικά.

Ἄργοντερα εἰχα τὸ εὐτύχημα νὰ γνωρίσω τὸν συγγραφέα καὶ νὰ ξήσω κοντά του ἐπὶ ἔνα δλόκληρο ἔτος. Ακριβῶς τὸ 1910 δὲ Χριστοβασίλης ἀναγκασμένος ἀπὸ τὴν

διοπάλην εἰργάζετο εἰς τὸ Ἑσκή Σεχήρ, τὸ θουλικὸν Δορύλαιον, στὰ κάστρα τοῦ ὄποιου τὸ 1921 ἔλαμψεν ἡ Ἑλληνικὴ ἀνδρεία.

Ἡ ἴδια διοπάλη εἰχε διηγήσει καὶ ἐμένα στὴν πόλιν ἐκείνη. Οἱ συμπατριῶται στὴν ζεντειά δὲν εἶναι ξένοι. Εἶναι ἀδέρφια. Καλύτερ' ἀκόμα ἀπὸ ἀδέρφια. Κι' δὲ Χριστοβασίλης ὑπῆρξε γιὰ μένα, νέον τότε, ἀπειρονα διαδίδοντα φηλαφῆτα στὰ πρῶτα βῆματα τῆς δημοουργικῆς μου δράσεως, πραγματικὸς διδάσκαλος καὶ ποδηγέτης.

Σάν δοιοί οἱ νέοι, δρισκόμουν καὶ ἔγω σὲ μιὰ πελαγοδρομία ὡς που ἐγνώρισα τὸν δάσκαλο τοῦ καλάμου, τὸν ἀληθινὸν τεχνίτη ποὺ μὲ καθωδήγησε στὸ δρόμο που ἐπρεπε νὰ πάρω γιὰ νὰ ἐξωτερικεύω τὸν ἐσωτερικό μου κόσμο που ἀσυγκράτητος έρρεε τότε

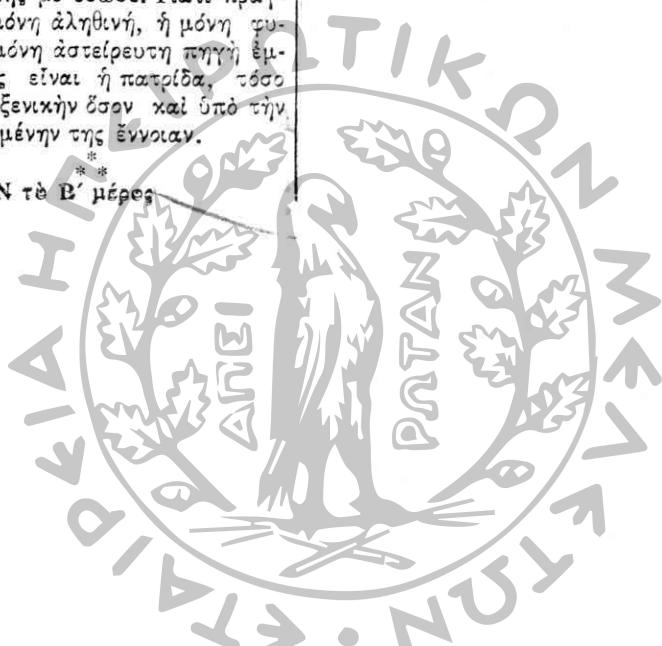
ἀπὸ τὴν νεανική μου φαντασίαν καὶ δρμήν.

— Τὶ τρέχεις καὶ πελαγώνεσαι σὲ νοσηρὲς θεωρίες, που δὲν λένε τίποτε; μοῦ δραυτοφωνοῦσε. Τὶ προσπαθεῖς νὰ μιμηθῆς κατὰ τρόπο μάλιστα γελοῖο τοὺς Γάλλους ποιητάς. Σὺ εἶσαι πρῶτα Ἡπειρώτης καὶ ἔπειτα "Ἐλλην." Εχεις ἀφθονο πλοῦτο γλωσσολογικό παρμένο ἀπὸ τὴν πατρίδα σου. Μὴ τὸν σπαταλᾶς σὲ νοσηρὲς συλλήψεις. Ἄνοιξε διάπλατα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς σου καὶ διάβασε στὸ μεγάλο διδύλιο τῆς πατρίδος σου. Τὸ χωρί σου, τὸ ντζάκι του σπιτιοῦ σου, ἡ φτωχὴ ἐκκλησιά, τὸ σχολεῖο, τὰ λόγια, τὰ χωράφια, οἱ ρεματιές, τὰ κοιμητήρια, οἱ λάκκοι, τὰ ηθη καὶ ἔθιμα τοῦ χωριοῦ σου, οἱ πιστικοί, οἱ στάνες, οἱ θρύλοι καὶ οἱ παραδόσεις τῆς πατρίδος μας, τὰ ἀθίνατα δημοτικὰ τραγούδια της, η ἡρωϊκὴ ιστορία της: νὰ τόσες πηγὲς ἐμπνεύσεως.

Κι' διμολογῶ σήμερα δτι δὲ Χριστοβασίλης μὲ ξεσωσε. Γιατὶ πράγματε η μόνη ἀληθινή, η μόνη ψυσική η μόνη ἀστερευτη πηγὴ ἐμπνεύσεως εἶναι η πατρίδα, τόσο δηδο τὴν ζενικήν δσον καὶ δηδο τὴν περιωρισμένην τῆς ξννοιαν.

***
ΑΥΡΙΟΝ τὰ β' μέρεα

ΑΡΧ. Α. Μ.

ΤΗΛΕΦ. 26-924

ΝΕΩΔΟΓΟΥ Ιω

Ιπόνομη

10. MAR. 1937

ΑΡΧΩ ΤΟ ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΟΝ ΠΑΝΟΕΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

ΤΟΥ κ. ΤΑΣΟΥ ΒΙΑΣΥΡΗ

Β.

ΤΑΛΙ' ότι ιδούμε τώρα ήτοι κοντά την Χριστοβασίλην και το έργον του.

Ο Χριστος Χριστοβασίλης έγεννηθη την 21 Ιουλίου 1860 στο «Σούλι του Χριστοβασίλη», πρώτο—πρώτη στήν άκρη του Καλαμάρχα (άρχαιο θηλαμίδος) έπου τη έταιρογενη μάνα του είχε πάει για νά γενιστηνερό την διαυτούλλα της. Τότε το σπίτι του ήταν σε μεγάλη παταδρομή από την Τσουρίτσα, έπου ή πάπτιας του το 1881 είχεν έπαναστατήσει και άπολλητη από της πακούγιας των γολανών (1881) και από τη μεγάλη πτηνοκτυπή του περιουσία ή μέν είς ζωτανό ήδη και έπιπλα είχε διαρράγη, από τους Γερουσιαλέσιους, ή δὲ κτηματική, άλσοντας το ρώνυμο Σούλι, μὲ δύο έργατσιάς ταυτόπικου είχε δημιουργήθη από την Τσουρίτσα Καλέργην, και διά τούτο ή μητέρα του ήταν η μαγιστρίνη νά φτωχοζή, οι λίγον πρό της γεννήσεις του ο πατέρας του είχε καταδικηθεί από τους Τσουρίτσους και είχε γίγησε πριν από την Ανατολήν, έπου ειργάλισαν το δύσκολο του. Το ματιάριαν της έπεισεν του έτελεσεν ο περίγημος Ηπειρωτικής, γνωστός από το έργον του Χριστοβασίλη «Σεράντα γράμμα έργωντα».

Τη πρώτα γράμματα, ένδρυσι και γραφή, έργα της σύντομης του Ήπειρου, έγραψε στένη διάδοχην του Ήπειρου Αντιράχη, έπου την διεύκηνην το μανούσιον της διάσκολίας των γραμμάτων το είγκυν ο ίδερες.

Οι άλλαξηρίες του έγραψεν, έπως μας έλεγεν ο ΡΒ' Σαράντα του Δασκό. «ΕΚΟΙ ήγει η γράφη μας την Κόριτσα γειτονίας πού Ηέργει Ηενανδέλι. Ήδης απ., την Ήπειρο Αντιράχη έλιγε από την Αλεξανδρούπολην σχολείον της Ζίτσας εναντίον της Εποντίας, πή διεύλιν διηγεῖται μὲ τον ίδιο γραμματον ή περιστήριο γάριν είς το έπειρον ένδοταν έργον του «Δημητρίας του μακρού αγολατού». Η μαγιστρίνη έπιστης γρήγορα ήταν έγκατατεθή και το αλληλοειδωτικόν της Κόριτση γιατί η διάσκολος του τον έπιμορφώσει πειθή τον γρήγορα στήν τσαντα του την Σολαστήν του Αγριαντού άσράσιων του Καλαμέλιου. Σάν έργυς ήτο το σχολείο έπιγραψε μὲ τα πρόστιτα του

πάτέρα του στὰ διονά και στὰ ξεχειραδιά κι' από έκει έπεινεύσατη τα «Δημητρίατα της στάνης του».

Μετά ταῦτα συνέχισε τὰς σπουδές του στὸ γυμνάσιον τῆς Εύαγγελικῆς σχολῆς τῆς Σμύρνης καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔγινε ὑπότροφος τοῦ Σουλτάνου καὶ τὸ 1878 εὔρισκεται ἐπαναστάτης στὸ Λυκούρσι μαζὶ μὲ τὸν ἐκ Δροβιάνης Μηνῶν Λάππαν, τότε καθηγητὴν εἰς τὸ γυμνάσιον Κερκύρας καὶ χργότερον τημηματάρχην τοῦ ὑπουργείου Ηαδείας, καὶ τὸν Γ. Στεφάνου ἐκ Χειμέρρας. Συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ τὸ σκιτρὸν τέλος τῆς ἐπαναστάσεως δικαίης, κατεβασθητὴ εἰς Ηίνατον ὑπὸ τοῦ στρατούλεων Ιανινίων (29) Απριλίου 1882 τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον τοῦ μὲ τὴν πρώτην του γυναῖκα ἐκ Ζιτσῆς, ἀπολαυσθεῖς εἰς τὰ Τρίκκαλα, ὅπου διετέλεσε ὡς πρόστιν.

Βιουκαὶ ἀνάγκαι τὸν ἐπειδορόντας απὸ παντοῦ. Ή άνέχεται εγκε φυγαδεύσαι τὴν Νουσαν. Δὲν είγε κανένα προστάτην καὶ ή θεανότης του ήτο μέγα ἐμπόλειν εἰς τὴν προσγωνίην του, διότι έπεις συγχάνε πεπαραπονεῖτο εἰ νέοι τότε «πατρούται». Χριστοβασίλης και Κρυστάλλης ήσαν ἐ περγέλις τῶν φυράδων εἰς τὴν Αθήνα και τὸν Ηειρατά. Καὶ ο γένεν Κρυστάλλης διὰ νὰ μη ἀπολένῃ τὴν πεντας ημαγκάσιην γά έργαστην σ' ἔνα τυπογραφεῖον ὡς σταύχειαθέσης, ο δὲ Χριστοβασίλης, εἴσιγέστερος θείουν, ἀνέλαβεν έργασταν εἰς τὴν Ακρόπολιν του Γαδεριλίου.

Τὸ 1885 ἐπεστρατεύθη καὶ τὸ 1886 ἀπελύθη τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ μὲ τὸν βαθὺδόν τοῦ λοχίου.

Κατὰ τὴν πατάληρην τῆς Ηειράλλας ὑπὸ τοῦ Ελληνικοῦ στρατοῦ ἀπῆγγεισε τὸ κάτιοντι πλήρες πατριωτικού πειρίου εἰς Βαλανούσιον τόνον πολύτιμη δημιουργεῖται εἰς τὰς ἐργασίες τῆς έποκης.

Αθληφα καὶ λός θριάτα
αθληφα αγαπημένα
με το παιδρό εισό φλάμπουρο
με τα οπαδά ζωμάνα
σας επονέσαιτε πολὺ καρτέραι καὶ
καρτέραι
φορατομένα καὶ γυνοί^{την} στο μόδρονον σ' χερί.

Σας έπονέσαιτε πολύ. Πατέρας οι
καρταΐδες ποσοί

«Άπ» ειρη σκεψίας τη βούγρης
τον τα πενταγκάτα μηδε
θύλωσον εἰς βασικά μηδε περιβότο,

καὶ πηρώνει
τον θρόμο μὲ τας έργατα της απο
τοι πεταί αρι,
νέ φηρετ τη λευτέρην την καρπάνα

οισει μετε
για νά ήσουλιση θάσικατο το κατε
ρο το κοριτι μετε

«Άνοιξετε την σ' ειλιάδ
«Άνερρη» άγαπημένες
έλιμαντε άνερρησι κι' από μηδεν

νοιλαί γεννήματα
την αύτη τὸ πείρηα ήσαν έργαστα
ἀπὸ την Ηειράλλα δην ήτο έξερτος
τος διὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ
Λυκούρσιον τὸν έπικτος ή Λασάν
Ταχσί—μπέης έρχηγός την Ηειρ-

φολανῆς του Βιλαστού Ηιαννίνων καὶ τὸν παρέδωσε στὸ στρατοδικεῖον. Στάς 29 Απριλίου 1882 έγιναν οι γάμοι του καὶ στάς 26 τὸ δρέπο σινελίπηλη ὑπὸ μηδείς Ήλιος Κιρκασίνων εἰς τὰς 29 πατεδικάση εἰς φυλάκισιν καὶ τὴν 1 Μαΐου ἐδραπέτευσε παταρυγόν πάλιν εἰς τὴν Ηειράλλαν. Άρρος εὶ πατέρας του έδιορθοδόκησε τὸν Ταχσίν μηδενὸν μὲ 600 -700 λίρας. Η Λασάν Ταχσίν αὐτὸς είναι ἐ μετατράπη Λασάν Ταχσίν Ηειράλλα, διέποιτος παρέδωσε τὴν Ηειράλλα Κωνσταντίνον εἰς τὸν Βασιλέα Κωνσταντίνον τῷ 1912.

* * *
ΑΥΡΙΩΝ τὸ Γ' μέρες

ΑΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ιδρυτής Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΣΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
9 ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ (ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ)

ΤΗΛΕΦ. 26-924
ΝΕΟΛΟΓΟΥ

Πλατρών

Απόκομμα

11. MAR. 1937

Χρονολογία

ΑΙΓΑΙΟ ΤΟ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΠΑΝΘΕΟΝ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΤΟΥ κ. ΤΑΣΟΥ ΒΙΔΟΥΡΗ

Γ'

Μετά τὰς διογραφικὰς αὐτὰς σημειώσεις τὰς δύοις είχα ἀπό τὸ σύνδικο τοῦ μεταστάντος συγγραφέως, διὰ τὴν έλθωμεν τώρα καὶ εἰς τὰ ἔργα τοῦ ἐκλεπόντος λογογράφου.

Τὸ ἔργο τοῦ Χριστοβασίλη γαλουχήσαντος ἐπὶ ζῆμισυν καὶ πλέον αἰδονα τὸν ἑλληνισμὸν δὲν εἶναι δέδιξα δυνατὸν νὰ κριθῇ σ' ἔνα σύντεμο σημείωμα ὡς τὸ παρόν.

Τὰ πρῶτα του ἔργα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «ἡπειρωτικές παραδόσεις» ἐδημοσίευσε τὸ 1885 στὸ τότε ἐκδιδόμενὸν ὑπὸ τοῦ Γ. Καμπόρογλου περισσόκον «Ἐβδομάς».

Ὕστερα ἐδημοσίευσε στὴν «Φιλολογικὴν Μηνιαίαν» «Ἀκρόπολιν» τοῦ Γαδριηλίδου μερικὰ διηγήματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιστρατευτικὲς Ἀναμνήσεις» 1887.

Ἄλλ' ἔκεινο τὸ ὅποιον τὸν ὥθησε νὰ φέγγῃ εἰς τὴν διηγήματογραφίαν ἦτο ἔνας διαγωνισμὸς μὲ γραμματικὸν δραστηρίον, τὸν δύοις εἴχεν προκηρύξει ἡ «Ἀκρόπολις» τὸν Δεκέμβριον 1889 πρὸς συγγραφήν πρωτοχρονιάτικου διηγήματος. «Εστείλε τότε στὸν διαγωνισμὸν τὸ διήγημά του, «Ἡ καλύτερὴ μου ἀρχιχρονία» χωρὶς νὰ τρέψῃ καὶ πολλὰς ἀλπίδας ἐπὶ θὲτρού. Διότι ἀλλοι τότε. Ἐθεωροῦντο ὡς κορυφαῖς τῆς διηγήματογραφίας ὡς οἱ Κλέων Ραγκανᾶς, Δ. Βικέλας, Κ. Ράδος, Αργιώης Ερταλιώης, Γ. Δροσίνης καὶ ἡ δυάς Μωραΐτιδης καὶ Παπαδιαμάντης, ἐνῶ ὁ Χριστοβασίλης, δικριτής, δικριτής καὶ δικριτής ἦσαν σχεδόν ἀγνωστοί. Φαντάζεται κανεὶς τὴν ἐκπληγὴν τοῦ νεαροῦ Ηπειρώτου ὅταν τὴν 30ήν Δεκεμβρίου 1889 εἴδε δημοσιεύμενον εἰς τὴν πρώτην σελίδα τὸ διήγημά του ὡς πρῶτον δραστηρίεν.

· Η δράσεως του αὐτῆς τοῦ διέννησε τὴν αὐτοπεπίθησιν, διὰ τὸ δόκιμος διηγήματογράφως καὶ μάλιστα δρασθευμένος, καὶ ἀπὸ τότε ἡρχισε νὰ γράψῃ καὶ ἐπειδὴ ἐκυριαρχεῖσε μέσα του ἡ νοσταλγία τῆς ἡδαιότερας του πατρίδος τῆς Ἡπείρου ἤγντει τὰ θέματά του ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴν ζωὴν. Διὸ αὐτὸς δύλα του τὰ διηγήματα εἶναι κυρίως ἡπειρωτικαὶ ἡμογραφίαι, ἡπειρωτικαὶ ἴστορίαι, ἡπειρωτικαὶ παραμύθια.

Πλώσσαν μεταχειρίζεται τὴν γραμματικὴν δημοσιευμένην μὲ τοπικὰς ἡπειρωτικὰς λέξεις καὶ φράσεις.

Ο Χριστοβασίλης γράφει τὴν δημοσικὴν εἰς αὐτηγῶδες τοικήν του γραμματικὴν καὶ δὲν ἔγραψε τὰς λέξεις ἀλλοιώς σήμερον καὶ ἀλλοιώς αὔριον. Δὲν μεταχειρίζεται ποτὲ τοὺς τύπους «τες» π. χ. οἱ ποιητές, ἀλλὰ οἱ ποιητάδες τοὺς ποιητάδες κατὰ τὸ οἱ Βασιλειάδες οἱ δεκατιστάδες. Οὕτε τὸ σεῖς «τῆς συνειδῆσεις οἱ συνειδῆσεις, ἀλλὰ οἱ συνειδῆσεις τὶς συνειδῆσεις. Διατηρεῖ τὸ ν τῶν αἰτιατικῶν καὶ τῶν ἀρθρῶν στὰ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκά, διότι ὑπάρχουν εἰς τὴν δημοσικὴν (τὸν θεόν καὶ δχι τὸ θεό, τὴν λέξην κι' δχι τὴ λέξη, τὸν καιρόν, τὴν ἀγάπην). Τὸ ν τῆς καταλήξεως τοῦ ἐνόματος μετ' ἐπιθέτου τὸ παραλείπει, διαν εἶναι εἰς τὸ τέλος τῆς φράσεως—τὸν καλὸν καιρὸ κι' δχι τὸν καλὸν καιρόν. Διότι ἡ αἰτιατικότης, ἐάν ἔπιτρέπεται ἡ ἔκφρασις, τοῦ οὐσιαστικοῦ ἐκδηλώνεται στὸ ἀρθρον καὶ στὸ ἐπίθετον. Δὲν γράφει ποτὲ λέγουμαι η λέγουμε διότι τοιοῦτος τύπος δὲν εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὴν Ἡπειρωτικήν, ἀλλὰ λέγομε η λέγουμαι. Ἐπίσης μεταχειρίζεται τὴν γραφήν «ες» ἀντὶ «αις» ποὺ μεταχειρίζονται ἄλλοι συγγραφεῖς.

Ο Χριστοβασίλης σκέπτεται εἰς τὴν δημοσικὴν καὶ γράψει ἀποκλειστικῶς σ' αὐτήν, διὰ τοῦτο ἡ γλώσσα του εἶναι ρέουσα δημοσικὴ καὶ διαβάζεται μὲ εὐχαρίστη-

σιν, διότι εἶναι καταληπτή ἀπὸ διλούς τούς "Ελληνας" ὡς καθηρά δημοσικὴ ἀποκλεισμένη ξενισμῶν.

Ο Χριστοβασίλης τέλος χειρίζεται καὶ γνωρίζει τὴν δημοσικὴν δύσον ἐλάχισται ἐκ τῶν ἀλλων λεγομένων. δημοσιευτῶν διότι οἱ ἀλλοι μεταχειρίζονται καὶ ὡς λογοτεχνικά ἔργα παρμένα ἀπὸ τὴν ζωὴν ἐνδεικνύονται. Ελληνικού λαοῦ ἔχοντος τὴν καλλιτέραν δημοτικὴν ποίησιν, τὰ ἀγνότερα ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ τὰ ποιητικῶτερα παραμύθια. "Ο, τι ἔγραψε τὸ ἔχει παρμένο ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴν ζωὴν τοῦ μικροῦ του χωριοῦ, διήγημα η ποίημα δπως ὁ Παπαδιαμάντης ἀπὸ τὴν Σκιάθου του. Ο Χριστοβασίλης δὲν ἔχει τίποτε τὸ φεύγοντο ἢ ἐπιπλαστό εἰς τὰ ἔργα του. Φρονῶ δτι τὰ ἔργα τοῦ Χριστοβασίλη καὶ τοῦ Παπαδιαμάντη είναι τὰ πιὸ Ελληνικὰ χωρίς νὰ παύσουν νὰ εἶναι δλιγάτερον 'Ελληνικά τὰ διηγήματα τῶν ἀειμνήστων Καρκαβίτσα, Μωραΐτιδη, Εφταλιώτου, Ράδου καὶ Ροτίδη...

***
ΑΥΡΙΟΝ τὸ τέλος,

ΑΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ιδρυτής Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΣΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
9 ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ (ΣΤΟ ΠΑΠΠΟΥ)

ΤΗΛΕΦ. 26-924
ΝΕΟΔΟΞΟΥ Πατρών

Απόκομμα

12. MAR. 1937

Χρονολογία

ΑΠΟ ΤΟ ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΟΝ ΠΑΝΘΕΟΝ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΤΟΥ κ. ΤΑΣΟΥ ΒΙΔΟΥΡΗ

Δ'.

Γράφων διηγήματα δὲν ἔπαυε νὰ καλλιεργῇ καὶ τὴν ἐμμετρον πόλησιν. Ἀλλως τε καὶ τὰ διηγήματα μῆπως δὲν εἰναι ποιήματα γραμμένα εἰς πεζὸν λόγον;

Γράφων εἶτε εἰς ἔμμετρον εἶτε εἰς πεζὸν λόγον δ. Χριστοβασίλης δὲν ἔδιαζε ποτὲ τὸν ἔχυτόν του. Ἐγραφεν, ἔγραφεν ἀκαταπαύστως διαν ἥκουσε μέσα του τὴν φωνὴν τῆς ψυχῆς του, τῆς Μούσης του δ.; εἴπωμεν. Μέσα εἰς τὴν πληθύν τῶν διηγημάτων του (ὑπερβάνουν τὰ 150 καὶ εἰς τὰ ποιήματα καὶ εἰς τὰ δράματα), δλα σέμμετρα, δὲν εἶχε σχίσει· κανένα. Διότι πρώτον ουνελάμβανε τὴν ψυχὴν του διηγήματος δη τοῦ ποιήματος καὶ ἔκειτα ἄρχιζε νὰ γράψῃ.

Εἰς τὰ ἔργα του καὶ εἰς· τὸν διον του ἐν γένει πολὺ ἐπέδρασε κ' δη Σουλιώτικη καταγωγῆ του διας καὶ εἰς τὸν Βελανίτην δη ἀρματωλήκη ἐπίσης καταγωγῆ του.

Τὰ κυριώτερα ἔργα του Χριστοβασίλη διαιροῦνται κατὰ τὴν φύσιν των, ώς ἔξη:

Α'. Εἰς διηγήματα.

1) Διηγήματα τῆς Σιάνης ών ἔζεχει δ. Κουτσογιάννης, 2) Διηγήματα τῆς Σιντετίζ, ἀριώτερον τῶν ὅποιων είναι τὸ «Ονειρον τῶν Χριστουγέννων», 3) Διηγήματα ἡρωϊκά καὶ ἱστορικά, 4) Διηγήματα ἡρωϊκά του σπιτιοῦ μου, δ) Διηγήματα κοινωνικά του σπιτιοῦ μου, 6) Διηγήματα ζωτικά, ἀναρερόμενα εἰς τετράποδα καὶ πτηνά, 7) θεοσαλικά Διηγήματα, 8) Διηγήματα τῆς νύχτας, 9) Ηπειρωτικά παραμύθια.

Β'. Εἰς ποιήματα.

α) Έπικά: 1) Η ἀγάπη, 2) Ο Μάρκος Μπότσαρης.

δ) Δυρικά: 1) Δυρικά, 2) Ἀφιερώματα, 3) Σταυρός καὶ Μεσοφέγγαρο (Ἐθνικόν), 4) Ωρες (Ἡσιόδεια—ρυθμιστικά).

Γ'. Εἰς ἔμμετρα δράματα:

1) Γιὰ τὴν τιμὴ, 2) Ἀγῶνες του Σουλιοῦ, 3) Χριστός καὶ Μωαρέτης (ἡ Παιδομάζωμα), 4) Ἀντίσχος καὶ Στρατονίκη, 5) Ἡ καταστροφὴ του Γαρδικιοῦ, 6) Ἡ κυρά Φροσύνη (ἀτελείωτον) γῆτοι ἐν δλω 31 τόρου εὖ ών 8 ἐκδεδομένοι, οἱ ἔντες: Διηγήματα τῆς Σιάνης. Θεσσαλικά Διηγήματα. Γιὰ τὴν Τιμὴ. Οἱ ἀγῶνες του Σουλιοῦ. Ἡ ἀγάπη. Τὰ ἔθνη καὶ σηματα ἀπὸ τοῦ 1453—1821 μετὰ σχολίων καὶ ιστορικῶν σημειώσεων.

Τὸ ἔπος του δη «Ἀγάπη» ἔξεδοιη εἰς διδύλιον τὸ 1906. Δύο δὲ μῆνας μετὰ τὴν ἔκδοσίν του μετεφράσθη εἰς τὴν Ἰταλικὴν ὑπὸ τοῦ Pio Ciuli καὶ ἔδημοισεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν Nuova Rassegna τῆς Βιλανίας, κριθὲν εὐνοϊκῶτατα ὑπὸ τῶν κριτικῶν πολλῶν Ἰταλικῶν ἐργατικῶν καὶ χαρακτηρισθὲν ὡς famoso, miracoloso.

Ἐδραζεύθη καὶ μία συλλογὴ ποιημάτων του εἰς τὸν ψυχάρειν διαχωνισμὸν «Γιὰ τὴ γλώσσα» μὲ 1000 φρ. ἵκανοιε τὸν Ψυχάρην,

εύρισκετο εἰς γλωσσικὴν διάστασιν καὶ δταν κάποτε δ. Ψυχάρης τὸν ἀνέγραψε στὸ ἔργον του Ρόδα καὶ Μήλα μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν του, δ. Χριστοβασίλης τὸν ἀπεκήρυξε διακηρύξας δτι δὲν εἶχε ἀνάγκην νὰ μάσῃ τὴν δημοτικὴν ἀπὸ τὸν γλωσσοστρεβλωτὴν Ψυχάρην καὶ τοῦ ἔγραψε δτι οἱ διδάσκαλοι στὴ δημοτικὴ γλώσσα ἡταν δη μάννα του, τὸ χωριό του καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια.

Ἐπίσης καὶ τὰ διηγήματα τῆς Σιντετίζ μετεφράσθησαν εἰς τὴν Ἰταλικὴν ἀπὸ τὸν Ἰταλὸν λογογράφον Francesco de Simone Brower καθηγητὴν τῆς Νεαληγνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας εἰς τὸ Παγεπιστήμιον τῆς Νεαπόλεως.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἔργων δ. Χριστοβασίλης ἔγραψε καὶ πλέοντας μελέτας ιστορικὰς περὶ Ἡπειρου καὶ ἀρθρα εἰς τὸ δργανον τῆς Ἐθνικῆς ἑταιρείας «δ. Ελληνισμὸς» τοῦ δποίου διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἐτη γραμματεύς, ἐνώ πρεδρος ἦτο δ. άσεμνηστος Καζάζης.

Ηόη διὰ τοῦ θανάτου του τὰ μὲν Ἐλληνικὰ γράμματα χάνουν ἔνα διηρηρὸν σκαπανέα δὲ Ἡπειρος ἔν εἰς τῶν πλέον ἐπιλέκτων τέκνων τῆς, τὸ δποίου τὴν ἐτίμησε καὶ τὴν ὑπηρέτησεν, δσον οὐδεὶς καθ' δλον τὸ Β' ἥμισυ τῆς παρελθούσης ἐκαπονταετηρίδος. Καὶ σχληρὰ εἰρωνεία τῆς τύχης! Ο ἀσεμνηστος Χριστοβασίλης παρέδιδε τὸ πνεῦμα καθ' ἥν στιγμὴν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν ιδιαίτεραν του πατρίδα Ἡπειρον μακρὰν τῆς δοπίας ἐκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια καίτοι περιβλλόμενος ἀπὸ τὴν στοργὴν προσφιλῶν του προσώπων, ώς τοῦ ἐπὶ θυγατρὶ. γαμβροῦ του στρατηγοῦ κ. Μπακοπούλου, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δποίου διέμενε κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας καὶ δραματιζόμενος ίσως καπνὸν ἀναθρώποντα ἀπὸ τὸ τζάκι τοῦ φωχοῦ χωριοῦ του, σπως τόσον δωντανά νοσταλγεῖ εἰς τὸ γνωστὸν διηγήματος του τὸ «Ονειρο τῶν Χριστουγέννων».

Θρηνοῦμεν τὴν ἀπώλειαν τοῦ σφρού μας ἐδηγοῦ καὶ πατριώτου Χριστοβασίλη καὶ ώς Ἡπειρωταὶ καὶ ώς Ἐλληνες.

Καὶ ἡ μὲν Ἐλλὰς ἐκτιμῶσα τὸ ἔργον του τὸν ἐδράθευσεν ἐσχάτως διὰ χρηματικού δραστείου ως χιλιάδων δραχμῶν καὶ τοῦ ἀπένειμε τὸν χρυσὸν Σταυρὸν Γεωργίου τοῦ Α'.

Ο δὲ Ἡπειρωτικὸς λαός δέξεται διετῶν δις βουλευτήν. Πρὸ δύο δὲ ἐτῶν δη «Ἡπειρος ἔξεδήλωσε πανηγαρικῶς τὴν ἐκτίμησίν της πρὸς τὸ ὑπερβάνον τέκνον τῆς διὰ τῆς διηργανώσεως εἰδίκης ἐօρτῆς ἐν τῇ φιλολογικῇ λέσχῃ Ιωαννίνων ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς πεντηκονταετίας ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πρώτου ἔργου του, καθ' ἥν ἐօρτήν ἀνελύθη καὶ ἐξήρθη ὑπὸ διαφόρων ρητόρων καὶ ἐπιστημόνων τὸ ἔργον του παρόντος εἰς τὴν τελετὴν λογοτερότητος ὑπάρχαντος ἀσφαλῶς ἐκ τῶν ἀλγήρων οἱ ὄποις γηρυόντων νὰ τύχωσι παραμύθιαν νὰ τύχωσι παραμύθιαν νὰ τύχωσι παραμύθιαν.

ΤΑΣΟΣ ΒΙΔΟΥΡΗΣ

APX. A.M.

ΆΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Τύπος: Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΣΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

9 ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ (ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ)

ΤΗΛΕΦ. 26-924

ΘΑΡΡΟΣ, ΠΕΙΡΑΙΩΣ

13. ΜΑΡ. 1937

Χρονολογία

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Τὴν ἐπέτειον τῆς ἀπελευθερώσ-
σης τῶν Ἱωαννίνων παρέδιδε τὸ
πνεῦμα ὃν Ἀθήναις ἐν ἐκκλησίᾳ τέ-
κνον τῆς Εὐάνδρου Ἡπείρου, ὃ
γνωστότερος ἀνὰ τὸ πανελλήνιον
ποιητής καὶ διηγηματογράφος Λιγῆ
στος Χριστοβασίλης.

Δέκα χρόνια μετά τὴν διελθόντα τῶν
τάξεων τοῦ δημοσιοῦ σχολείου καὶ
τοῦ γυμνασίου ὃ δύοις νὰ μὴ ἔη
διεβάζεται ἀποσπάσματα τῶν ἔργων
τοῦ ἐκλεπτόντος συγγραφέως.

Τὸν Χριστοβασίλην ἔθανταζε
ἀπὸ μικρᾶς ἔτι φίλιας.

Τὰ διηγήματά του κυρίως, ἀπει-
κονίζεται τόσον ζωτικὰ τὴν ἡπει-
ρωτικὴν ζωήν, ἔμπαιναν βαθεῖα
στὴν ψυχήν μου. "Ἐβλεπα μέσα
σ' αὐτὰ τὸ χωριό μου, τὸ σπίτι
μου καὶ ὅλον τὸν μικρόκοσμον τῆς
μητροτήτης ζωῆς.

Ο νόσος τοῦ Χρηστοβασίλη δὲν
μοῦ ἤταν ξένος· είχα ζυμωθῆ μ' αὐ
τὸν είχα μεγαλώσει μαζί του. Κον-
τολγήσης τὸν είχα ζήσει, τὸν είχα
οἰσθανθῆ τὸν είχα ἀγαπήσει.

Καὶ γιατὶ νὰ μὴ ἔξομολογηθῶ
τὰ μυστικά μου τότε ἀδυνατίες; Εἰ
καὶ εἴδη ἔναν μεγάλο πόθο, μιὰ
ἀκατανίκητη ἐπιθυμία νὰ γράψω
καὶ ἔγω γιατὶ διηγήματα σαν τὰ δικά του.
"Αλλὰ δυστυχῶς τὸ μάλιστα είνα καὶ
τὸ δυσκολότερο. Οἱ μεγαλειτεροί¹
ποιηταί καὶ συγγραφεῖς τοῦ κόσμου
είναι ἔκεινοι ποὺ ἔγραψαν τὰ μάρ-

ετουργήματά τους ἀπλά καὶ φυ-
σικά.

"Ἄργοςτερα είχα τὸ εὐτύχημα νὰ
γνωρίσω τὸν συγγραφέα καὶ νὰ
ζήσω κοντά του ἐπὶ ἓνα διλόκληρο
τίος. Ακριβῶς τὸ 1910 δ Χρηστο-
βασίλης δημαγκασμένος ἀπὸ τὴν βιο-
πάλην εἰργάζεται εἰς τὸ Ἐσκή Σε-
κτόρ, τὸ θρυλικὸν Δοξύλαιον, στὰ
καστρα τοῦ δρούσου τὸ 1921 ἔλαμ-
ψεν δι' Ἑλληνικὴ ἀνδρεία.

"Η ἴδια βιοπάλη είχε δύηγήσει
καὶ ἐμένα στὴν πόλιν ἔκεινη. Οἱ συμ-
πατριῶται στὴν ξενιτειά δὲν είναι
ξένοι.

Είναι δδέρφια. Καλύτερα ἀκόμη
ἀπὸ δδέρφια. Κι' δ Χρηστοβασί-
λης ὑπῆρξε γιὰ μένα, νέον τότε,
ἀπειρον βαθύτοντα ψηλαφητὰ στὰ
ποδῶτα βήματα τῆς δημιουργικῆς
μου δράσεως, πραγματικὸς διδά-
σκαλος καὶ ποδηγέτης.

Σάν δύοις οἱ νέοι βρισκόμονυ χ'
ἔγω σὲ μὰ πελαγοδρομία ώζ; που
ἔγνωρισα τὸν δάσοκαλο τοῦ καλά
μου, τὸν ἀληθινὸν τεχνίτη ποὺ μὲ
καθιδήγησε στὸ δρόμο ποὺ ἔπεσε
νὰ πάρω γιὰ νὰ ἔκπειρικεύω τὸν
ἐσωτερικὸν μου κάσμο ποὺ μέσυγκρα-
τητικὸς έρρεε τότε ἀπὸ τὴν νεανικήν
μου φαντασίαν καὶ ὄρμήν.

"Τὶ τρόχεις καὶ πελαγόντες σὲ
νεοτηρὲς Θεωρίες, ποὺ δὲν λένε τί-
ποτα; μοῦ βροντοφωνούσα. Τὶ
προσποθεῖς νὰ μιηθῆς κατὰ τρό-
πο μάλιστα γελοίο τοὺς Γάλλους
ποιητές. Σὲ είσαι ποῶτα Ἡπειρώ-
της καὶ ἔπαιτα "Ἑλλην.

"Εχεις ἀφθονο πλοῦτο γλωσσολ-

γικὸ παραμένο ἀπὸ τὴν πατερίδα σου.
Μή τὸν σπαταλᾶς; σὲ νοσηρές συλλή
ψεις. "Ανοιξε διάπλητα τὰ μάτια
τῆς ψυχῆς σου καὶ διέβασε στὸ μα-
γάλο βιβλίο τῆς πατούδος σου.

Τὸ χωριό σου, τὸ νιζάκι τοῦ
επιτού σου, ἡ τριτζή οικολογία, τὸ
οχολείδ, τὰ λόγια, τὰ χωρίσια,
οἱ οικαπέδες, τὰ κομπητήρια, οἱ λάκ
κοι, τὰ ἥμη καὶ δύμα τοῦ χωριοῦ
σου, οἱ πιστικοί, οἱ στάντες, οἱ
θρύλοι καὶ οἱ παραδόσεις τῆς πα-
τρίδος μας, τὰ ἀθάνατα δημιουργικά
τραγούδια της, δη μητρικὴ ίστορία
της; νὰ τύσει πηγής οικνεύοστα;

Γ. ΒΙΔΟΥΡΗΣ

Χρήστος Χρηστοβασίλης

Τοῦ κ. Τάσου Βιδούρη

Τοῦ σεβαστὸς καὶ ἐκλεκτὸς παλαιὸς συνεργάτης τοῦ «Ηπειρωτικοῦ Μέλλοντος» κ. Τάσος Βιδούρης, συνταξιούχος καθηγητῆς τῆς Φιλολογίας εἰς «Ἀρσάκειον» Πατρών, ἔγραψε δύο ἀρθρα διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶν τοῦ ἀληθινοῦ Ηπειρώτου λογοτέχνου Χρήστου Χρηστοβασίλη, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου του. Λόγῳ πληθώρας ὅμως ἄλλης ὅλης καὶ στενότητος χώρου δὲν κατέστη δυνατή ἡ δημοσίευσις τῶν εἰς τὰ προηγούμενα φύλλα.

Ηδη ἐπιτρέποντος τοῦ χόρου τοῦ «Ηπειρωτικοῦ Μέλλοντος» δημοσιεύμενον τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ πρὸν φύλλον, τὸ δεύτερον δὲ θέλομεν δημοσιεύσας εἰς τὸ ἐπόμενον, ἐκπληροῦντες διφειλόμενον χρέος, τόσον πρὸς τὸν ἀιείνηστον Ηπειρώτην ποιητὴν Χρ. Χρηστοβασίλην, σον καὶ πρὸς τὸν σεβαστὸν φίλον κ. Βιδούρην]:

Α'.

Τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1937, ἐπέτειον τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ιωαννίνων, παρέδιδε τὸ ηνεδίμα τὸν Ἀθήνας ἔν τοι εἰκετίδιν τέκνον τῆς Εὐάνδρου Ηπείρου, δι γνωστότατος ἀνὰ τὸ Ιτανελλήνιον ποιητῆς καὶ διηγματογράφος Χρήστος Χρηστοβασίλης.

Δέν ύπάρχει «Ἐλλην διελθῶν ἐν τῶν τάξεων τοῦ δημιοτικοῦ σχολείου καὶ τοῦ γυμνασίου, ὁ διοῖσος δὲν ἔχει διαβάσει διασπάσματα τῶν ἔργων τοῦ Ηπειρώτου ὑγραφέως.

Τάσα ἀπὸ μικρᾶς πάνταμε τὰ διηγματά του ἀντικονίζοντα τόσον τὴν Ηπειρωτική ζωὴν, ναν βαθιὰ μέσα στὴν μου. «Ἐβλεπα μέσα σ' αὐτήν, χωρίδ μου, τὸ σπίτι μου. Στὸν μικρόκοσμο τῆς ἀγρετοῦ ζωῆς, Ἀργότερα εἶχα τὸ εἰτύχημα νὰ γνωρίσω τὸν αὐγγραφέα καὶ νὰ ζήσω πλαστὸν του ἐπὶ ἔνα δόλκιληρο ἔτος. Καὶ συγκεκριμένως τὸ 1910 δ. Χρηστοβασίλης πιεζόμενος ἀπὸ τὴν σκληράν Βιοπάλην είργαζετο ως λογιστής εἰς ἔνα ἀλευρόμυλον εἰς τὸ Εσκή Σεχήρ τῆς Μ. Ασίας, τὸ θρυλικὸν Δορύλαιον, εἰς τὰ κάστρα τοῦ δρόπου τοῦ 1911 ήσταψεν ἡ Ἑλληνικὴ ἀρετή. Η ἴδια βιοπάλη εἶχε δόηγματει καὶ τὸν χαράσσοντα τάς γραμμάδας αὐτάς στὴν τρίλιν ἑκείνην.

Οι συμπατριώται στὴν ζεντειά δὲν λογίζονται ξένοι. Εἴναι ἀδέρφια. Καλύτερ' ἀκόμα ἀπὸ ἀδέρφια.

Κι' δ. Χρηστοβασίλης ύπηρε γιδ μένα, νέον τότε, καὶ ἀπειρονός βαδίζοντα ψηλαφητά στὰ πρῶτα βήματα τῆς δημιουργίας μου δράσσεως, καλύτερ' ἀπὸ ἀδελφός, πραγματικὸς διδάσκαλος καὶ ποδηγέτης. «Οπως δλοι οι νέοι βρισκόμουν κι' ἔγα σὲ μιὰ πελαγοδρομία, ώσπου ἔγωρισα τὸν δάσκαλον τοῦ καλάμου, τὸν ἀληθινὸν τεχνίτην πού μὲ καθωδήγησε στὸ δρόμο ποὺ ἔπρεπε νὰ πάρω

τερικόν μου κόσμον, ποὺ ἀσυγκράτητος ἀνέβλυε τότε ἀπὸ τὴν νεανικήν μου φαντασίαν καὶ δρμήν.

— Τὶ τρέχεις καὶ πελαγώνεσσι σὲ νοσηρές θεωρίες, ποὺ δέν λένε τίποτε, μισθονοφωνιούσε. Τὶ θέλεις νὰ μιμηθῆς τοὺς ξένους πρὸς τὴν Ἑλληνικήν ποιητάς; Σύ

λεῖο, τὰ λόγγα, τὰ χωράφια, τὰ κακοτράχαλα βουνά, οἱ ρεματιές, καὶ αὐτὸ δόκιμα τὸ κολυμπήριο, οἱ πιστικοί, τὰ γιδοπρόβατα, οἱ στάνες, οἱ θρύλοι καὶ οἱ παραδόσεις, τὰ ἀθάνατα δημοτικά τραγούδια: νὰ τόσες πηγές ἔμπνευσεως. Καὶ ἀλήθεια! Ἡ μόνη ἀληθινή, η μόνη φυσική, η μόνη στελ-

την πρωτα—πρώτα Ηπειρώτης καὶ ἐπειτα «Ἐλλην». «Ἔχεις διφονο γλωσσικό πλούτο παρέμενο ἀπὸ τὴν Πατρίδα σου. Τὴν τὸν σπαταλᾶς σὲ νοσηρές ουλλιψεις. «Ανοιξε διάπλατα τὸ πάτητα τῆς φυχῆς σου καὶ διάβασε στὸ μεγάλο βιβλίο τῆς Πατρίδος μας: τὸ χωριό σου, τὸ τζάκι τοῦ σπιτιοῦ σου, τὴ φιωχή ἐκκλησούλα, τὸ σχο-

ρευτη πηγή ἔμπνευσεως εἰναι ἡ Πατρίδα, τόσον ύπο τὴν γενικα τέραν, δον καὶ ύπο τὴν περιωρισμένην έννοιάν της....

«Ἄλλ' ἀς ίθομε τώρα ἀπὸ κοντά τὸν Χρηστοβασίλην καὶ τὸ ἔργον του. Ο Χρηστοβασίλης ἔγεννήθη τὸ 1860 εἰς τὸ Σουλί Χρηστοβασίλη. Τότε τὸ σπίτι του ἦτο σὲ μεγάλη καστροχώρα εἰς τὴν Σαν σελίδα»

Χρήστος Χρηστοβασίλης

(Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης σελίδος) Παπᾶ τοῦ χωριοῦ του, διότι τὴν ἐποχὴν ἑκείνην τὸ μονοπώλιον τῆς διδασκαλίας εἶχον οἱ λερεῖς, ξειτά έφοιτησεν εἰς τὸ Ἀλληλοδιδακτικὸν τῆς Ζιτούης, τὸ δόπονον ἡναγκάσθη γρήγορα νὰ ἐγκαταλείψῃ, γιατὶ δὲ δάσκαλός του τὸν ἔιμωρησε, ἐπειδὴ βρήκε στὴν τοάντα του τὴν συλλογὴν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων τοῦ Ζαμπελίου. Σὰν ξεψυγε ἀπὸ τὸ σχολεῖον ἐπῆγε μὲ τὰ πρόβατα τοῦ πατέρου του στὰ ξεχειμαδικὰ καὶ ἀπὸ ἑκεῖ ἐνεπνεύσθη τὰ «Δηγήματα τῆς Σιάνης» του. Οὐαὶ τοι τούς τὰς εἰσαγάγει τὰς θηλυκοὺς πρότις τῆς γεννήσεως του ὁ πατέρας του εἶχε φύγει κρυφὰ στὴν Ανατολήν, δους εἰργάζοντο δύο ἀδελφοὶ του.

Τὰ πρώτα γράμματα, γραφή καὶ ἀνάγνωσι, ἔμαθε ἀπὸ τὸν

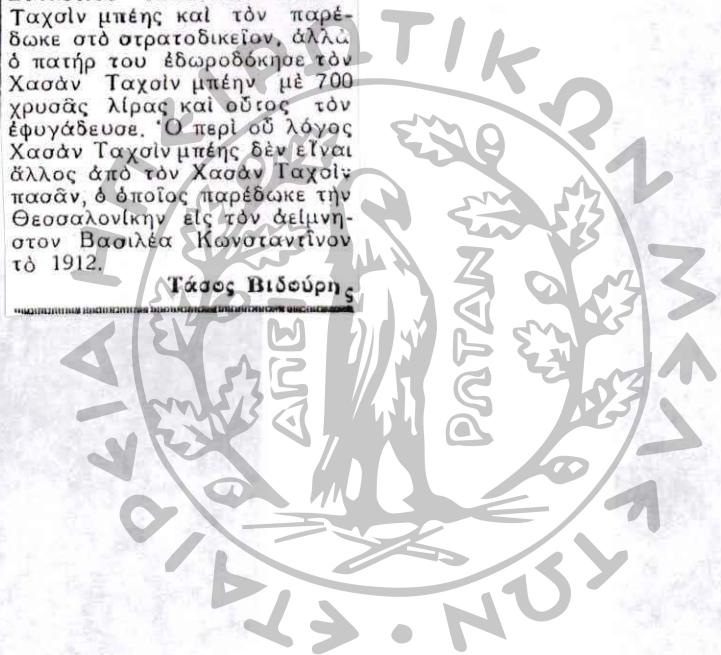
ταδρομῆ, διότι ὁ Πάππος του τὸ 1854 εἶχεν ἐπαναστατῆσει καὶ δύο χρόνια ἀργότερα εἶχε διαρπαγῆ ἀπὸ τοὺς Τουρκαλβανούς, ἡ δὲ κτηματική, ὀλόκληρο τὸ ὅμώνυμο Σούλι μὲ δύο ἑργαστήρια ταμπάκων εἶχε διευθῆ ἀπὸ τὴν Τουρκικὴ κυβέρνησιν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ μητέρα του ἦναγκάζετο νὰ φτω-

καὶ οὐαὶ τοι τούς τὰς εἰσαγάγει τὰς θηλυκοὺς πρότις τῆς γεννήσεως του εἰς τὸ γυμνασίον τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς τῆς Σμύρνης.

Κατὰ τὸ 1878 τὸν εὐρίσκομεν ἐπαναστάτην στὸ Λυκούρσι παρὰ τοὺς Ἅγιους Σαράντα μαζὶ μὲ τὸν ἐκ Δρόβιανης Μίνων Λάππαν, καθηγητὴν τότε στὸ γυμνασίον τῆς Κερκύρας καὶ ἀργότερον Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ τὸ οἰκτρὸν τέλος τῆς Ἐπαναστάσεως ἑκείνης, κατεδικάσθη εἰς ἔξορσαν ὑπὸ τοῦ Στρατοδικείου Ιωαννίνων δρισθέντος τόπου ἔξορσας τῆς Θεοσαλίας. Ἀλλὰ βιωτικαὶ ἀνάγκαι τὸν ἐποιηρούσαν ἀπὸ παντοῦ.

Ἡ ἀνέχεια εἶχε φυγαδεύσει τὴν Μοῦσαν. Νέα δύμας περιπέτεια ἀνέμενε τὸν συγγραφέα ἀργότερα. Κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θεοσαλίας ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἀπήγγειλε ποίημα πλήρες πατριωτικοῦ παλμοῦ εἰς Βάλανωρίτειον ὄφος δημοσιευθὲν εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς ἐποχῆς. Γί αὐτὸ τὸ ποίημα δταν ἐγύρισε ἀπὸ τὴν Θεοσαλία τὸν ουνέλαβε δ ἀρχηγὸς τῆς Χωροφυλακῆς τοῦ Βιλαστίου Ιωαννίνων Χασάν Ταχσίν μπέης καὶ τὸν παρέδωκε στὸ στρατοδικεῖον, ἀλλὰ δ πατήρ του ἐδωροδόκησε τὸν Χασάν Ταχσίν μπέην μὲ 700 χρυσᾶς λίρας καὶ οὗτος τὸν ἐφυγάδευσε. Ο περὶ σὸ λόγος Χασάν Ταχσίν μπέης δὲν εἶναι δλλος ἀπὸ τὸν Χασάν Ταχσίν πασᾶν, δ ὅποιος παρέδωκε τὴν Θεοσαλονίκην εἰς τὸν δειλινότον Βασιλέα Κωνσταντίνον τὸ 1912.

Τάσσος Βιδεύρης

ΕΠΙ ΤΗ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ ΑΠΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ

Χρήστος Χρηστοβασίλης

Του κ. Τάσου Βιδούρη

B'.

Μετά τάς βιογραφικάς αυτάς σημειώσεις, τάς όποιας είχα ἀπό τὸ στόμα τοῦ ίδιου, ὃς ἔλθωμεν τώρα και εἰς τὰ ἔργα του.

Τὸ ἔργον τοῦ Χρηστοβασίλη δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κριθῇ μέσα σὲ ἓνα σύντομο σημείωμα, ως τὸ παρόν. Τὰ πρώτα του ἔργα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «'Ηπειρωτικές Παραδόσεις» ἔχουν δημοσιεύσεις τὸ 1885 εἰς τὸ τότε ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Καμπούργου, ἐκδιδόμενον περιοδικὸν «'Ἐβδομάδα». «Υστερα ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν φιλολογικὴν μηνιαίαν «'Ακρόπολιν» τοῦ Θοβριτλίδου μερικὰ διηγήματα ὑπὸ τὸν τίτλον «'Επιστρετευτικές Ἀναμνήσεις». 'Αλλ' ἐκεῖνο, τὸ δημοίον τὸν ὀδηγός νὰ ριφθῇ μὲν ζῆλον εἰς τὴν διηγηματογραφίαν ἵτο ἔνας διαγωνισμός μὲν χρηματικὸς βραβεῖο τὸν δημοίον εἶχε προκρίνει ἡ «'Ακρόπολις» τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1889. «Εστειλε τότε στὸ διαγωνισμὸν τὸ διηγήματά του : «'Η καλύτερη μου 'Αρχιχρονιά» χωρὶς νὰ τρέψῃ και πολλὰς ἐλπίδας διὰ τὸ παθευθῆ, διότι ἄλλοι τότε ἐθεωροῦντο κορυφαῖοι τῆς διηγηματογραφίας, ώς οι Κλέων Ραγκαβῆς, Δ. Βικέλας, Κ. Ράδος, 'Αργ. 'Εφ. ταλιώτης, Γ. Δροσίνης και ἡ ἐκ Σκιάθου δυάς Μωραΐτιδης και Παπαδιαμάντης, ἐνῷ δὲ οἱ Χρηστοβασίλης, οἱ Κρυστάλλης και οἱ Καρκαβίτισας ἥσαν σχεδόν ἄγνωστοι. Φαντάζεται ξκαστος τὴν εὐχάριστον ἐκπλήξιν τοῦ νεαροῦ τότε 'Ηπειρώτου δταν τὴν 30 Δεκεμβρίου 1889 εἶδε δημοσιεύμενον εἰς τὴν πρώτην σελίδα τῆς «'Ακροπόλεως» τὸ διηγήματά του ώς πρώτων βραβείων.

Η βραβευσίς του αύτη ἐγένησε τὴν αύτοπεποίθησιν διότι ἤτο δόκιμος διηγηματογράφος και μάλιστα βραβευμένος.

Ἄπο τότε ἤρχισε νὰ γράφῃ κυρίως διηγήματα και ἐπειδὴ ἔκυριαρχοῦσε μέσα του ἡ νοσταλγία τῆς ίδιας κιτέρας του πατριόδος ἤντει τὰ θέματά του ἀπό τὴν 'Ηπειρωτικήν ζωήν. Δι' αύτὸ δλα τὰ διηγήματά του εἶναι 'Ηπειρωτικαὶ ἡθονοφίαι, ἡπειρωτικαὶ ιστορίαι

και παραδόσεις και ἡπειρωτικά παραμύθια.

Γλωσσαν μεταχειρίζεται τὴν καθαρὰν δημοτικὴν διαποικιλμένην με τοπικὴν 'Ηπειρωτικὰς λέξεις και φράσεις. Γνωρίζει και γράφει τὴν δημοτικὴν διάλογο τῶν ἄλλων λεγομένων δημοτικιστῶν. Παραλλήλως πρὸς τὴν συγραφὴν διηγημάτων δὲν παρέλειπε και τὸν ἔμμετρον λόγον. «'Εβραεύθη μία συλλογὴ ποιημάτων του εἰς τὸν Ψυχάρειον διαγωνισμὸν «'Για τὴ γλώσσα» μὲ 1000 φράγκα, κατίοι μὲ τὸν Ψυχάρην εὑρίσκετο εἰς γλωσσικὴν διάστασιν. Και διανέκποτε δὲ Ψυχάρης ἀνέγραψε τὸν Χρηστοβασίλην εἰς τὸ ἔργον του «'Ρόδα και Μῆλα» μεταξὺ τῶν διαδῶν του, δὲ Χρηστοβασίλης τὸν ἀπεκήρυξε διακηρύξας διὰ τὸν εἶχε ἀνάγκην νὰ μάθῃ τὴν δημοτικὴν ἀπό τὸν γλωσσοστρεβλωτὴν Ψυχάρην και τὸν διασκαλοὶ του στὴ δημοτικὴ ἡδανίαν καπνὸν τοῦ, τὸ χωριό του και τὰ δημοτικὰ τραγούδια.

Τὸ ἔργα τοῦ Χρηστοβασίλη (διηγήματα, ποιήματα και δράματα) ἀποτελοῦν ἐν ὅλῳ 31 Τόμους, ἐξ ὧν ὅκτω μόνον ἐξεδόθησαν οἱ ἔξης:

- 1) «Διηγήματα τῆς Στάνης».
- 2) «Διηγήματα τῆς Ξενιτίδας».
- 3) «Θεσσαλικὰ διηγήματα».
- 4) «Οι ἀγόνες τοῦ Σουλίου».
- 5) «'Η ἀγάπη».
- 6) «Για τὴν τιμῆ».
- 7) «Τὰ 'Εθνικὰ ἀσματα ἀπὸ 1453 τὸν μέχρι τὸν 1821» και 8) «Ιστορίες τοῦ Μικροῦ Σκολεοῦ». Τὸ ἔπος του «'Η ἀγάπη» ἐξεδόθη τὸ 1906, δύο δὲ μῆνας μετά τὴν ἐκδοσίν του μετεφράσθη εἰς τὴν Ιταλικὴν ὑπὸ τὸν Pio Ciuti και ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν Nuova Rassegna τῆς Βολωνίας, κριθὲν εὐνοϊκῶς ὑπὸ τῶν κριτικῶν πολλῶν Ιταλικῶν ἐρμηνεύσεων. Επίσης τὰ διηγήματα τῆς Ξενιτίδας μετεφράσθησαν εἰς τὴν Ιταλικὴν ἀπό τὸν Ιταλὸν λογογράφον Francesco de Simone Brower καθηγητὴν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης και φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Νεστόρεως. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἔργων ἐγράψει και πλείστας μελέτας ιστορικὰς περὶ 'Ηπείρου και ἀρ-

θρα εἰς τὸ δρυγανὸν τῆς 'Εθν. 'Εταιρείας «'Ο'Ελληνισμὸς» τοῦ διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη γραμματεύς. Διὰ τῆς ἀπωλείας τοῦ Χρηστοβασίλη τὰ μὲν 'Ελληνικὰ γράμματα ἔχασαν ἔνα δρηπόν σκαπανέα, ἢ δὲ «'Ηπειρος ἔνα ἔκ τῶν ἔχειτον τέκνων της, τὸ διπολον τὴν ἑταίρην σον δίλιγον. Καὶ, σκληρὰ εἰρωνεία τῆς μορας! 'Ο Χρηστοβασίλης παρέδιδε τὸ πνεῦμα, καθ' ἵν στιγμὴν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν ίδιστηραν πατρίδα ἐπανηγυρίζετο ἔπειτος τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν θρυλικῶν Ἱωαννίνων διατηρῶν ἀκεοαίσας τὰς πνευματικὰς αύτοῦ δυνάμεις μέχρι τῶν τελευταίων του στιγμῶν νοσταλγῶν τὴν ἀγαπητὴν του «'Ηπειρον καὶ δραματιζόμενος ισως καπνὸν ἀναθρώσκοντα ἀπό τὸ τζάκι τοῦ ταπεινοῦ σπιτιοῦ του.

Τοιούτος ἐν διλίγοις ὑπῆρχεν δὲ Χρηστοβασίλης. Και ἡ μὲν 'Ελλάς ἐκτιμῶσα τὸ ἔργον του τὸν εἶχε βραβεύσει διλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του διὰ χρηματικοῦ ποσοῦ 20 χιλιαδῶν δραχμῶν, και τοῦ ἀπένειμε τὸν χρυσὸν Σταυρὸν Γεωργίου τοῦ Α'. Ὁ δὲ 'Ηπειρωτικὸς λαὸς ἔξελεεν αὐτὸν δις Βουλευτῶν. Δύο δὲ ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του ἡ «'Ηπειρος ἔξεδήλωσε πανηγυρικῶς τὴν ἑκτίμησιν τῆς πρὸς τὸ ὑπεράξιον τέκνων τῆς διὰ τὴν διοργανώσεως εἰδικῆς ἐορτῆς ἐν τῇ φιλολογικῇ λέσχῃ 'Ιωαννίνων ἐπεύκαιρᾳ τῆς Πεντηκονταετίας αὐτοῦ. Τὸ ἔπος του «'Η ἀγάπη» ἐξεδόθη τὸ 1906, δύο δὲ μῆνας μετά τὴν ἐκδοσίν του μετεφράσθη εἰς τὴν Ιταλικὴν ὑπὸ τὸν Πολ. Κατσίφας, και ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ Περιοδικόν Νιονά της Βολωνίας, κριθὲν εὐνοϊκῶς ὑπὸ τῶν κριτικῶν πολλῶν Ιταλικῶν ἐρμηνεύσεων. Επίσης τὰ διηγήματα τῆς Ξενιτίδας μετεφράσθησαν εἰς τὴν Ιταλικὴν ἀπό τὸν Ιταλὸν λογογράφον Francesco de Simone Brower καθηγητὴν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης και φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Νεστόρεως.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἔργων ἐγράψει και πλείστας μελέτας ιστορικὰς περὶ 'Ηπείρου και ἀρ-

ΕΙΣΜΗΜΗΝΤΟΥ ΡΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Του Δημάρχου Ιωαννίνων
και ΔΗΜ. ΒΛΑΧΛΕΙΔΗ

"Εργαζούσαν την ευγνώμονα μημήμην και τὸ βασιόν ἄλγος τοῦ Δήμου Ιωαννιτῶν ἐπὶ τῷ θανάτῳ διακεχριμένου τέκνου τῆς Ἡπείρου, τοῦ Χρῆστου Χρηστοβασίλη, τιμήσαντος μὲ τὸ ἀδάνατον ἔργον του τὴν Ἡπειρωτικὴν πατρίδα, θεωρῶ ἵερὰν ὄποχρέωσίν μου νὰ ἀφιερώσω τὰς ὁλίγας αὐτὰς γραμμὰς ἔμβλημα τῆς ὀφειλούμενης εἰς τὴν μημήμην του τιμῆς.

"Απὸ τῆς παιδικῆς του μηδότητος ὁ ἀείμνηστος Χρῆστος Χρηστοβασίλης φύσει ἀδάμαστος και μὴ ἀνεκόμενος τυφαννίαν ἔδοκιμασεν ἀρχῆθεν περιπετείας και κινδύνους εἰς τὴν σκλαβωμένην πατρίδα του, κινδύνους τοὺς δποίους ἐπηνύξανεν ἡ φλεγομένη διὰ τὴν ἐλευθερίαν ζωὴ του."

"Ἐπατρισθεὶς διὰ τοῦτο βίᾳ και μὲ σφραγίδαν ψυχικὸν πό-

νον κατέφυγε τέλος εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἐλευθέρου κράτους, ζι, τῶν σωτηρίαν και τὴν ἀπαραιτητὸν ἡρεμίαν διὰ τὰς προσφιλεῖς πνευματικὰς ἐργασίας του. Ἐκεῖ δὲ εἰς τὴν δημοσιογραφίαν ἀσχολούμενος ἐνεφανίσθη συγχρόνως τὸ πρῶτον εἰ; τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ως διηγηματογράφος ἐλεύσας εὐθὺς μὲ τὰ πρῶτα δηγή μακάτου τὴν προσοχὴν και τὴν ἐκτίμησιν τῆς Ἑλληνικῆς διανοῆσεως.

"Ἔξησε δ' ἐκεῖ και εἰργάσαδη ἐιη μακρὰν νοσταλγῶν πάντοτε τὴν εὐλογημένην απειρμῆνην πατρίδα τὴν δποίαν δικαιοσοῦς ἥλιος τῆς ἐλευθερίας θάψωντες τὰ αἱ ματρόφρεντα βουνά και τὰς χαράδρας τῆς αφαδαζόνσης ὑπὸ τὸ πέλμα ἀπηνοῦς τυράννου πατρίδος του. Καὶ δ ὁ Θεὸς ἡδόης νὰ ἐπίδῃ ἐνπληρωμένον

τὸν ιερὸν πόδον τῆς ψυχῆς του. Μὲ ψυχικὴν ἀγαλλίασιν ἐπανέκαμψε τέλος εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος διὰ νὰ ἔξακολον θήσῃ ἐν τῇ μέσῃ ἡμῶν τὸν καλὸν ἄγαντα.

Πλούσιον καὶ φωτεινὸν ὑπῆρξε τὸ πατριωτικόν καὶ πνευματικὸν ἔργον του. Πολυάριθμης ἦταν ἡ πατριωτικὴ καὶ λογοτεχνικὴ δρᾶσις του. Ὁ δὲ θάνατός του, αἰσθητὸς εἰς τὴν φάλαγγα τῶν διατριβόντων περὶ τὰ γράμματα, ἀνοίγει ἀληθὲς, ἐν τῇ εὐρυτάτῃ τῆς λέξεως σημασίᾳ, κενὸν εἰς τὴν τάξιν τῶν λογίων Ἡπειρωτῶν.

"Ἀπόκειται εἰς ἄλλους εἰδικοτέρους ἐμοῦ νὰ ἔξαρσωσιν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς τὴν πολὺ σχιδὴ πνευματικὴν δρᾶσιν τοῦ δειμυνήστου ἀνδρὸς. Ἐγὼ δὲ δύναμαι νὰ εἴπω δια τοῦ ὅτι δημοσιογράφος, ἀν καὶ διεπατάμενος πρὸς πολλοὺς ἐν τῇ πατρίδι του, διπηρέτησεν ἐν τούτοις εὐγενεστάτην ἰδεολογίαν θρησκευτικὴν, θυντὴν, ἡδικὴν, γινόμενος χειραγωγὸς καὶ φυδμιστὴς τῆς κοινῆς γνώμης.

"Ως λογοτέχνης δὲ, καὶ κυρὶως διηγηματογράφος, ἔθελ γε καὶ θέλγει τόσον μὲ τὴν γλώσσαν τῶν διηγημάτων του, τὸν γνήσιον δημοτικὸν τύπον τῆς Ἡπειρωτικῆς διαλέκτου, τῆς καὶ ἐξοχὴν ποιητικῆς γλώσσης τῆς πατρίδος μας, δοσον καὶ μὲ τὸ περιεχόμενον τῶν διηγημάτων του, τὰ δποία χαρακτηρίζει πρωτοτυπία, διγνήτης, ἐπιευσίς ἀληθῆς, ἡδογματικὴ δεινότης καὶ δύναμις περιρραφῆς θαυμαστὴ. Ἄρεται μὲ τὰς δποίας κατέχει δέ αιν ἀδιαφιλούμενον εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν.

"Τὰς ἀρετὰς δὲ ταύτας τοῦ ἀνδρὸς ἐπλαισιώνει ἡ θερμαινούσα τὴν ψυχὴν του πίστις εἰς Ἑλληνοπορεκῆ οἰνογενειανδρίαν, εὐλογηθέντα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὲ τέκνα τετιμημένα.

"Οι Ἡπειρῶται θὰ τηρῶμεν ἀλητον τὴν μνήμην του, εὐγνώμονες, διότι ἐτίμησε τὴν Ἡπειρωτικὴν πατρίδα μὲ τὸ ἀδάνατον ἔργον του. Εὐχόμενα εἰς τὴν ἀπορραπτικὴν παραγγοράν του τὴν ἐξ ὑψους παρηγοράν, ἡ δὲ γῆ τῆς Ἀττικῆς νὰ κρύπτῃ ἐλαφρὰ τὸν γενοδόν του τὸν πολυφίλητον.

ΦΙΛΟΔΟΓΙΚΑ ΠΕΝΩΗ

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

"Επειτ" από πολυχρόνια δρρώστεια & πέθανε προχθές στην Αθήνα και έκηδεύθη ό λογοτέχνης και ποιητής Χρήστος Χρηστοβασίλης. Με θλίψη έγινε γνωστός ό θάνατός του στό φιλολογικό μας κόσμο, γιατί ό Χρηστοβασίλης ήταν από τους παλαιούς έργατες της λογοτεχνίας μας και παρουσίασε έργασία αφθονη και ένδιαφέρουσαν. Ήταν ένας από τους παλαιότερους δημοτικιστές δημοσιογράφος και είχε μεταφέρει στά έργα τα ζωτανούς χαρακτήρες και αυτούσια την ζωή των χωριών μὲ την Ιδιαίτερη ψυχολογία τους. Πιο πολύ παρουσίασε την άγνην ήπειρωτικήν γλώσσα και την ήθογραφία τῶν κατοικῶν της Ηπείρου και τῆς Θεσσαλίας. Μά και ή δημοσιογραφική δράσης του Χρηστοβασίλη και η έθνική του έργασία ήσαν αξιοσημείωτες.

* Ο Χρήστος Χρηστοβασίλης γεννήθηκε στό ήρωικό Σουλι της Ηπείρου τό 1861. Επομένως πέθανε σε ηλικία 76 χρονών.

Την δράση του την σχετική με τα γράμματα και την άρχισεν ώς δημοσιογράφος. Ήταν ένας χωρικός, ποδ. Ξένος τὴν ποικενική ζωή στό χωριό του. Άπο τὴν δημοσιογραφία γρήγορα έμπήκε στη λογοτέχνης, λίγο μετά τό 1900 μὲ δηγήματα γραμμένα σε κατακάθηρη δημοτική γλώσσα. Και λίγο άργοτερα άρχισε νὰ δημοσιεύῃ ποιήματα σε δημοτικούς δεκαπενταύλλαδες στίχους. Στά πεζά άνοιγε νέο δρόμο στην ήθογραφική πεζογραφία και στά ποιήματα άκολουθούσε τό δρόμο τοῦ Κώστα Κρυστάλλη.

* Επειτα έργασθηκε γιά σκοπούς κα-

θαρά έθνικούς και έδρασε και ώς γραμματέας τῆς Έπαρειας «Ελληνισμός», τῆς δοϊσ απόδρος ήτο δ μακαρίτης Νεοκλῆς Καζάζης.

Άρού σπλευθερώθη ή "Ηπειρος". ο Χρηστοβασίλης έδημοσιογραφούσε στά "Ιωάννινα και άνεμιχθη στην πολιτική. Κατ' επανάληψην έξελέγη βουλευτής Ιωαννίνων και άνεπτυξε πάντα μιά καθαρή έθνική δράση. Και έως τά τελευταία του έδημοσιογραφούσε κι' έγραφε διηγήματα κι' έθνικές μελέτες.

Το λογοτεχνικά έργα του Χρηστοβασίλη είναι πολλά. Πρό παντός έχει έκδωσει δρκετούς τόμους ποιημάτων, δπως τά "Διηγήματα τῆς στάνης", τά "Διηγήματα τῆς ζεντεΐας", τά "Θεσσαλικά δηγήματα", τά "Διηγήματα τοῦ θουνοῦ και τοῦ κάμπου και δμώις έχει δημοσιεύσει πολλά διηγήματα του σε περιοδικά, ήμερολόγια κι έφημερίδες.

* Από τα ποιήματά του ξεχωρίζουν μερικά έθνικά μ' έπικη μορφή και ή μεγάλη λυρική σύνθετη «Η δινέραστη».

* Έχει δημοσιεύσει δμώας και πλήθος έθνικές μελέτες και μια έργασία γιά τὴν εφαρμογή του έλληνικού διφασθήτου στη γραφή τῆς Αλδανικής γλώσσας, δημοσιευμένη πρός άκομα εισαχθή στη γλώσσα αὐτή ή πρήσης του Λατινικού διφασθήτου. Γενική ή έργασία του Χρηστοβασίλη είναι σεβαστή σε δύκο και δξια πολλής προσοχής.

* Η λογοτέχνης μας μὲ τὸν θάνατό του ξάνει ένα εύσυνειδητό έργατη της και τὸ έθνος ένα θερμόν πατριώτη.

Φ. Γ.

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1911 ΑΡΙΘ.....

Ο
"ΑΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ιδρυτής: Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΣΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

9 ΔΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ (ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ)

ΤΗΛΕΦ. 26-924

ΔΩΝΙΚΗΣ

Απόκομμα

23. ΦΕΒ. 1937

Χρονολογία.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΝΘΗ

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

"Επειτ'" από πολυχρόνια δραστηριά πέθανε προχθές στην Αθήνα και έκδεύθη διανοτέχνης και ποιητής Χρήστος Χρηστοβασίλης. Με θλιψές γνωστός ο θάνατός του στό φιλολογικό μας κόσμο, γιατί ο Χρηστοβασίλης ήταν από τους παλαιότερους λογοτεχνίας μας και παρουσίασε εργασία αφθονή και ένδιαφέρουσαν. Ήταν ένας από τους παλαιότερους δημοτικιστές δημοσιογράφος και είχε μεταφέρει στά έργα ζωτισμούς χαρακτήρας και αυτούσια την ζωή των χωριών μέσω της άγνωστης παρουσίας της ίδιας της ηθογραφίας των κατοικών της Ηπείρου και της Θεσσαλίας. Μά και ήταν δημοσιογραφή δραστής του Χρηστοβασίλη και ή έθνική του έργασία ήσαν άξιοσημειώσεις.

Ο Χρήστος Χρηστοβασίλης γεννήθηκε στό ήριον Σούλι της Ηπείρου το 1861. Έπομενώς πέθανε σε ήλικια 76 χρονών. Την δραστηριότητά την σχετική με τα γράμματα την δράστησε ως δημοσιογράφος. Ήταν ήταν ένας χωρικός, που έζησε την ποιμενική ζωή στο χωρίο του. Άπο την δημοσιογραφία γρήγορα έμπήκε στη λογοτεχνία μας. Παρουσιάσθη ως λογοτέχνης, λίγα μετά το 1900 με δημηγόματα γραμμένα σε κατακάθαρη δημοτική γλώσσα. Και λίγα άργοτερα όρχισε νά δημοσιεύη ποιήματα σε δημοτικούς δεκαπενταύλιαδους στίχους. Σ τά πεζά άνοιγε νέο δρόμο στην ήθογραφική πεζογραφία και στά ποιήματα άκολουθούσε τό δρόμο του Κώστα Κρυστάλλη.

"Επειτα έργασθηκε για σκοπούς κα-

βαρά έθνικούς και έδρασε καὶ ώς γραμματέας τῆς Έταιρείας «Ελληνισμός», τῆς δημοτικής πρόεδρος ήταν ὁ μακαρίτης Νεοκλῆς Καζάζης.

Άφού απλευθερώθη ή "Ηπειρος", δημοσιογραφούσε στά "Ιωαννίνων και άνωμάχη στην πολιτική. Κατέπανάληψην έξελέγη βουλευτής Ιωαννίνων και ανέπτυξε πάντα μια καθηρή έθνικη δράση. Και έως τά τελευταία του έδημοσιογραφούσε κι' έγραφε δημηγόματα σε έθνικές μελέτες.

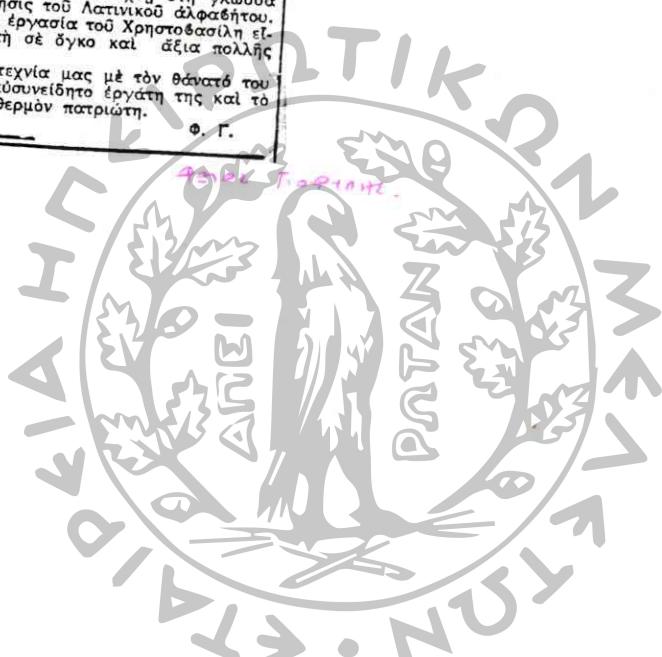
Τό λογοτεχνικά έργα τοῦ Χρηστοβασίλη είναι πολλά. Πρό παντὸς έχει έκδώσει άρκετοὺς τόμους ποιημάτων, δηπώς τά «Δημηγόματα τῆς ζευπτείας», τά «Θεσσαλικά δημηγόματα», τά «Δημηγόματα τοῦ θουνοῦ καὶ τοῦ κάμπου» και ομοίως έχει δημοσιεύσει πολλά δημηγόματά του σε περιοδικά, ημερολόγια κι' έφημερίδες.

Από τά ποιημάτα του ξεχωρίζουν μερικά έθνικά μ' επική μορφή και ή μεγάλη λυρική σύνθεση «Η άνεραστη».

Έχει δημοσιεύσει διώς και πλήθος έθνικές μελέτες και μια έργασία γιά τήν έφαρμογή τοῦ ήλληνικοῦ άλφαριθμοῦ στή γραφή τῆς Αλβανικής γλώσσας, δημοσιεύμενή πριν άκομα είσαγθη στή γλώσσα αυτή ή Χρήσις τοῦ Λατινικοῦ άλφαριθμοῦ. Γενικά ή έργασία τοῦ Χρηστοβασίλη είναι σεβαστή σε δύκο και σάξια πολλής προσοχής.

Η λογοτεχνία μας με τὸν θάνατο του χάνει ένα εύσυνείδητο έργατη της καὶ τὸ έθνος ένα θερμότερο πατριώτη.

Φ. Γ.

14

Άρσις Ιερωταρίου της Κυριολεκτικής!

Θεοφάνεια μέγεθος
για τη σημερινή γιού
Άρσης σαν είναι γραμμή πορ
ναι τη θεοφάνεια γέγονα γιού
Τάρσης γεγονός της αστερού
σπουδών και διαβούλων
γεγονός του πατέρος της Αρσίνης
ανάγκα τη γεγονότης του.

Χρυσολεκτικός.

Η ιδία του διαβούλου βασικής είναι
χρυσολεκτικής μαρτυρίας. Την γενετή της ωστόσο,
είναι διαρρέοντας μεταμόρφωσης από διάφορες φάσεις
ή θέσης, διάφορες ως λεπτομέρειες. Είχε τις πρώτες
μέριδες συναντήσεις που ήταν γούριγκες οργανώσεις.
Λίγη να σημειώσει άναγκα. "Εγώ είμαστε γεγονότης γεγονότων
επαγγελμάτων. Η γεγονότης της διάσημης προσωπικότητας
γεγονότης που επικρατεί την περίοδο της γεγονότητος της γεγονότητας,
επί αντίτυπων."

Η γεγονότητα που την έβρισκε στην πρώτη φάση της γεγονότητας
είναι η οικογένεια της οικογένειας Μανουσάκηδων που
γεννήθηκε τον Ιανουάριο του 1900, είναι πολύ μεγάλης οικογένειας
επικεφαλής της οποίας ήταν ο πατέρας της, Λεωνίδης Μανουσάκης
που γεννήθηκε το 1870 στην Καρδίτσα. Ο πατέρας της ήταν ο πρώτος
επικεφαλής της οικογένειας Μανουσάκηδων που γεννήθηκε στην Καρδίτσα
και ο πρώτος που έγινε γεράρχης της οικογένειας. Ο πατέρας της ήταν ο πρώτος
επικεφαλής της οικογένειας Μανουσάκηδων που γεννήθηκε στην Καρδίτσα
και ο πρώτος που έγινε γεράρχης της οικογένειας.

— Εδώ δι' οποιον τον ορδανώντας μαζί μαζί να

6

Dins - zoi ypa olar yor wapwors b jis
zin ypa cor. Mas uisitor inavowamay of
It sloppi mai ni ayoskor cui wasdui cor
ni zole worednis. Loxica ayawidun
za rips zoso aiso es wasdi cor ois
o Fmolo baixus.

Olar nicipa zo davaronó ya ols u.
Mai nisayor ja in kpanclun' aib
ayas - It's waliya ruf, mai dianlor depigang
- Ma zoi agju.

De dianla, ve ordains manu yos si zoy
ayas, a ordains yipis yos.

Mais zoi istomao le in ijeri cor, n
sipia. Appi o Fmolo baixus ändrewo
ändroqiv ois quorud fum, de ipajat
ciola. Egora kpopa Peli Adiva mai
ve zor apolifon zo wadi cor jis ve
mai, sun kar epporos.

Ter dapnusoridu bar o mai reso,
yapo, mai iorbidsu oñ marajuyu
dianla, appi si oipia siye apolifion
mai zo manu h'zare incaibadu.

Lipes yip y apor ualawioru colu
mai uiquivasc. It yapá cor u'zarr ändri
yapori ñan uibis cor. Mai uipay fa ois
apigayu p'endru.

Mai manu jis wappi ägualq u'zarr u
orjedur uay orgi apyo karr de Gravina
mai ñu äppi. To lar ayoros jis
in "longo", ayu yu ni yuqis cor.

3

O vas lar suauisian os' asyl y amores nisayang
mas dengi ke aliyanta jis mas tipe awa yaya
ala galas lar otiangun isolasi.

Kasi wisiw dui tipe awa wisiw fo do awa dui
tipe amores ro domayang, inciun n
wisiun, inciun o sptisun mi yunior.

H apemunin nisayun lar wisi rok rok daya
oluk ye'ologji kasi ior curiun mi nipa.

— O salipat, onyapa wot oka idik a. babbapinaq
iwas waj'i mayrepa — nasi lar yudanior
diang, nisa.

H appiokun dui lar tipe awa jis a nisayang
Kwotek awo lio dyawapogya'us lejuiorni lar
mas awo lio gupiunus iendurya lar re hupi oppi.
L'ew iku nyunior oppi l'oyun, tipe curi
awo yudanior idik ni jis.

O lar fanaunja ro ior dui tipe waj'i maladien.

L'ew tipe golopo'upi. Masa di ari i

Dagupiun wot i'dur li mayayig ip awa si, folan
ye'is depan gparidg wot dipesibader opjor
gurit yido ior ayamunis day bigoro.

O kpuslo basijut drowin, ora tipe ellai n
aprenjo rabi v. inaduon. K'wanawon
lar amoyi lar basijut nasi jis jepa
nasi wisi puanjig tipe gaur awo lo dudu.

Mojis y'ani riuputz awa unid ual

Baojor iku jepa lar o'wia nasi y'el y'ag

Swinoy wot i'duyre day dudu dge iku

lar q'uniwar jipu lar wot iku orga.

«Tidai wisi»: Dui de syaion curiun mi

4

olypas lá yáles los dor díjvare ejo
Kó d'paya lá yáles dor. "Ervonadis
airloas lá ríos dor wi dñamparas dor
m' dñas jé lá fin.

Proswidaas wí m'bíq d'oruparíos wí
oyuníos dor més d'or wí jíja jíja
a dappurhíos. "Ervor lá yáles dor.
Males jíja dor vó sapsidye ó vas dor.
Yous bís zpovis iuris dor tyc los
aefngios lá fin. Tóz dor m' ó d're
spidya jíja m' idia m' jwrepá, m'
m' warpiday. Kais rípa vó! dor los
espacijs d'wadpa d'or ríos dñas o
Tawaclos. Kais lá lave n' yom gajj dor
ervonadis lá gobis dor dñamparo jíja
n' wodón oíre mán d'ayrdis dñam
dor lá fin dor ójy óran jíja dñas.
Li ójo los diaolus dor éyars m' dñas
n' siowonis dor éyars. - If víla, you
éyars, if víla, dor dñamparos. Dñi
yáles n' wíon yáis.

Proswidaas yí lá ofímos vó dor
d'iaudis ambo m' ayrtis. Dñam
áyore m' m' dñam. Dor m' dor
týx m' dñam. Tó andré ríp dñam
d'or yáis, lá yáis dor. If jíp dor dñas
tayarwíos dor osis dñas m'
Dñis n' m' dñam. Dñamparos o
bdoyadys dñamparo. d'or dñas dor
ayris dor dñam. dor dñamparo dñas

Eixa wañi ~~ojo~~^{ojo} lir. Si náis vi lir un jipio
já ti brabito lir - iwaypion. Tír ~~brabito~~
oi papión, natiolao! Tipa ~~aparación~~
ti brabito, avancios ola koyas.

Tír ou jipio tipa war jipio fara li galas
tar pe que olipio, uq wayl iwar ola
ida aywia. Lir ida uya jipio.

"Eroun di uajá an, ó danales, lir natalao
yipé náis dí zonibebi yepi yó li fuji
náis ója, aibí lir a jipios li, yipé, yis lir
aywibebi lir natalao lir. Li jipios lir
ilas amas. It jipio lir jipio náis
li jipio lir. Yipé náis yipé lir náis
war wapatisen oí náis ója os aywia.

Koál jipé uai sijana, ói yipio lir náis
yipé náis aywibebi ói yipio lir
dú lir sijana ójua, wi nati bido, ripo
yona ve aywibebi óna aibí, i aywia lir
aibí lir yipio lir sijana yipio lir.

"Klar lir lir ojipio yipé ójua óos, lir
aywibebi lir, wi yipio lir óos lir
ojo oy ip yipio manys, avancios.

- Kávea sagu lir ói lir wani
yipé náis lir, náis ó nati lir
yipio lir wani ip aywibebi.

Si siow panti aibí lir yipio lir
dú lir ójua ójua ójua ójua ójua ójua
manys ojua ójua ójua ójua ójua ójua

oyó. Lluipatmosí ya oñ vivas o'apartado
ni viempiles ya éstos. — Dicen que
o' nípón díz wañ yungíes eriz. Tú
explicáyé aoso wañ oñ ayo.

Todos en éste organigrama están en sucesión
éste en éste informando, así lo que pasa es lo
que pasa. Los de negocios van a la
sociedad que van a la otra parte. Hay
además de organigramas en organigramas.

Ésta es la estructura social. Dicho es que hay
necesidad de tenerlo en cuenta, Dicho es
que hay un organigrama dentro del organigrama
dicho que sólo los que tienen una
función.

— O' trabajo, o' trabajo, éste es el organigrama
que yo trae es la. Modus operandi
entre personas. Tú es que es la base oí
que pasa. Hay que tenerlo en cuenta
que pasa en éste ya que son las personas
que pasan por él. Si las personas
que pasan por él son buenas

Otro es el organigrama que díz se organiza
el organismo para que sea más eficiente.

Hay un organismo que organiza la otra
organización, éste organismo es el organismo
que organiza la otra en su parte, así es como.

Si un organismo que organiza la otra es
que organiza la otra organiza la otra organiza
la otra organiza la otra organiza la otra organiza
la otra organiza la otra organiza la otra organiza

7

rei papos. Qui portas éppiga que gaius
ois d'ay a'les dor dor illes y'as a'glo.
Qui que p'os v'st' le op'ions dor. If lar
m'or'as en'as u'as en'as m'or'as op'odis
m'or'as. Et iyyo'as dor n' Zefi Epixi
p'is p'is n' ap'ib'is dor o'as' v'la
y'as' ois f'is p'is n' v'as' ois, o
D'as'as n'c'as'as en'as m'or'as la'glo'as dor.

— Qui d'as' p'up'ons v'oi'as' n' n'f'is m'
O'as'as, m'as'as v'as'as v'oi'as' d'as'
o'as'as n' m'as'as — Pla'c'ya.

Opp'a m'as'as p'up'is v'ois op'odis
o'as'as dor l'as'as t'ye p'ey'as
p'is y'as' a'as'as q'as' a'as' dor d'as'as ala'
la'glo'as. O'as'as dor iyyo'as'as
m'as'as p'as'as dor d'as'as v'oi'as' t'ur'as
a'as'as p'is v'as'as t'ur'as ois f'is'.

O'as'as! t'ur'as d'as'as, v'oi'
v'as'as dor d'as'as m'as'as p'up'ons dor
d'as'as iyyo'as'as!

If lar t'ur'as dor l'as'as paradi'as m'as'
n' v'oi'as'as o'as'as v'oi'as' as'as q'as' dor
w'as'as p'as'as. Moi gaius'as dor t'ur'as
a'as'as o'as'as v'oi'as'as. Bon ya v'oi'as'as
n' v'oi'as'as. Ma' d'as'as q'as' dor v'oi'as'as
t'ur'as d'as'as t'ur'as v'oi'as'as n' v'oi'as'as.

If lar t'ur'as v'oi'as'as. Ma' d'as'as q'as'as
dor t'ur'as v'oi'as'as v'oi'as'as o'as'as
m'as'as v'oi'as'as v'oi'as'as v'oi'as'as
t'ur'as v'oi'as'as v'oi'as'as v'oi'as'as.

Dodyanawata, mas' yi' lepavas' quiñ
 yi' p'ilyor pi' los siw'as' en "Batal
 wai'is": P'ip'ea ándio lo n'los
 n'los. Mi p'izarr als tayo ná
 novaya' wi' qu'ys woi dí' y'í' onvadoa
 b'ita q'os' y'í' u'la d'ua'as' o'zalals
 ná' si'na q'os' y'í' a'roay a'coan.

éjíp', en éjo los n'los n'c'e, n' y'í' y
 woi' t'ru'as' o'lo los p'is'. T'ips' d'm
 'ay p'urí' o'lo t'omeq'ia.

It' am'as' y'í' p'ip' los ná' n'c'e,
 t'is' a'p'uz' la' t'ip'ulay' n' p'is' la'
 t'is' n'p'os' s'andip'as'.

L'í' l'í' i' n'w' n' s'ap'as'go. 'Ola
 t'is' s'ur'p'as' n'c'e t'is' n'w' t'ip'us' q'is'
 los n' d'w' o'lo ná' y'í' l'í' d'w'.

H' y'as' y'as' y'í' n'w' t'ip'us' q'is'
 t'ip'us' o'lo t'ur'pos'. "E' t'is' n'w' n'w'w'as'
 los n'p'os' o'lo q'os' los o'lo, n'w'
 o'p'os' d'í' t'is' n'w' n'w' n'w' n'w'.

Ná' t'is' n'w' n'w' n'w' n'w' n'w' n'w'
 n'w' n'w' n'w' n'w' n'w' n'w' n'w' n'w'

T'is' j'ar'leap' n'w' d'í' n'w' n'w' n'w'

t'is' t'ip'us' los o'lo y'í'as'. H'is' "d'ye"

n'w' n'w' n'w' n'w' n'w' n'w' n'w' n'w'

t'is' n'w' n'w' n'w' n'w' n'w' n'w' n'w' n'w'

Guávara; yí pí moz yudupora'.

Lui oopsa rai rayas rai ó yóca quluyas
éras pí milion si ayauayus lóz salpida.

It salpida riva, yíz lá yudolo basiqz,
onis y jurrus dasó éja si oopsá ois yá
rai hisoyas.

Y pí oopsá dhoos vía rai in dappiuw. Rai tuya
sus iyyelas si ávase, más dí en jauvan
wapi rai Guávara áyoi yivo raro naya.

Ebin dái sa, yai ríos lepoyas más nava
tar ró uryap. Ajja sijal;

"Plan iyya lówya luras uí gipaz. Lris
nayo. yon ríate. It lówya rí repulsaq
jaya rai ámova oisó ló olaya rai.

Queso lóz dei lóyana dí. Edula
oiso dí oízus yíjos iye opusión ró
qfíos rai onis fuis. It cungsugipidíy
dúi oisíffuyas rí ruidiis rai yari
oidar lo Sibbaro rí vizra mas iyan
upias ró ypayia rai. "Eles iyyah
moyas oiso ló fuis yufíz dípobo iye
iye fíos rí rai. Nojí quei luna
wai dí iyyah rí qayordián rí mupó
tar uí rí rayas rai. Taya ónus
mai rai lepisua dí mupó rai rí.

Rai dí oopsá dhoos iuri yabalus yíz ayauayus
si oyoos iyya. "I raiyos rai yí osoay yí yíos
eige ávainus wa öpus oiso yí yíos
naya rai yí yíos o laupá eige dhoos
sibbaro". Yudolo basiqz.

volc suri gios considerar obis
uyajm nappia, suri n suya idapia,
suri n aripaun yahua.

Si jipu volc uja viyura suri
brodorun suri suri yon o'ra,
juevahas jipu yon uja n'i invenio
en d'abre sura tisur vobis d'india
n'i jipu n'i sura sura suri d'arts
upla soló bádog tis jipu, suri
d'abre n'i grupo, sur d'agapian
sur d'abre tis jipu, sur d'abre.
Appa jayvado lunes dan i'la jipu
abre yayaapian tis yon d'abre
paso yayaapian jayvado sur
d'abre, jipu yon i'la sura jipu
mai r'el suri jipu d'abre.

Lisur p'riolo bádog sur
d'abre. Tis jipu tis 'Adia
d'abre jipu tis jipu sur
jipu sur d'abre sur d'abre.

Adia Mayo 1937
Maria Sabapiana

ΑΠΟ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ.

‘Ασπρα λουλούδια μώφερες
για τα γενέθλιά μου
‘Ασπρα σαν την ψυχούλα σου
και τ’ άσπρα τα μαλλιά μου.
Τ’ άσπρα μαλλιά είναι σάβανο
προμήνυμα θανάτου.
Χαράς του που δεν άσπρισαν
ακόμα τα μαλλιά του.

Χρηστοβασίλης

Η ιδέα του θανάτου βασάνιζε το Χρηστοβασίλη καιρό. Δεν μπορούσε να πιστέψη πως θαρχότανε μια μέρα που θάπταιε να ζη, θάπταιε να τραγουδάῃ. Είχε τόσους πόθους ανεκπλήρωτους που μούλεγε συχνά: «Θέλω να ζήσω ακόμα. Έχω να τελειώσω πολλά πράγματα». Η ψυχή του ήτανε τόσο μεγάλη, που εύρισκε τη ζωή πολύ λίγη, πολύ σύντομη.

Πήγαινα και τον έβλεπτα συχνά στο Ψυχικό, στο σπίτι του στρατηγού Μπακοπούλου, του γαμπρού του, εκεί που πέρασε και της τελευταίες ημέρες της ζωής του. Στην ώμορφη και καλοβαλμένη εκείνη έπαιυλι είχε το καλύτερο δωμάτιο. Από τα μεγάλα του παράθυρα, που έβλεπε κανείς όλη την Αθήνα, έμπαινε ένας ολόκληρος κόσμος από Αττικό φως.

- «Εδώ δε μπορεί να πεθάνη κανείς και να θέλῃ»- του έλεγα όταν μου παρεπονείτο για την υγεία του. Και μειδιούσε ικανοποιημένος.

Η στοργή και η αφοσίωση των παιδιών του ήτανε μοναδική. Σπάνια αγαπήθηκε πατέρας τόσο από τα παιδιά του, όσο ο Χρηστοβασίλης. Όταν εξέφραζα το θαυμασμό μου στην κ. Μπακοπούλου για την εξαιρετική αυτή αγάπη στον πατέρα της, μου απαντούσε περήφανα:

- «*Μα, του αξίζει.....*»

Αν πρόκειται να πεθαίνει κανείς μέσα σε τόση αγάπη, ας πεθαίνη χίλιες φορές!

Καιρό του υπέσκαπτε την υγεία του η ουρία. Άλλα ο Χρηστοβασίλης, άνθρωπος συνηθισμένος στη φυσική ζωή, δεν ελογάριαζε τίποτα. Έπρεπε νάρθη στην Αθήνα και να τον προσέξουν τα παιδιά του, για να μάθη πως ήτανε άρρωστος.

Τον παρηκολούθησαν οι καλύτεροι γιατροί και υπεβλήθη στην κατάλληλη θεραπεία, αλλά η ουρία είχε προχωρήσει και το κακό ήτανε ανεπανόρθωτο.

Λίγες μέρες προτού καταπέσῃ έστειλε και με φώναξε. Η χαρά του ήταν απερίγραπτη όταν μ’ έβλεπτε. Και είμαι τόσο περήφανη γι’ αυτό.

Μιλήσαμε για πολλά πράγματα, μα πάντα η συζήτησί μας περιστρεφόταν στα Γιάννινα και στην Ήπειρο. Όταν μιλούσε για την Ήπειρο, εγέμιζε η ψυχή του. Ο νους του απλωνόταν σε πολύ μακρυνούς κόσμους και διηγείτο ατέλειωτα, λες και είχε ανοιγμένη στα μάτια του ολόκληρη ιστορία.

Και ποιον δεν είχε συναρπάσει και πτοιανού δεν είχε κινήσει το θαυμασμό, εκείνη η μνήμη, εκείνος ο πλούτος των γνώσεων.

Η αγαπημένη κόρη του που τον παράστεκε με στοργή, μου είπε εκείνη την ημέρα:- «Ο πατέρας σήμερα που σας είδε κυρία Δαβαρούκα, είναι πολύ καλύτερα»- και του χαμογελούσε διακριτικά.

Η αρρώστια δεν του είχε πειράξει ακόμα τίποτε από το θησαυροφυλάκιο των γνώσεων του και από την ακράτητη επιθυμία του να δημιουργή.

- «*Έχω να τελειώσω πολλές δουλειές*»- έλεγε, ενώ αποχαιρετούσε ήδη τη ζωή,

Όταν ξαναπήγα να τον δω, είχε πια καταπέσει. Έξω είχε φοβερό κρύο. Μέσα στο σπίτι η θαλπωρή που έδινε το καλοριφέρ συναγωνίζονταν με τη θερμή φροντίδα που περιέβαλαν όλοι εκεί μέσα τον αγαπημένο τους άρρωστο.. Ο Χρηστοβασίλης πεσμένος στο κρεββάτι αγωνιζότανε ν` αναπνεύση. Η αναπνοή του ακουγότανε βαρειά και γρήγορη και με δυσκολία έβγαινε από το στήθος. Μόλις μ` αντίκρυσε ανασηκώθηκε, άπλωσε τα χέρια του σε μένα και με μια κίνηση που έδειχνε πως δεν ήθελε να τον ακούσουν γύρω του, μου είπε σιγά: - «Πεθαίνω!». Δεν θα ξεχάσω εκείνη τη στιγμή τα μάτια του, που δείχνανε όλο το δράμα της ψυχής του. Ένοιωθε σύντομο το τέλος του, ενώ διατηρούσε όλη τη θέληση για τη ζωή.

Προσπάθησα με τη βία να συγκρατήσω τη συγκίνησί μου και να του πω λίγα λόγια ενθαρρυντικά. Έκλεισε τα μάτια του. Ποιος ξέρει που να παράδερνε ο νους του... "Ισως στα χρόνια εκείνα που είχε τόσο αψηφίσει τη ζωή. Τότε που την έδινε πρόθυμα για την ιδέα της λευτεριάς και της πατρίδας. Και τώρα, νά! που τον παραφύλαγε άνανδρα να του την πάρη ο θάνατος. Και ήτανε η μόνη φορά που ένοιωθε το φοβερό του αντίπαλο, χωρίς να μπορή ούτε καν ν` αμυνθή εκείνος, που η ζωή του όλη ήτανε μια πάλη. Σ` όλο το διάστημα που έμεινα κοντά του, η δύσπνοια τον έπνιγε. - «Η νύχτα»- μου έλεγε - «Η νύχτα δεν υποφέρεται. Δεν μπορώ να κλείσω μάτι.».

Προσπαθούσαμε με τη συζήτησι να του διασκεδάσωμε την αγωνία. Εκείνος άκουγε και σώπαινε. Που και που έλεγε κάτι. Το αηδόνι είχε αρχίσει να χάνη τη φωνή του. Η γέρικη δρυς ταλαντευότανε στης ρίζες της. Αυτή η κατάσταση εξακολούθησε βδομάδες ολόκληρες σε έναν άνισο αγώνα του αητού του Σουλιού με το Χάρο.

Είχα πάει πάλι να τον δω και να τον συγχαρώ για το βραβείο του Υπουργείου. Τον βρήκα σε χειρότερη κατάστασι. Τώρα προσπαθούσε να βρη ανακούφισι στο οξυγόνο. Στα συγχαρητήριά μου, λάμψανε τα μάτια του για μια στιγμή, μα πάλι έπεσε στην ίδια αγωνία. Στην ίδια μελαγχολία. Ένοιωθε καλά πως ο θάνατος τον κρατούσε γερά και θα τού `κλεβε μαζύ με τη ζωή και όλη αυτή την αίσθηση της χαράς για την αμοιβή των κόπων του. Το λογικό του ήτανε ακμαίο. Η ψυχή του γεμάτη από τη λαχτάρα της ζωής και μόνο το κορμί του παράδερνε σε έναν άνισο αγώνα.

Κάθε φορά που πήγαινα στο Ψυχικό, η καρδιά μου ήτανε σφιγμένη στη σκέψι πως ίσως δεν τον ξανάβλεπα, ενώ κατά βάθος ευχόμουνα να τελειώσῃ πεια αυτή η αγωνία του, αυτό το χαροπάλεμα τόσων μηνών. Ήτανε τόσο σκληρό για όλους όσοι τον αγαπούσαμε να μη μπορούμε να του προσφέρουμε καμιά ανακούφισι. - «Κανένα ναρκωτικό δεν τον πιάνει» - έλεγε η κόρη του - «και ο καῦμένος ο πατέρας, υποφέρει αφάνταστα».

Δεν ξέρω γιατί αυτή τη φορά πηγαίνοντας να δω το Χρηστοβασίλη, είχα μια τόσο κακή προαίσθησι. Όταν μου ανοίξανε, κατάλαβα πως κάτι εξαιρετικό συνέβαινε εκεί μέσα. Στο σπίτι βασίλευε νεκρική σιγή. Στην ερώτησή μου πως είναι ο άρρωστος, η υπηρέτρια μου είπε: - «Ο καῦμένος ο Κύριος, δεν μας γνωρίζει πια. Τον περιμένουμε από ώρα σε ώρα».

Όσο κι` αν περίμενα αυτή την κακή είδηση, όσο κι` αν ευχόμουνα αυτή τη λύση για το λυτρωμό του, δεν μπορούσα να φαντασθώ πως θα μούκανε τόσο κακό. Μου ήτανε αδύνατον να συγκρατήσω τη συγκίνησί μου. Όστε όλα τελείωσαν πεια. Αυτή η μεγάλη καρδιά έπαψε να αισθάνεται. Αυτή η μνήμη η απέραντη, δεν γνωρίζει ούτε τους δικούς του, ούτε τους αγαπημένους του πεια.

- «Ο πατέρας ο δύστυχος, έπαψε να υποφέρη πεια» - μου είπε η κυρία Μπακοπούλου συντετριμμένη. - «Χθες ακόμα ήτανε στα λογικά του. Μας φώναξε όλους γύρω του και μας είπε να του τραγουδήσουμε το γέρο-Δήμο. Ήτανε πολύ συγκινητική αυτή η σκηνή. Να κλαίη ο πατέρας, να κλαίμε εμείς όλοι».-

Ούτε στο ψυχορράγημά του δεν τούλειψε τίποτα από τον πλούτο της καρδιάς του. Παραδομένος στου χάρου τα δεσμά, ανίσχυρος, ήθελε να σπάση με την καρδιά του της

δυνατές αλυσσίδες. Η ψυχή του φτερούγιζε στους Εθνικούς παλμούς που είχαν δονήσει τους ήρωες της Επαναστάσεως, σαν νάταν δικοί του πόθοι, αυτή τη στιγμή που ήτανε σκλάβος του χάρου.

Φεύγοντας έρριξα μια ματιά στο δωμάτιό του που ήτανε μοσανοιχτό. Δεν μπόρεσα να δω το πρόσωπό του. Ήτανε σκεπασμένος ως απάνω κι' ανέπνεε σχεδόν ήσυχα. Η εγγονούλα του η Ζιζή τριγύριζε γύρω στο κρεββάτι του σαν πεταλούδα στη ζωή, χωρίς να νοιώθη πως ο θάνατος είχε απλώσει εκεί κοντά τα φτερά του.

- «Δεν θα σας γνωρίση» - μου είπε η κόρη του. - «Θα σας κάνη πολύ κακό να τον δήτε σ' αυτή την κατάστασι». Και έφυγα.

Αλλά και έτσι, χωρίς πνοή σχεδόν, ο αετός του Σουλιού είχε ξεφύγει για μια ακόμα φορά από του θάνατου τα δόντια. Ο ισχυρός του οργανισμός αντέδρασε τόσο δυνατά που έπειτα από λίγες ημέρες επανήλθε στη ζωή. Θαύμα! Είπανε οι γιατροί που παρακολουθούσαν την αρρώστια του. Θαύμα οργανισμού!

Ήταν τυχερό να τον ξαναδώ και η συγκίνησί μου αυτή τη φορά δεν περιγράφεται. Μου φάνηκε πως τον έβλεπτα από τον τάφο. Έσκυψα να του φιλήσω τα χέρια. Μα δεν μ' άφησε ούτε και τότε. Ποτέ δεν ήθελε να του φιλήσω το χέρι. Ήτανε εξαντλημένος. Μα τα μάτια του είχανε ζωηρέψει σαν το φως του δειλινού που παίρνει μια δυνατή λάμψι όταν πρόκειται να σβύση. Ασθμαίνοντας και με βραχνή φωνή με ρώτησε για τους δικούς μου κι' έπειτα μου είπε: - «Γύρισα από τον Κάτω Κόσμο. Με ρίξανε στον τάφο και μοναχά με χώμα που δεν με σκέπασαν. Δέκα φορές με καταδίκασαν σε θάνατο και δέκα φορές μ' αποκεφάλισαν. Εγύρισα όλο τον κόσμο αυτές της ημέρες που έλειπα απ' τη ζωή. Πήγα στην Αφρική, στην Ισπανία...»

Η ανήσυχη ψυχή του και αυτές της στιγμές της τελευταίες της ζωής του, δεν εύρισκε ξεκούρασι.

Είχε πλάι του το παράσημο. Όταν τον συνεχάρην, επήρε το κουτί στα χέρια του, το άνοιξε και μου τόδειξε. Η φυσιογνωμία του είχε πάρει μια ξεχωριστή έκφραση. Έδινε την εντύπωσι πως κρατούσε στα χέρια του όλη τη συγκομιδή την πλούσια των καρπών του. Μα το κάλεσμα του χάρου, για να πληρώση το φόρο της ζωής, τον έφερνε στο δίλημμα, αν έπρεπε να χαρή ή να λυπηθή εις το μέλλον τίποτα από όλον αυτό τον πλούτο, από όλους αυτούς τους κόπους. Το ξανάβαλε στη θέσι του και γύρισε το βλέμμα του σε μένα. Κάτι ήθελε να μου πη κι' έσκυψα κοντά του.

- «Το πτώμα μου, θα το πάνε στα Γιάννινα;» - με ρώτησε ψιθυριστά.

Στην πόρτα του τάφου του, ο μόνος λυτρωμός ήταν γι' αυτόν η αγαπημένη του πατρίδα. Η πατρίδα είναι για το Χρηστοβασίλη πειο γλυκειά απ' όλα τα παράσημα του κόσμου. Προσπάθησα να τον ενθαρρύνω. Του είπα πως έρχεται η άνοιξη και πως θα πηγαίναμε μαζύ στα Γιάννινα, αφού γινότανε καλά.

- «Εσύ, θα πάς» - μου είπε βραχνά και κουνώντας το κεφάλι. - «Άλλά εγώ;» Όταν έφυγα, έσκυψε και με φίλησε. - «Στο καλό!» - μου είπε.

Ήτανε τα τελευταία λόγια που άκουσα από το στόμα του. Από τότε δεν τον ξαναείδα. Έπειτα από δυο-τρεις μέρες, είχε πληρώσει το χρέος του στη ζωή. Η εφημερίδες δεν ανήγγειλαν την κηδεία του, γιατί πέθανε το Σάββατο τη νύχτα και είχανε κλείσει τα γραφεία τους. Έτσι έφυγε ήσυχα από τη ζωή, χωρίς θόρυβο, όπως είχε ζήσει ως τότε. Πολύ λυπήθηκα που δεν ήξερα ν' ακολουθήσω το νεκρά του ως τον τάφο του. Πήγα όμως και τον βρήκα στο νεκροταφείο. Του απόθεσα εκεί ευλαβικά μια αγκαλιά ασφοδέλια. Ο τάφος του νησκαμένος, είχε απάνω έναν όγκο από χώμα και ένα ξύλινο σταυρό πρόχειρο. Διάβασα: Χρήστος Χρηστοβασίλης.

Ωστε εκεί μέσα βρισκότανε αυτή η μεγάλη καρδιά, αυτή η ζώσα ιστορία, αυτή η απέραντη μνήμη....

Δεν ξέρω πόσην ώρα νάμεινα εκεί, βυθισμένη στης σκέψεις μου, όταν γυρνώντας γύρω μου, είχα την εντύπωσι πως θάβλεπτα αιωνόβια δέντρα των Ηπειρωτικών βουνών, πως θ' αντίκρυζα στο βάθος τη λίμνη, πως θάνοιωθα τη μυρωδιά του θυμαριού, πως θάκουα το λάλημα του Γκιώνη. Άλλα ξαφνιάστηκα που είδα γύρω μου πλούσιους μαρμάρινους τάφους, δρόμους καλοστρωμένους, λουλούδια από ανθώνες, γλάστρες με σπάνια φυτά και τότε του φώναξα θλιμμένη:

- «Σήκω Χρηστοβασίλη να πας στα Γιάννινα. Το χώμα της Αθήνας δεν είναι για της ρίζες Σου, γέρικο δενδρί του Σουλιού»

Αθήνα Μάρτης 1937
Μαρία Δαβαρούκα

Lis Jju olo bocayi

Tu Siva sei yajowis in jum dor ñuñold yajowis,
sowis de yajowis vó bocayos ina iwa anas
tuor wimpis nai 2000 dy bipo, dor v' anuodis
ñuñolda lai vision, iwa wajer oluyio
v' awoyis bocayi dor ñuñolda.

H' aiv bairoras jis uñ s' ayo lai yajowis
v' dybipis v' anuodis ñuñolda lai auyis
duri yajowis ina dor it' bipo, wasi
ñuñolda jayis v' uñ dy liñ wimpis oluy
ayuapis nuf, no aiv olauyio dor yajowis
jis v' awoyis ilos regularia nuf
826 Saçyla inu. No wasi!

N' ameñowis ñuñolda jay, lo' wajoyoi
tu wimpis nai v' aiv bairoras jyuñdula
owayauaria lai bocayos ina juyawar
jis. Mais ñuñolda jay, lo' wajoyoi
v' yajowis Dybipis jis lo' wajoyoi dor
bocayos inu. Bocayos inu. Bocayos inu.

No wajoyoi dor jaya' in awoyis, nai
ñuñolda jay, yajay' ol' ayuamaria dor bocayos.
Mais lai wajoyoi dor jaya' ñuñolda jay
Sañata Jaya' jid dor it' wajoyoi in
Mayayu. Duyapa.

Jid' ipo wen yajowis inu yajay' yuñ dor
wajoyoi dor yajowis inu yajay' yuñ dor
v' yajowis ñuñolda jay, v' yajowis inu
yol' nai yajay' v' yajowis inu yajay' yuñ dor
lavr yajay' yajay' inu yajowis.

No bocayos inu in yajay' v' yajowis

1. andina, nā dōan òjor cu si' sindo,
oró qasqá lori iwánu.

Kay nā sindis tas i pueris vā avodibor
oridua rai qapordor curios cu ojog.
Lori vā cō'obis ari chiqé ols wampiñ
lori davalor i pisa, vā' u'oros o jipos
u'or i qipis vā' sñt. vā' oí ambo qapordor.

Kay nā sindis i qapordis lori n
yapuñis dor i sindis, rai jipos
u'or, lori qapordis i qapordor,
vā' Lé' suwidoon kipaypá owo'lo
bapi lori iwo.

Nó on undis vā' sun jipá qip' oleyuñ
i qapordis wá' iycos o yaná lori
i k'olqa lás lori undis lori
otor davalor lori 'a'waseq.

Ti' Lé' a oor jip'wyl tñ' fui lori
òjor ols qapordi owo'lo d'q'
yapuñis. Vā' lori qapordis,
iwo' owo'lo iwo' yipus, —
tñ' oso wipuñis, pue vā' Lé' iycos
antqayka otor lori hor nis
yowafca'.

Adiwa Mayay 1937

Maya dabaswina

ΣΤΟ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ
Πεζογράφημα

Για σένα που χάρισες τη ζωή Σου όλη στο τραγούδι, ποιος θα μπορέσῃ να τραγουδήσῃ ένα σκοπό τόσο πικρό και τόσο θλιβερό, που ν' ακουστή στα πέρατα του κόσμου, εκεί πούχει στημένο τ' απάτητο βασίλειο του ο θάνατος.

Κι' ανεβαίνοντας για κει ο αχός του τραγουδιού ο θλιβερός ν' ακουστή απ' άκρη σ' άκρη στην πολυαγαπημένη Σου την Ἡπειρο, που ήταν γραφτό να μη δεχτή νεκρό στην αγκαλιά της, το αποσταμένο Σου κορμί, για ν' αποδώσῃ έτσι τελευταία τιμή στο διαλεχτό της το παιδί.

Ν' ακούσουνε η στρούγγες της το μοιρολόϊ το πικρό και ν' αντηχήσουνε ξεφωνητά σπαρακτικά τα βελάσματα των ζωντανών της. Και η φλογέρες των βοσκών να λαλήσουν θλιβερά για το χαμό του δόλιου της τραγουδιστή.

Να κράζουν τότε γοερά οι αετοί και η πέρδικες ψηλά στ' αγαπημένα Σου βουνά. Και τα ιερά νερά του Καλαμά να τρέχουν δάκρυα θολά για της Ηπείρου τη μεγάλη συμφορά.

Κι' όλο ανεβαίνοντας εκεί ψηλά, με του καῦμού τους πονεμένους τόνους, του τραγουδιού ο σκοπός ν' αναπαυθή με της χαρές της άνοιξις που ήθελες ναρχότανε πολλές φορές το χρόνο.

Να βουβαθούνε τα πουλιά, να κλάψουνε τ' αηδόνια, να πέσουν κι' όλοι οι ανθοί στο μνήμα Σου επάνω.

Και η ευωδιές τους η γλυκείές, να συνοδέψουν πένθιμα του τραγουδιού εκείνου της στροφές. Έτσι να φθάσουν 'κει ψηλά στη μακρυνή του θάνατου τη χώρα, ν' ακούση ο χάρος και να βγη να δη, ποιον πικροτραγουδούνε.

Κι' η πένθιμες η μελωδιές και η γνώριμή Σου η ευωδιά, του γαύρου, της ιτιάς που γλυκοτραγουδούσες, να Σε ξυπνήσουν ελαφρά απ' το βαρύ Σου ύπνο.

Να σηκωθής να δης για μια στιγμή τι χαλασμό μας έφερε ο χαμός Σου κι' ύστερα ας κοιμηθής ξανά στου θάνατου την αγκαλιά.

Για σένα που χάρισες τη ζωή Σου όλη στο τραγούδι, ποιος θα μπορέσῃ να Σου τραγουδήσῃ ένα σκοπό τόσο γλυκό, τόσο μελωδικό, που να τον έχης συντροφιά στου τάφου Σου τη μοναξιά.....!

Αθήνα Μάρτης 1937
Μαρία Δαβαρούκα

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

ΌΛΑ ΚΛΑΙΝΕ ΓΙΑ ΤΟ ΧΑΜΟ ΣΟΥ

Στὸ Χρῆστο Χρηστεβασίλη

Στὴ θανή σου πῶς θάθελα λίγα
[λόγια νὰ πῶ
μὰ γεμάτα παράπονα καὶ στὸ κλάσι
[μα πνιγμένα
νὰ τονίσω στὴ λύρα μου ἔνα θεῖο
[σκοπδ

Γέρο Χρῆστο γιὰ Σένα

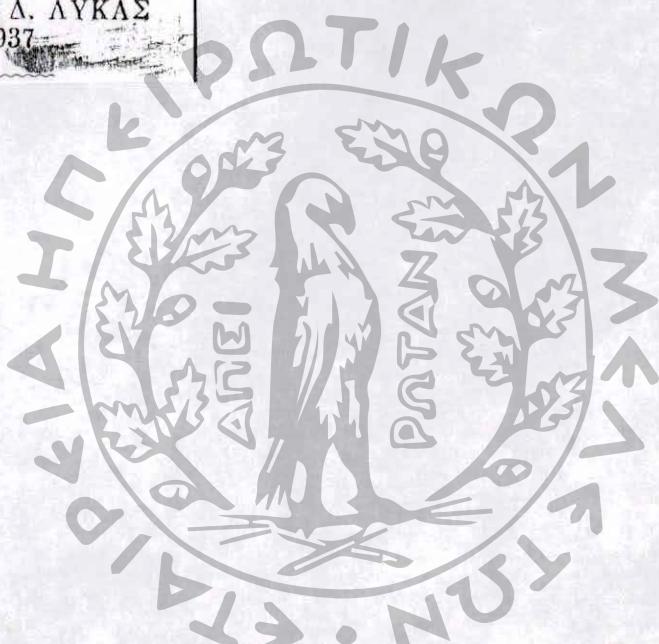
Νὰ σοῦ πὸ πόσο κλάψανε τὰ ψηλά
[μας βουνὰ
καὶ πῶς π’ σω γυρίσανε στὶς πηγὲς
[τὰ λαγγάδια,
πῶς φλογέραι δὲ λάλησε τὸν βο-
[σκῶν πουθενὰ
τῆς θανῆς σου τὰ βράδνα.

Νὰ σοῦ πῶ πὼς ἡ "Ηλείρος δλη
[μαῦρα φορεῖ
νοσταλγεῖ μὲ παράπονο τὴ μορφή
[σου τὴν ἀγια,
πρὸς τὸ Σόδηλι τὸ δύστοχο μὲ συμ-
[πόνια θωρεῖ
ποὺ θρυηνεῖ κουκουβάγια.

Νὰ σοῦ πῶ πὼς τὰ Γιάννινα νύχτα
[μέρα θηγοῦν
καὶ μαζὶ του ὁδύρεται μὲ φουρτοῦ-
[νες ἡ λιμνή,
πὼς τὴ νύχτα ξεχύνονται καὶ στὴ
[πόλη γνῷ οὖν
τὰ τραγούδια σου... ὕμνοι.

Καὶ στὸ τέλος πὼς θάθελα—τὶ με
[γάλη πληγὴ—
γὰ σοῦ πῶ πὼς ἐστέγγνωσε τῆς Ἡ
[πείρου τὸ χῶμα
γιατὶ γέρο μας ἔνδοξε στῆς Πατρί-
[δας τὴ γῆ
δὲ σοῦ θάραν τὸ σῶμα.

ΓΙΩΡΓΟΣ Δ. ΛΥΚΑΣ
Γιάννινα Φλεβάρης 1937

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ ΔΙΑ ΤΟΝ ΧΡΗΣΤΟΝ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΝ

Τὸν Χρηστοβασίλη τὸν γνώρισα στὰ Γιάννενα καὶ συνεργάστηκα μαζῇ του γιὰ τὸ Βορειοηπειρωτικό, ὅταν εἰχα τὴν τιμὴν νὰ διευθύνω ὃς Ὑποδιοικητὴς τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Ἡπείρου τὸ Ἐμπιστευτικὸ της γραφεῖο. Σχετίστηκα μαζῇ του πολὺ καὶ διατηροῦσα ἔκτοτε στενὴ καὶ ἐγκάρδια φιλία.

Στὴν Ἀθήνα βλεπόμαστε συχνὰ διταν ἡτανβούλευτικὲς καὶ πρόπερδου μὲ τὴν Ζωσιμαία σχολὴ ἥλθε στέξ γιορτές τῆς ἔξοδου καὶ ἀπῆγγειλε ἀπάνω ἀπ' τὸν τάφο τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ἕνα ἐμπνευσμένο ὑμνο γιὰ τὸ Μεσολόγγι καὶ τὸν Ἡπειρῶτας ποὺ ἀγωνίστηκαν καὶ ἔπεσαν στῆς πολιορκίες καὶ τὴν ἔξοδο.

Τὸ ἔργο του, ποὺν τὸν γνωρίσω δῶσ συνάδελφός του στὴ δημοσιογραφία, τὸ ἥξερα καὶ τὸ εἶχα παρακολουθήσει ὡς τὴν ἡμέρα πού πέθανε καὶ τὴν «Ἐλευθερίαν» του τὴν διάβαζα τακτικὰ. Ἐτοι ἔχω μπροστά μουν αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὅλην τὴν εἰκόνα τῆς δράσεώς του, τὴν ἀξία καὶ τὴν δύναμί του καὶ μπορῶ τὰ ἀποφανθῶ ἀδίστα κτα πᾶς ὁ χαρός τοῦ Χρηστοβασίλη εἶνε μεγάλος γιὰ τὴν πατρίδα, μεγαλέτερος γιὰ τὴν Ἡπειρο καὶ ἀμετρος γιὰ τὰ γράμματα.

ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ

Δήμαρχος Μεσολογγίου
Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἐνώσεως
τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων τῆς Ἑλλάδος.

Η ΜΝΗΜΗ ΑΣΒΕΣΤΟΣ

‘Η εἰδησις τοῦ θυνάτου τοῦ παλαιμάχου καὶ χριστοῦ. Ηπειρώτου Χίστου Χριστοβασίλη δικαίως ἐθεωρήθη ὡς ἀπώλεια ἐξεχούσης ἐν τῷ Ἑλληνισμῷ προσωπικότητος, ἀπώλεια ἀνδρός, ἢ πολυτελῆς δρᾶ σις τοῦ δποίου, ὡς λογοτέχνου, πατριώτου καὶ βουλευτοῦ, ὑπῆρξε πυρετώδης, δρψιλής, ἀξιοσημείωτος.

Θάνατοι τοιούτοι ἀνδρῶν ἀθλητῶν ἐν τοῖς εὐγενεστέροις τῶν ἀγώνων, ἀποτελοῦσιν διτος ἀπώλειαν ἐθνικήν, διὰ τοῦτο καὶ αἱ πανταχόθεν ἐπὶ τῷ θυνάτῳ τοῦ ἐκδηλωθεῖσαι συμπάθειαι παρέχουσαι ταυτήκιον περίπουτον τῆς πατριωτικῆς καὶ κοινωφελοῦς δράσεως τοιμεταστάντος συναδέλφου, ἢ μηδὴ τοῦ δποίου θάπαρχμείη σεβαστὴ καὶ ἀπεβαστος.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ

Διευθ. τῶν «ΜΟΥΣΩΝ» Ζακύνθου

πολύκλαυστε χρηστοβασίλη,

Φτερούγισ' ἡ ψυχή σου καὶ πέτοξε στά οὐράνια.
Ποιός νά τό πιστέψῃ;

Βεθαίνουν λοιπόν οἱ σταυραστοί; Δέν θέλομε νά
πιστέψωμε πῶς σωριάστηκε ἡ χιονισμένη Μίνδος.
Πῶς στέρεψε ἡ πηγή τοῦ Καλαρᾶ. Πῶς κοίτεται νέ-
κρος μπροστά μας δὲ Σουλιώτης Βάρδος. Πῶς ξεβισε
δὲ τραγουδιστής τῶν καῦρων τῆς πικρῆς μας ζενη-
ταῖς.-

Αἱ ὅμως ἀλλοίρονόν μας. Δέν εἶναι ψέμμα. Ὁ χάρος
Ξεβισε γιά κάντα τὴν ανοή σου τὴν τόσο δημιουρ-
γική καὶ δέν θ' ἀκούσῃς πειά βελάσπατα κοκαΐῶν
οὔτε κελαΐδίσπατα πουλιῶν, οὔτε τραγούδια κιστι-
κῶν, οὔτε τὸν ἀχολογιά τοῦ ἀγακηρένου σου Καλαρᾶ
καὶ τὸ γλυκό ψιθύρισμα τῶν φερούρρων ποῦ τόσον
ἄφορα καὶ ἀριστοτεχνικά μᾶς τραγούδησες.

Σέ χάνορε γιά πάντα καὶ τοῦ κάκου θά σέ περιμέ-
νουν τὰ ξακουσμένα Γιάννενα ποῦ τόσον θρηνητες καὶ
καὶ τὰ χωριά μας, οἱ κάρποι, τὰ βουνά καὶ τὰ λαγ-
κάδια τῆς Πατρίς μας ποῦ ἐζωγράφισες κι' ἔψαλ-
λες ἀθάνατε τραγουδιστή τῶν Ηπειρωτικῶν καῦρων--

Ποιός γνωρίζει τὸ ἔργον σου καὶ δέν θά θρηνήση
γιά τὸν θάγατο τοῦ Σουλιώτικου παλληκαριοῦ;
Ποιός γνωρίζει τὴν Εθνική σου δρᾶσι καὶ δέν θά
συγκινηθῇ γιά τὸ θάγατο τοῦ Ηρωα; Ποιός γνωρί-
ζει τὸ πειρατικό σου ἔργο καὶ δέν θά δακρύσῃ
γιά τὸ θάγατο τοῦ Μεγάλου μας ἡθογράφου;

Ο θάγατός σου μεγάλε "Ιδαλγε, εὐγενικέ Πατριδο-
λάτρη είναι γιά μάς Ηπειρωτική ἀπωλεία--

Αγάπησες ἀπό μικρός δχι μόνον τό τσελιγκάτο
τοῦ πατέρα σου καὶ τὸ ιδιόχειτο ψωριό μας τό
ἄφρο φο Σουλόπουλο ἀλλά καὶ τὰ γράπτα καὶ τὴν
"Ηπειρο καὶ ἀργότερα τὴν Ελλάδα μας.-

Τὴν Ελλάδα μας ποῦ ἐκλειστες μεστήν ψυχή σου
-- ὅπως λέει καὶ δὲ ποιητής -- γιά νά αἰθάνεσαι
κάθε εἶδος μεγαλείου.-

Ειρητεύτηκες μικρός μέ τό καρασάνι τοῦ Φετάχη
κι' έφθασες στὴν Εάνθη καὶ πήγας στὴν Τρύνη κι'
έτελείωσες τὰς ακουδάς σου εἰς τὴν λανταντίνου-

πολιν κι' ἡ ἀγάπη σου δλα και πεναλδνει, δλο και φουντάνει γιά τή σκλαβωμένη "Ηπειρο και τήν Ελλάδα μας".

"Οπου κι' ἂν βρεθῆς, δέν κρύβεις τά 'Εθνικά σου 'Ιδανικά.-Δαι διά τήν ἐλευθεροστορίαν σου αὐτήν συλλαριβάνεσαι ἀπό τούς ζαπετιέδες και φυλακίζεσαι στό κάστρο τῶν Γιαννίνων, γιά νά καταδικασθῆς εἰς ἡλικίαν μόλις 18 ἔτην ὑπό τοῦ Στρατοδικεῖου εις θάνατον διά προδοσίαν.-Σέν ἀπελευθερώνουν οἱ φίλοι τοῦ πατέρα σου γιά νά σέ περάσουν μέ βάρκα ἀπό τή Θρυλική Λίρνη πού δέχτηκε στούς κιδπους της τής δεκαεφτά μέ τήν Κυρά Φροσύνη και φθάνεις στήν 'Ελεύθερη Ελλάδα.-

"Η περιπέτειά σου αὐτή, ἀντί νά σβνη, τούναντίον ἀνάβει περισσότερο τόν 'Εθνισρδ σου και πότε μέ τήν πέννα και πότε μέ τό καρυοφύλι συνεχίζεις τούς ἄγωνάς σου γιά τήν ἀπελευθέρωσι τής 'Ηπειρου

"Αγώνιζεσαι εἰς τά πέντε Ηηγάδια, λαριβάνεις μέρος εἰς τόν πόλερος τοῦ 97 και ὃς Γραμματεὺς τής "Εταιρείας τοῦ 'Ελληνισμοῦ" μέ τά ιστορικά σου ἄρθρα, μέ τούς παιᾶνάς σου, μέ τάς 'Εθνολογικάς ρελέτας σου, μέ τά ἐρπνευστένα θούριά σου και μέ τά πατριωτικά σου δράματα, ὑπηρετεῖς τόν ἄγωνα τῶν ἀλυτρώτων ὑπέρ τής 'Εθνικῆς ἀναστάσεως.-

Μήπως δέν ἐπόνεσες και διά τό δράμα τής Βορείου Ηπειρου; Πρῶτος μεταξύ τῶν πρώτων εἰς τόν Αγῶνα διά τήν Αυτονομίαν της παρά τό πλευρό του ρακαρίτη Χρηστάκη Ζωγράφου, τοῦ μεγάλου μας Δεσποτή Σπυρίδωνος, τοῦ ἀειμνήστου Δούλη.- Πρῶτος μεταξύ τῶν πρώτων πάντοτε σέ κάθε κίνησι, σέ κάθε δράσι Εθνική.-

"Ο τερρατισμός τῶν 'Εθνικῶν ἄγωνων σου ἀνοίγει νέον στάδιον δράσεως, ἀκαταπόνητε πρωταγωνιστή κάθε ἐκπολιτιστικῆς κινήσεως.-

"Υψώνεις τώρα τήν σημαῖαν τής "ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ" σου και ράχεσαι μέ τόν ίδιον πατριωτικόν ἐνθουσιασμόν ὑπέρ τής 'Ηπειρωτικῆς ἀναγεννήσεως.-

Αρκάζεις βούνευρο καὶ χτυπᾶς κατακέφαλα τὸν φργιαδισμό.—Μαίνεσαι κατὰ τῆς ληστοκρατίας καὶ καθήν στιγμήν καὶ αὐταῖς αἱ κρατικαὶ Ἀρχαὶ ὑποκλίνονται εὐλαβῶς πρὸ τῶν παντόδυνάρων· Ρετζαλεν, καὶ τοὺς ὑποδέχονται μὲν τιράς, διδτὶ τὸ κράτος ἡμνήστεις τοὺς 45 φόνους τῶν ατυχῶν θυμάτων τῶν καὶ ουρέουν μὲν δῆρα εἰς τὸν γάρον τοῦ περιβοήτου Γιάννη Ρέντζου ΣΥ καὶ μόνον ΣΥ χτυπᾶς κατακέφαλα αὐτὴν τὴν κρατικὴν, καὶ κοινωνικὴν χαρέρπειαν καὶ ατιρίαν καὶ δέχεσαι ἐν μέσῃ πλατεΐᾳ Ιωαννίνων τὴν δολοφυικὴν ἐπίθεσιν τῶν αἰροδιψῶν Τυράννων, οἵ δοποῖ επληρώσαν ἀργότερα μὲν τὸ αἰρά τῶν τὰ φρικαλέα ἔγκληρατά τῶν —

Τὸ δημοσιογραφικὸν Βῆρα τὸ ἔτιρησες μὲν τὸ θάρρος σου, τὴν εἰλικρίνειαν, τὴν ἀνιδιοτέλειαν —

Ανώτερος χρημάτων πάντοτε καὶ ἔνας καὶ μόνον ὁ σκοπός σου — Η ἀναδηριουργία, τῆς Ἡπείρου — καὶ δι' αὐτῶν τὸν σκοπόν ἔθεσες εἰς ἐνέργειαν κάθε προσπάθεια — καὶ θταν εἴδες, θτι μόνον ἡ πέννα τοῦ δημοσιογράφου δέν ἀρκεῖ διά τὴν πραγματοποίησιν τῶν συείρων σου, ἀποφασίζεις νά εἰσελθῃς καὶ εἰς τὴν Πολιτικὴν κονίστραν —

Αλλά καὶ εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἄγινας εἶσαι ὁ ἴδιος Χρηστοβασίλης, ὁ ἀνιδιοτελῆς, ὁ ἄκαρπτος, ὁ μή γνωρίζων τοὺς ουρβιβασμούς, ὁ ρισῶν τὰς ὑποχωρήσεις, τὰς ἀβασίας, τὴν ἀηδῆ συναλλαγῆν — Ο φιλαλήθης, ὁ ἐνάρετος Χρηστοβασίλης — καὶ ὑπῆρξες τόσον φιλαλήθης καὶ τόσον εὐθὺς καὶ ἄκαρπτος, ώστε δύο μόνον φοράς εἰσῆλθες εἰς τὴν Ἐλληνικὴν Ρουλήν, ἐνῷ θάξηπε νά ἐκλέγεσαι πάντοτε μεταξύ τῶν πρώτων διά τὸν ἄδολον, τὸν ἱερόν, τὸν φανατικὸν Ἡπειρωτισμὸν σου καὶ διά τὰς πενάλας σου πρὸς τὴν Πατρίδα θυσίας —

Τὴν πολιτικὴν δέν τὴν, ἡθέλησες ἐπάγγελμα — Οὕτε καὶ τὴν δημοσιογραφίαν — Ηθέλησες καὶ ἐχρησιμοποιησες καὶ τὰ δύο ταῦτα ἐπάγγελματα ὡς φρούρια διδοῦτοὺς ἰδεολογικοὺς σου πολέρους — Τὰ ἐξέλεγκτα ὡς κατάλληλα ρέσα διά τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ιοκοπῶν σου, διά τὴν ἵκανοποίησιν τῶν πόθων τῆς Ἡπειρωτικῆς σου ψυχῆς — Τῆς Σουλιώτικης ψυχῆς σου, τῆς νεράτης ἀνησυχίες, πόθους, καύρους, λαχτάρες —

..

‘Υπηρέτησες μὲν θουσιαστὸν καὶ αὐταπάρνησιν τὴν πατρίδα μας, ἀλλὰ δὲν ἔγκατελειψες καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν Ελληνικῶν Γραμμάτων.-Δέν υπάρχει βιβλίον μὲν ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ χωρὶς ποίηρα καὶ χωρὶς διήγηρα Χρηστοφασίλη-

Τὸ λογοτεχνικὸν σου δαιρόνιον συνενίγησε καὶ κατέπληξε τὸν πολὺ Γαβριηλίδην, όπως τὸν εἶχε συγκινήσει καὶ τὸ ποιητικὸν δαιρόνιον τοῦ ἀθένατου Κρυστάλλη μας καὶ οὓς ἐδόξασε μὲν τὰ ἐρπνευστρένα πολύκροτα κριτικὰ του ἄρθρα, τὰ δποῖα ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν "Ακρόπολιν".-Σᾶς ἐγνώρισεν εἰς τὸ Πανελλήνιον, ύψωσε τὸ ὄνομά σας ὡς τὰ ρεσούρανα καὶ δέν ρποροῦσε νά νοηθῇ Χριστουγεννιάτικη, Πρωτοχρονιάτικη καὶ Λαρπριάτικη "Ακρόπολις" χωρὶς ποίηρα καὶ χωρὶς διήγηρα Χρηστοφασίλη-.

Λογοτέχνης, ποιητής, Γλωσσολόγος--Λαονράφος, δραματικὸς συγγραφεὺς--καταπιάστηκες μὲν οὐα τὰ εἴδη τῶν λόγων καὶ κατέκτησες μὲν τὴν ἀξίαν σου τῇ θέσι ποσ ἔχεις εἰς τὸ Πάνθεον τῶν Ἑλλήνων λογονράφων.-Βραβεύονται τὰ δράματά σου καὶ θρνοι, ἐγκώμια καὶ ἔπαινοι μράφονται αἱ διά τὰ ἀριστοτεχνικά ἥθογραφικά σου διηγήματα δχι μόνον από τὸν Γαβριηλίδην, ἀλλὰ καὶ από τὸν Αναδρομάρην μας, τὸν ἀειθαλῆ Καρπούργλου, τὸν Ψυχάρη, τὸν Ζαχαρία Παπαντωνίου, τὸν Δενδρουλό, τὸ Σάρρο, τὸ Σούλη, τὸν Αθάνα Νιστερά, τὸ Στρατῆ Μυριβήλη προχθέες καὶ ἀπό τόσους ἄλλους.-

Καὶ τὸ ὄνομά σου δέν ἄργησε νά γίνη γνωστὸν καὶ ἔχω τῶν Ἑλληνικῶν συνδρων.-Μεταφράζονται ἔργα σου εἰς τὴν Γερρανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν καὶ σου ἀφιερώνουν σελίδες γεράτες θαυμαστὸς Φιλέας Λευπέη στὸν "Ηπειριούρ ντε Φράνς", δο Ολλανδός "Εσσελίγκ στὴν "Ιστορία τῆς Ελληνικῆς Λογοτεχνίας"-

Περιέγραφες κι' ἔτονισες τοὺς καῦρούς τῆς Ηπειρωτικῆς Βενήτειας.-Πολέμησες για τὸ Κήτυρα τῶν 16 χωριῶν τῆς Τσαρουργιάς.-Ζωγράφισες τὴν Σωῆ τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς στάνης, τοῦ κάρπου καὶ τῶν ξεχειροδιῶν.-"Εγραγές τὴν ιστορία τῶν Γιαννίνων μας κι' ἀπεκδλυψες δλους τοὺς Ηπειρωτικούς θρύλους.-"Υρνησες τὴν Πατρίδα μας..."-Εθεοποίησες τὰ βουνά μας.-"Εκανες σύνθολα τοὺς πόθους μας.-Ζωντάνεψες τὰ καλλοράτα, τοὺς λόγκους, τὰ στρουγκολέθια.-"Εδώκες ψυ-

χῇ στήν ταπεινή φλογέρα τοῦ κουτσογιάννη τοῦ πιστικοῦ καὶ τραγούδησες τὴν ἀθφα καὶ δυνὴ ἀγάπη τῆς νεραιδόκορρης καὶ βεργολιγερῆς βεσκοπούλας — Ζωγράφισες τ' ασημένια ποτάρια μας — Βαθὺς ρελετη τῆς ψυχῆς τῶν ὄφων καὶ τῆς ζωῆς τῶν πουλιών, ρᾶς ἔκαρες νά συρκαθήσωρε καὶ ν' ἀγαπήσωρε τά κατοίκι καὶ τά προβατά, τοὺς πελαργούς καὶ τά γελιδδνια, τὴν Μπάρτα καὶ τὸ Νιάγκρο, τὸ Γικούλη καὶ τὸν Τσέρη — Τραγούδησες τὸν ἡρωῖσμο τῶν Μποτσαρέων καὶ Τζαρελαίων καὶ δέν ληστρόνησες τὸν Καλδυερό τοῦ Κιουγκιοῦ, τὸν ἀθάνατο Σαρουήλ —

'Αφιέρωσες τῇ ζωῇ σου γιά τά Γράμματα καὶ τὴν Πατρίδα καὶ τὸ ἔργο σου συνεκίνησε, ετιρήθη καὶ δέν παρεγγνωρίσθη —

Τὴν δην Νοεμβρίου 1900 εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου σὲ στεφανώνει ρέ στέφανον δάφνης ἡ ὑπό τὸν μακαρίτην Μυστριώτην 'Ελλαζόδικος Επιτρόπη τοῦ διαγωνισμοῦ, τὸν δοποῖον προσκήρυξεν ἡ 'Εταιρεία ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ καὶ διησηγητής ιωάννης καλοστύπης διαβάζει ἐν μέσῳ χειροκροτηράτων τὴν ἔκθεσίν του τὴν ἐνκωμιαστική διά τὸ βραβευθέν 'ἔργον σου" οἱ 'Αγῶνες τοῦ Σουλίου" ἢ "Γιά τὴν Τιρή" διά νά καταλήξῃ μέ τὸν έξης ώραν:

((δ ποιητής τῶν "Αγῶνων τοῦ Σουλίου" ἢ "Γιά τὴν Τιρή" δύναται νά χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον ἡθογραφίας τοὺς βουλορένοις νά φιλοτεγνωστοί ἔργα πιστῶς καὶ ἐναργῶς αποδίδοντα τὴν θεραπείαν ἐποχήν, ἥτις ἡδύνιος τὴν πάχαιραν τὴν κοφασαν τά δεσμά τῆς δουλοδύνης καὶ ἐσφυρηλάτησε τὸν κεραυνόν τῆς θυνικῆς ἐκδικήσεως — Ο ποιητής τῶν "Αγῶνων τοῦ Σουλίου" πλὴν τῆς ἡθογραφικῆς δεινότητος, τῆς ἐγκρατείας περὶ τὴν δηρώδη γλώσσαν, τάς εύσταχους εἰκόνας, τάς μεταφοράς καὶ τάς προσωποποιίας, ευστοχεῖ καὶ εἰς τάς ἀληγορίας, αἵ τινες δέν είναι ἐκ τῶν ἡκιστα δυσθηράτων σχημάτων τῆς διανοίας)).

Σέν βραβεύουν αἱ 'Ελλαζόδικοι' Επιτρόποι, σὲ ἐνκυρίασσον οἱ κριτικοί, σὲ τιμοῦν οἱ συγγραφεῖς τῶν Σχολικῶν βιβλίων καὶ δανείζονται κορυφάτια ἀπό τὰ ἔργα σου διά νά γαλουχήσουν οἱ Διδάσκαλοι τούς μαθητάς των καὶ ερπνεύσουν καὶ ἐργυχώσουν τά 'Ελληνικά νειᾶτα — Οἱ 'Ηπειρώται σὲ στέλνορεν εἰς τὴν

Ελληνικήν καὶ τὸ ἀράτος μας, οὐτω καὶ
ἀργά, σου ἀπονέρει τὸ εἰκοσιχιλιόδραχρον βραβεῖον
γιά νὰ δείξῃ τὴν εύγνωμοσύνην του πρός τὸν χαλ-
κέντερον ποιητὴν καὶ λογογράφον -

Ἐγνώρισες τιρές καὶ δδέες, εἶχες, τὴν εὔτυχία
νά δῆς, καὶ τὰ σωματικά σου παιδιά ἀποκατεστηρέ-
να, ἀλλ ἔπρεπε νά ζήσῃς ἀκρη - "Ἐπρεπε νά ζήσῃς,
γιά νά γιορτάσῃς μαζί μας τὴν ἑορτὴν τῆς πεντηκον-
ταετηρίδος, τῆς φιλολογικῆς καὶ Ἑθνικῆς σου δρά-
σεως - λαὶς ἀκρη ἔπρεπε νά ζήσῃς γιά νά συμπλη-
ρώσῃς καὶ ἐκδώσῃς τὸ ἀνέκδοτο ἔργο σου, ποὺ ἀπο-
τελεῖται ἀπό 220 διηγήματα καὶ ἔνα τέμον ποιηρά-
των - "Ἐπρεπε, ἀλλ ἔτοι θέλησεν ἡ μοῖρα -

Ἐμεῖς δρως ποὺ σ' ἀγαπήσαμε καὶ λατρεύουμε τὸ
πνευματικό σου ἔργο, σου δίνομε τὴν ὑπόσχεσι πῶς
θά ίκανοποιήσουμε τὸν πόθον σου καὶ θά πραγματο-
ποιήσουμε τὴν θέλησι τῶν τελευταίων σου στιγμῶν -
Οριζόμεθα ρπροστά στὸ τιμηρένο λείψανδ σου,
ὅτι εἶναι ζήτηρα τιμῆς γιά μᾶς τοὺς Ἡπειρώτας
ἡ ξέδοσις τῶν ΑΠΑΝΤΩΝ σου - Θά εἶναι τὸ καλύτερον
Μνημόδουνον ποὺ σῷρ ὄφειλομεν - Η ἔκδοσίς τῶν
ΑΠΑΝΤΩΝ σου θά εἶναι τὸ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ποὺ θά απαθανατί-
ση, τὸ δύνορά σου καὶ θά τιμηση τὴν "Ηπειρόδ μας -
Η πλάκα τοῦ τάφου δὲν θά θάψῃ καὶ τὸ δύνορά σου
"Οχι - "Ο θάνατος γιά ένα εἶναι δ, τι ἔγραψεν δ
Σαιγῆρ " "Ένα πέρασμα ἀπό τὴν φύσιν εἰς τὴν Ἀ-
θανασίαν " Διδτὶ τὸ ἔργον σου εἶγαι πλούσιον,
φωτεινόν, ἀκτινοβόλον καὶ θά μείνη ἀθάνατον - Τὸ-
σον πλούσιον καὶ ἀξιόλογον, ώστε νά δύνασαι ζεκτι-
νῶντας γιά τὸ αἰώνιο ταξείδι νά εἰπῃς δ, τι εἶπε
καὶ δ Νέλσων " Δόξα σοι δ Θεός " Εκάρα τὸ καθηκόν
ρου " -

Μέ τὴν διαβεβαίωσοι δτὶ θά κάνωμε κι ἔμεις τὸ
καθηκόν μας σοῦ εύχορεθα μὲ σπάραγρο καλδ ταξείδι
καὶ ίκετεύουμε τὸ φιλόξενο χόρα τῆς Ἀττικῆς, ποὺ
θά σὲ σκεπάσῃ, νά εἶναι ἐλαφρό - δπως λέει κι δ
ποιητής --

· σάν τῆς έληδες τὸ φύλλο
καὶ σάν τη δρόσο τῆς Αύγης -

"ΠΟΛΥΚΛΑΝΣΤΕ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Φτερούγισε ή ψυχή σου καί πέταξε στά ουράνια. Ποίος νά τό πιστέψῃ; Ή εγαίνουν λοιπόν καί οι σταυραστοί; Δέν θέλουμε νά πιστέψουμε πῶς σωριάστηκε ή χιονισμένη Πίνδος. Πῶς στέρεψε ή πηγή τοῦ ψουμε πῶς σωριάστηκε ή χιονισμένη Πίνδος. Πῶς στέρεψε ή πηγή τοῦ Καλαρά. Πῶς κοίτεται νεκρός μπροστά μας, δι σουλιώτης Βάρδος. Πῶς έσρυσε γιά πάντα δι τραγουδιστής τῶν καθρῶν, τῆς μικρῆς μας ζενητειᾶς.

Κι' ὅμως δέν εἶναι ψέμμα. "Ο χάρος έσρυσε γιά πάντα τήν πνοή σου, τήν τόσο δημιουργική καί δέν ο' έκονσης πειά βελάσματα φπασιῶν οὔτε κελαϊδίσματα πουλιών, ούτε τραγούδια πιστικῶν οὔτε τήν ἀχολυά τοῦ ἀγαπημένου σου Καλαμᾶ καί τό γλυκό ψιθύρισμα τῶν νεροσυρμῶν, πού τόσον ὥρροφά κι' ὀριστοτεχνικά μᾶς ἐτρεγούδησεν.

Σέ χάνουμε γιά πάντα καί τοῦ κάμου οά σέ περιμένουν τά σκουρένα Γιάννενα πού τόσον ὕμνησεν καί τά χωριά μας πού τόσον ἔγαπησες κι' οι κάμποι, τά βουνά καί τά λάγηδια τῆς Πατρίδας μας πού ζωγράφισεν κι' ἔγαλλες δισύγκριτα διθάνατε τραγουδιστή τῶν 'Ηπειρωτικῶν καθημῶν.

Ποίος γνωρίζει τό έργο σου καί δέν εάν θητηνήσῃ γιά τό θάνατο τοῦ σουλιώτικου παλληκαριού; Ποίος γνωρίζει τήν ζωνική σου δράσι καί δέν θέν συγκινηθῇ γιά τό θάνατο τοῦ ήρωα; Ποίος γνωρίζει τό πνευματικό σου έργο καί δέν θέν διακρίσῃ γιά τόν θάνατο τοῦ μεγάλου μας ἡθογράφου;

"Ο θάνατός σου, εύγενικέ Πατριδολόστρη, εἶναι γιά μᾶς ήπειρωτική ζηώσεια.

"Αχάπηρες ίπό μικρός ὄχι μόνον τό ταελιγκάτο τοῦ πατέρα σου καί τό ιερόχτητο χωριό σας, τ' ὥμορφο σουλόπουλο-λιρητοβασίλη Ἑλλά καί τά γράμματα καί τήν "Ηπειρο κι' ἀργότερα τήν Ελλάδα μας. Τήν Ελλάδα μας, πού ἔκλεισες μέσ' τήν ψυχήν σου-δύως, λέει καί δι ποιητής-

γιά νά νοιώσης κάθε είδους μεγαλεῖο.

Ενητεύθηκες μικρός μέ τό ιαραβάνι τοῦ φετένη κι' ἔφθασες στήν Εάνθη καὶ πῆγες στήν Σμύρνη κι' ὕστερα στήν Πόλη γιά νά σπουδάσῃς κι' ἡ ἀγάπη σου ὅλο καὶ μεγαλώνει, ὅλο καὶ φουντώνει γιά τή συλαβερμένη "Ηπειρο καὶ τήν Ἑλλάδα μας.

"Οπου κι' ἄν βρεθῆς, βέν ιρύβεις τά ἑονικά σου ίδαινικά.

Καὶ γιά τήν τόλμη σου αὐτή συλλαμβάνεσαι ἀπό τοὺς ζαπιτιέδες καὶ φυλακίζεσαι στό Κάστρο τῶν Γιαννίνων, γιά νά καταδικασθῆς σέ ήλικια 18 χρονῶν ἀπό τό Τούρκινό Στρατοδικεῖο σέ Οάνατο γιέ προσοσία. Σέ ἀπελευθερώνουν οἱ φίλοι τοῦ πατέρα σου γιά νά σέ περάσουν μέ βάρια ἀπό τή θρυλική Λίμνη πού δέχθηκε στούς ιόλπους της τίς δεκαεφτά μέ τήν κυρά Φροσύνη καὶ φθάνεις στήν Ἑλεύθερη Ἑλλάδα.

"Η περιπέτειά σου αὐτή, ἀντί νά σβύσῃ, τούναντίον ἀνάβει πρὸσδετέρο τόν ἑονισμό σου καὶ πότε μέ τήν πέννα καὶ πότε μέ τό καρυοφύλι συνεχίζεις τούς ἄγωνας σου γιά τήν ἀπελευθέρωσι τῆς "Ηπείρου." Λγωνίζεσαι στά πέντε Πηγάδια, λαμβάνεις μέρος στόν πόλεμο τοῦ 1877 καὶ ὡς Γέν. Γραμμιταῖς τῆς Ἐταιρείας τοῦ "Ἑλληνισμοῦ" μέ τά ιστορικά σου ἄρθρα, μέ τούς καιᾶνες σου, μέ τίς ἐθνολογικές σου μελέτες, μέ τά ἐμπνευμένα θόύριά σου καὶ μέ τά πατριωτικά σου δράματα, ὑπηρετεῖς τόν ἄγωνα τῶν ἀλυτρώτων ὑπέρ τῆς ἑονικῆς ἀναστάσεως.

"Αήπως δένπονεσες γιά τό δράμα τῆς Βορείου "Ηπείρου; Ηρώτος μεταξύ τῶν πρώτων στόν ἄγωνα γιά τήν αὐτονομία της παρά τό πλευρό τοῦ μακαρίτη Χρηστάνη Ζωγράφου, τοῦ Μεγάλου μας Δεσπότη Σπυρίδωνος, τοῦ ἀειμνήστου Δούλη. Ηρώτος μεταξύ τῶν πρώτων πάντοτε σέ κάθε κίνησι, σέ κάθε δρᾶσι ἐθνική.

"Ο τερματισμός τῶν ἐθνικῶν ἄγωνων σου ἀνοίγει νέο στάδιο δράσεως, δικαταπόνητε πρωταγωνιστή σέ κάθε ἐκπολιτιστική κίνησι.

"Χάψωνεις τώρα τή σημαία τῆς "Ἑλεύθερίας" σου καὶ μάχεσαι μέ τόν ἴδιο πατριωτικόν ἐνθουσιασμό γιά τήν "Ηπειρωτική Καγένησι".

μόνιο τοῦ ἀθενάτου Κρυστάλλη μας καὶ σᾶς ἐδόξασε καὶ τοὺς Δυό μέ τά ἐμπνευσμένα πολύκροτα ιρίτικά του ἄρθρα. Σᾶς ἐγνώρισε στὸ Πανελλήνιο, ὕψωσε τὸνομά σας ώς τῷ μεσούρανα καὶ δέν μποροῦσε νά νοηθῇ Χριστουγεννιάτικη, Πρωτοχρονιάτικη καὶ Λαμπριάτικη "Αιρόπολις" χωρίς ποίημα καὶ χωρίς διήγημα Χρηστοβασίλη.

"Λογοτέχνης, ποιητής, γλωσσοδόγος, λαογράφος, δραματικός συγγραφένς". Καταπιάστηκες μέ δόλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου καὶ κατέχτησες μέ τὴν ἀξία σου τῆν θέσι πούχεις στό Πάνθεο τῶν 'Ελλήνων λογογράφων. Βραβεύονται τά δράματά σου καὶ ὑμεῖς κι' ἔγκωμια κι' ἔπαινοι γράφονται γιά τ' ἀριστοτεχνικά ἥθιογραφικά σου διηγήματα ἀπό τὸν Καμπούρογλου, τὸν Τυχάρη, τὸν Παπαντωνίου, τὸν Σενόπουλοφ, τέγυ Σάρρο, τόγυ Σούλη, τόν 'Αθένα, τόγυ Μυριβήλη καὶ τάσιους ἄλλους.

"Καὶ τὸνομά σου δέν ἀργησε νά γίνη γνωστό καὶ ἔχει τῶν 'Ελληνικῶν συνόρων. μεταφράζονται ἔργα σου στήν Γερμανία, στήν Αβοτρία στήν Γαλλία καὶ ροῦ, μετερώνουν σελεύδες γεμάτες οαυμασμό, ὁ φιλέας Λεμπέκ στόν "Ιερικόν ντέ φρένς" ὁ 'Ολλανδός "Εασδειγη στήν "'Ιστορία τῆς 'Ελληνικῆς λογοτεχνίας" καὶ ἄλλοι γένοις κορυφαῖοι λογοτέχνες καὶ ιρίτικοι.

"Περιέγραψες, καὶ τόνισες τοὺς καθημόνες τῆς 'Ηπειρωτικῆς ζενητειᾶς. Πολέμησες γιά τό ζῆτημα τῶν 16 χωριῶν τῆς Τσαμουργίας καὶ τῶν 79 ιεφαλαιοχωριῶν τῆς 'Ηπειρού τῶν γνωστῶν 'Ιμλιακοχωριῶν. Ζωγράφισες τήν ζωή τοῦ βαυνοῦ καὶ τῆς στάνης, τοῦ ιέρπου καὶ τῶν ξεχειμαδιῶν, μᾶς ἐγνωριήσες τούς 'Ηπειρωτικούς θρύλους. "Υμνησες τήν Πατρίδα μας, ἐθεοποίησες τά ρουνά μας.

"Εικανες σύμβολα τούς πόθους μας, ζωντάνεγες τά χαλάσματα, τούς, λόγους, τά στρουγκολίθια. "Εδωκες ψυχή στήν ταπεινή φλογέρα τοῦ Κοθτσογιάννη τοῦ Ηιστικοῦ καὶ τραγούδησες τήν ζώσι καὶ άγνη ἀγάπη τῆς νερατίδομορφης καὶ βεργολιγερῆς βοσκοπούλας.

Ζωγράφισες τήν ζημένια ποτάμια μας. Βαθύς μελετητής τῆς ψυχῆς τῶν ζώων καὶ τῆς ζωῆς τῶν πούλων, μᾶς ἔκανες νά συμπαθήσωμε

καί ν' ἀγαπήσωμε. τάκατσίνα καί τά πρόβατα, τούς πελαργούς καί τά χελιδόνια, τήν ψάρτζα καί τό ηιάγκρα, τό Γκεσούλη καί τόν Τσέρη. Τραγούνθησες τόν ήρωισμό τῶν μποτσαραίων καί τραβελαίων καί δέ ληφτμόνησες τόν Καλόγερο τοῦ Κιουγκιού.

"Αφιέρωσες τήν ζωή σου γιά τά γράμματα καί τήν Πατρίδα καί τό έργο σου συνεκίνησε καί δέν παραγνωρίστηκε.

"Τήν θην Νοεμβρίου τοῦ 1900 στή μεγάλη αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου σέ στεφανώνει μέ στέφανο δάφνης ή ύπό τόν μακρίτην Μιστριώτην 'Ελλανόδικος 'Επιτροπή τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς έταιρίας "Ελληνισμός" καί δ. εἰσηγητής 'Ιωάννης Καλοστύπης διαβάζει ἐν μέσφ χειροκροτημάτων τήν ἔνθεσί του τήν ἔγκωμιαστική γιά τό έργο σου." Οι ἀγῶνες τοῦ Σουλίου"η "Γιά τήν τιμή".

"Σέ βραβεύουν οι 'Ελλανόδικες 'Επιτροπές, σ' ἔγκωμιάζουν οι ικριτικοί, σέ τιμοῦν οι συγγραφεῖς τῶν σχολικῶν βιβλίων καί δενείζονται κομμάτια ἀπό τά έργα σου γιά νά γαλουχήσουν οι διεάσικλοι τούς μαθητάς των κι' ἐμπνεύσουν κι' ἐμψυχώσουν τά 'Ελληνικά νειᾶτα. Οι 'Επειρῶτες σέ στέλνουν στήν 'Ελληνική Βουλή καί τό κράτος μας ἔστω κι' ἀργά σου ἀπονέμει τό είνοσιχιαίδροαχμό βρεῖτο τοῦ 'Υπουργείου τῆς Παιδείας καί σέ παρασημοφορεῖ μέ τόν "Χρυσοῦν Σταυρόν".

"Ἐγνώρισες τιμές καί δόξες κι' ή πλάκα τοῦ τάφου δέν θά οάψῃ τόνορά σου. "Οχι, δ. θάνατος γιά σένα εἶναι ὅ, τι έγραψες δ. εῑσπηρ"ένα πέρασμα ἀπό τή φύσι εἰς τήν 'Αθανασία". Γιατί τό έργο σου εἶναι πλούσιο, φωτεινό, ἀντινοβόλο καί θά μείνη ἀθάνατο. Τόσο πλούσιο

κι' ἀξιόλογο ὥστε νά δύνασαι νεκτινῶντας γιά τό αἰώνιο ταξεῖδι νά εἰπῃς ὅ, τι εἶπε καί ο μέγας Ναπολέων "Δόξα σοι δ. εεός, "Εμαμα τό καθῆκον μου".

"Ας κάρωμε τώρα κι' ἐμεῖς τό καθῆκον μας ἐκδίδοντες μέ πανεπειρωτικόν έρανον τ' ΑΠΑΝΤΑ σου. Θά εἶναι τό καλύπτερο Μνημόσυνο ποῦ σοῦ ὄφείλομεν οι ἀπανταχοῦ τῆς Γῆς 'Ηπειρῶτες. Θά εἶναι τό δεάνατο Μνημεῖο ποῦ θά διατωνίσῃ τό ὄνορά σου καί θά τιμήσῃ τήν

"Ιππειρόδ μας.

"Δίωνια σου ή μνήμη κι' ας είναι τό φιλόξενο χώμα της 'Αττικῆς πού, θά σέ σκεπάσῃ λουλουδιασμένο κι' έλαφρο

"σάν της έληας τό φύλο

"καί σάν τή δρόσο της αύγης".

Ο Ιωάννης Δαμβέργης

«Ο Χρήστος Χρηστοβασίλης δεν ξέρω τι ήταν περισσότερο: λόγιος ή αρματωλός. Και αν θάπρεπε να τον κηδέψῃ η Ακαδημία εν σώματι για τα διηγήματά του και τα τραγούδια του ή τα υπουργεία του Πολέμου όλα μαζύ με τους σμπάρους των κανονιών τους σαν στρατηγό χωρίς γαλόνια και στολή. Γιατί ο αλησμόνητος νεκρός που ενσάρκωνε έναν αετίσιο θρύλο σε γιγαντιαία ανθρώπινη μορφή, με τη γαμψή μύτη και τα ορθωμένα μουστάκια του, ανήκε στη χορεία των Ελλήνων που υπηρέτησαν και με την πέννα και με την πάλλα την ιδέα της Πατρίδας των.

Υπήρξε ποιητής με όλη την ευρύτερη σημασία της λέξεως, αφοσιωμένος ολοκληρωτικά σ' εκείνο που πίστευε. Δεν εγνώριζε συμφέρον, ιδιοτέλεια, υπολογισμό σε τίποτα. Γιαννιώτης έως το κόκκαλο, περπατούσε λυγιστός στους δρόμους της πρωτευούσης σαν να φορούσε τουζουλούκια και φέρμελη. Τεχνίτης με ταλέντο και μόρφωση, έφτιαχνε με το λόγο καλοδουλεμένα τζοβαΐρια ασημικά, πόρπες και σκουλαρήκια. Μ' απάνω απ' όλα του άρεσε να κεντάη λαβές για γιαταγάνια και κοντάκια καρυοφιλιών. Αυτό ήταν το έργο του. Περασμένα πράγματα βέβαια, παλιά, μα για αυτό ακριβώς, κατ' ευθείαν για τη βιτρίνα των σεπτών κειμηλίων μας. Έναν τέτοιο Χρηστοβασίλη γνώρισε κι' η δική μας γενιά. Καθώς τον αντικρύζαμε και μιλούσαμε μαζύ του, ζωντάνευαν μπροστά μας με μιας τα επικά γραψίματά του από τον καιρό της λαχτάρας και της πάλης, οι δυνατοί παλμοί της ανυπόταχτης στη βαρειά σκλαβιά ψυχής του, που με τη δυνατή, τη γνήσια την ατόφια δόνησί τους είχαμε αναστηθεί από παιδιά. Ποια εσώτερη δύναμη μας έδινε κουράγιο να επιμένουμε υποφέροντας τα κρυοπαγήματα με τόση καρτερική αυτοθυσία, ημέρα με την ημέρα, μήνα με τον μήνα, στις ράχες και τις πλαγιές του Μπιζανιού; Ο Χρηστοβασίλης με τη Μούσα του, με τα στριμμένα μουστάκια του και την ακατάβλητη αντοχή.

Και τα Γιάννινα έπεσαν! Εικοσιπέντε χρόνια από τότε ο Χρηστοβασίλης επέζησε γενύμενος την απίστευτη ευτυχία του. Μια καινούργια ζωή από την αρχή. Τι άλλο λοιπόν να ήθελε ένας τέτοιος άνθρωπος σε όλο αυτό το διάστημα παρά να iερουργή, χωρίς ίχνος παραχωρήσεως, προς οιονδήποτε πειρασμό στην ιδέα του;

Η κορνίζα ολόγυρα είχε αλλάξει τελείως. Όλο άλλαζε σιγά-σιγά. Άλλα εκείνος διετηρείτο σαν πορτραίτο αμετάβλητο της παλιάς εποχής. Παλληκάρι του καιρού του, εβάδιζε στην άσφαλτο με στκωμένο το κεφάλι για ν' αναπνέη πιο ψηλά στη γνώριμή του ατμόσφαιρα. Και να τώρα, που έγειρε. Για να λείψη μαζύ του και το τελευταίο σημάδι του ηρωϊκού μας παρελθόντος».

ΕΠΙ ΤΟ ΒΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΑΝΗ

(Συνέχεια ἐκ τῆς ἵνς σελίδος) καθμούς τῆς Ἡπειρωτικῆς Επηγειρήσεως.

Πολέμησες γιὰ τὸ ζήτημα τῶν 16 χωριῶν τῆς Τσακούργιδες καὶ τῶν 579 πεφάλαιοιχωριῶν τῆς Ἡπείρου τῶν γνωστῶν λιακοχωριῶν. Ζωγράφιτες τὴ ζωὴ τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς στάνης, τοῦ κάμπου καὶ τῶν ξεχειμαδιῶν.

Μᾶς ἀπεκάλυψες τοὺς Ἡπειρωτικοὺς θρύλους, "Υμνησετὴν πατρίδα μας.

"Ἐθεοπολησες τὰ βουνά μας. "Εκανές σύμβολα τοὺς πόθους μας. Ζωντάνεψες τὰ χαλάσματα, τοὺς λόγκους, τὸ στρουγκολίθια. "Εδώκες ψυχὴ στὴν τακπεινὴ φλόγηρα τοῦ Κουτσογιάννη τοῦ πιστικοῦ καὶ τραγούδησες τὴν 'Αθώα κι' ἀγνὴ ἀγάπη τῆς νεραϊδόκομης καὶ βεργολιγερῆς βοσκοπούλας. Ζωγράφισες τ' ἀσημένια ποτάμια μας. Βαθὺς μελετήτης τῆς ψυχῆς τῶν ζώων καὶ τῆς ζωῆς τῶν πουλιῶν, μᾶς ἔκανες νὲ συμπαθήσωμεν καὶ ν' ἀγαπήσωμε τὰ κατσικά καὶ τὰ πρόβατα, τοὺς πελαργοὺς καὶ τὰ χελιδόνια, τὴ Μπάρτζα καὶ τὸ Νιάγκρο, τὸ Σκεσούλη, καὶ τὸν Τσέλη. Τραγούδησες ὃν ήσωισμὸν τῶν Μποτσχέων καὶ Τζεβελέων καὶ δὲ λησμόνησες τὸν Καλόγερο τοῦ Κιουγκιού, τὸν ἀθίνατο Σαμούήλ.

'Αριέρωτες τὴ ζωὴ σου γιὰ τὰ Γράμματα καὶ τὴν Πατρίδα καὶ τὸ ἔργο σου συγχέινησε, καὶ δὲν παρεγγνώρισθη.

Τὴν 5ην Νοεμβρίου τοῦ 1900 στὴ μεγάλη αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου σὲ στεφανώνει μὲ στέφανον δάρφνης ἢ ὑπὸ τὸν μακαρίτην Μιστριώτην Ἐλλανδίκος Ἐπιτροπῆτο διαγωνισμοῦ τῆς ἐταιρίας «ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ» καὶ δὲ Εἰσηγητὴς Ἰωάννης Καλοστύπης διαβάζει ἐν μέσω χειροκρητικῶν τὴν ἔκθεση τοῦ τὴν ἐγκωμιαστικὴν γιὰ τὸ ἔργο σου «Οἱ ἀγῶνες τοῦ Σουλίου» ἡ «Γιὰ τὴν τιμὴν».

Σὲ βραβεύουν αἱ Ἐλλανοδικαὶ Ἐπιτροπαὶ, σὲ ἐγκωμιάζουν οἱ κριτικοὶ πὲ τιμοῖν οἱ συγγραφεῖς τῶν Σχολικῶν Βιβλίων καὶ διανείζονται κομμάτια ἀπὸ τὰ ἔργα σου γιὰ γάγα.

λουχήσουν εἰ Διδάσκαλοι τοὺς μαθητάς των καὶ ἐμπνεύσουν καὶ ἐμψυχώσουν τὸ Ἑλληνικὸν νεῖκτα. Οἱ Ἡπειρῶται σὲ στέλνομεν στὴν Ἐλληνικὴ Βουλὴ καὶ τὸ Κράτος μας ἔστω καὶ ἀργὰ σοῦ ἀπονέμει τὸ ἐλεοσιχίλιόρχιμο δραβεῖο τῶν Γραμμάτων τοῦ ὄπουργελου τῆς παιδείας καὶ σὲ παρασημερορεὶ μὲ τὸν Ἐρυθρὸν Σταύρον.

"Ἐγγύρισες τιμές καὶ δόξες κι' ἡ πλέκα τοῦ τάφου δὲν θὰ θερψη καὶ τὸνομά σου. "Οχι δ θενατος γιὰ σένα εἶναι δὲ τι ἔγραψε δὲ Σαλέπηο «ἔνα πέρκομια ἀπὸν τὴν Φύσιν εἰς τὴν Ἀθανασίαν»:

Διδτὶ τὸ ἔργο σου εἶναι πλούσιο, φιλεινόν, ἀκτινοβόλον καὶ θὰ μείνῃ ἀθάνατον. Τόσον πλούσιον καὶ ἀξιόλογον ὥστε νὰ δύνασται ξεκινῶντας γιὰ τὸ αἰώνιο ταξείδι νὰ ειπῆς δὲ τι εἶπε καὶ δὲ Νέλσων «Δέξα σοι δὲ Θεός». "Εκαρμά τὸ καθηκοντοῦ.

"Ἄς ιάμω τεν τώρα κι' ἔμετές τὸ καθηκοντὸ μας ἔκδεσοντες μὲ Πανηπειρωτικὸν ἔκσανον τὸ ΑΠΑΝΤΑ σου. Θὰ εἶναι τὸ καλύτερὸν Μνημόσυνον ποὺ σοῦ δρείλουμεν οἱ ἀπανταχοῦς τῆς Γῆς Ἡπειρῶται. Θὰ εἶναι τὸ 3θάνατον Μνημεῖον ποὺ θὰ διαιώνισῃ ιδούντα σου καὶ θὰ τιμήσῃ τὴν Ἡπειρόν μας.

Αλινά σου ἡ μνήμη κι' δὲ είναι τὸ φιλόξενο χῶμα τᾶς Αττικῆς ποὺ θὰ σὲ σκεπάσῃ λουλουδιασμένο κι' ἐλαφρό — σπως λέει καὶ δ ποιητής:

σὴν τῆς ἐληξας τὸ φύλλο
καὶ σὰν τὴ δρόσο τῆς αὐγῆς.

* * *

Μετὰ τὸν κ. Ζωτὸν τὸν ἁπεχαίρετησεν δὲ τέως Πρόεδρος τοῦ Ἐπικαίδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ συγγραφεὺς Δημήτρ. Σάρρος καὶ δὲ ποιητὴς καὶ δημοσιογράφος Γ. Ἀθήνας ἐν μέρους τῆς Ἐνώπιος Συντακτῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἐνώπιος Λογοτεχνῶν:

"Ἐπιταφίους λόγους ἔξεφώγησαν δὲ Πρόεδρος τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἀδελφότητος Ἀθηνῶν κ. Βασ. Τζαλόπουλος καὶ δὲ Διευθυντὴς τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Βήματος κ. Ἀριστ. Τζαλτίκης τὰ ἔργα σου γιὰ γάγα.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΒΗΜΑΤΩΝ

